

**Petr
Vyhlídka**

Holmesiana

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla *Holmesiana* tak, jak bylo napsáno Petrem Vyhlídkou v roce 2014 (VYHLÍDKA, Petr. *Holmesiana*. 1. vyd. [Česko]: Petr Vyhlídka, 2014.).

§

Text díla (Petr Vyhlídka: *Holmesiana*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Citační záznam této e-knihy:

VYHLÍDKA, Petr. *Holmesiana* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2014 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/03/48/75/holmesiana.pdf>.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a tiráž), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 16. 5. 2014.

Upozornění pro čtenáře

Tato e-kniha obsahuje poznámky pod čarou, které nejsou hypertextově provázány.

Text poznámky pod čarou je umístěn na dolním okraji každé stránky, ve které je v textu zvýrazněno číslo poznámky pod čarou (např.: Text⁰).

⁰ Text poznámky pod čarou.

OBSAH

Upozornění pro čtenáře	4
Technická poznámka místo úvodu	7
Příběhy Sherlocka Holmese	8
Kanonické zkratky	9
Sherlock Holmes a jeho svět.....	12
Sherlock Holmes a Země české.....	12
Vzestup a pád profesora Moriartyho.....	18
Mycroft Holmes, podivín z klubu Diogenes.....	26
Irena Adlerová, žena všech žen	30
Dílo Sherlocka Holmese.....	34
Kriminologie.....	35
Odborné dílo nekriminologické	36
Literární a hudební dílo	37
Policisté	39
Neúspěchy Sherlocka Holmese, aneb i Holmes dělá chyby	46
Watsonovo zranění.....	52
Další případy Sherlocka Holmese	56
Bibliografie a seznamy	63
Bibliografie kánonu a první české překlady	63
České pastiše a parodie	71
České pastiše a parodie.....	71
Komiks	74
Okrajově související nebo zavádějící tituly	76
Sherlock Holmes v éteru.....	78
Miloš Kopecký a Rudolf Hrušínský	78
Viktor Preiss a Otakar Brousek.....	79
Ostatní kanonické příběhy	80
Jiné příběhy.....	82
Série podle povídek Rudolfa Čechury.....	83
Chemické případy Sherlocka Holmese	86
Sherlock Holmes na zvukových nosičích.....	87
Četba.....	87

Dramatizace a rozhlasové hry, převedené na zvukové nosiče	89
Sherlock Holmes v českém filmu	92
Kanonické příběhy.....	93
Ostatní příběhy	93
Další podezřelé příběhy.....	94
České divadlo uvádí Sherlocka Holmese.....	95
Původní české inscenace.....	96
Překladové inscenace	99
Holmesologická literatura	101
Holmesologické publikace v češtině	101
Knihy o detektivkách a literárních detektivech obecně	102
Holmes a holmesologie na českém internetu	102
Malá galerie holmesologů	104
William S. Barring-Gould	104
Rudolf Čechura	106
William Gillette	108
Jay Finley Christ.....	113
Ronald Arbuthnot Knox	115
Aleš Kolodrubec.....	118
Sidney Edward Paget.....	120
Jan Skopeček.....	122
Frederic Dorr Steele	124
Rex Todhunter Stout	126
Miscellanea, čili věci rozličné.....	128
Skandál v New Yorku	128
Jak prosté, drahý Watsoně, případ čeká.....	132
Víte, že... ..	134
Seznam ilustrací.....	135
Prameny a vybrané odkazy.....	137

Technická poznámka místo úvodu

Pokud se rozhodnete věnovat holmesologickým bádáním, je do začátku nutné vyřešit dva problémy.

Tím prvním jsou prameny. Naštěstí – jako v téměř každém jazyce – existuje i v češtině kompletní vydání všech šedesáti případů Sherlocka Holmese. V sedmdesátých letech ho spáchala Mladá fronta a protože tak učinila v rozumně vysokém nákladu, lze projitím několika antikvariátů všech pět knih sehnat. V devadesátých letech vyšlo kompletní vydání znovu, v brněnském nakladatelství JOTA. Díky Městské knihovně v Praze a laskavosti překladatelů lze pak původní souborné vydání obstarat i v elektronické podobě.

Stejná situace nastává, chcete-li nahlédnout do anglických originálů. Elektronických kopií je plný internet, ideálním zdrojem je kupříkladu [Camden House](#) páně Součkův, protože tady se kánon, čili původní Doylovy příběhy, nacházejí přehledně uspořádány, označeny zkratkami (o těch za chvíli) a doplněny původními ilustracemi. Ale možností je opravdu nepřeberně.

Problémem číslo dvě je potom orientace.

Původních příběhů je šedesát. Vycházely a dodnes vycházejí v různém pořadí, neřazeny ani podle data prvního vydání, ani podle (někde značně nejisté či nezjistitelné) chronologie vnitřní. Abecedou si také nepomůžete. Nezbyvá, než si vytvořit vlastní identifikaci, což vám zabráni v kontaktu s jiným holmesologickým šílenci, nebo si najít nějaký společný kód. A ten naštěstí existuje už od roku 1947, kdy ho sestavil profesor Jay Finley Christ, když ve své práci *Irregular Guide to Sherlock Holmes*, uveřejnil seznam čtyřpísmenných zkratk. Profesor Christ patřil k významným holmesologům (debutoval na stránkách magazínu *Baker Streets Irregulars* v roce 1944) a tímto počinem se zařadil po bok samotného Ronalda A. Knoxe, který holmesologii v podstatě založil.

Christovy zkratky se záhy ujaly a dnes jsou stejně kanonické, jako příběhy, jež označují.

Pro určení konkrétní místa příběhu pak autor těchto stránek používá vyjma uznávaných zkratk, také přesnější odkazování, a to podle svazku zmíněné mladofrontí edice a čísla příslušné stránky.

A tady jsou příslušné seznamy:

Příběhy Sherlocka Holmese

ediční řada nakladatelství Mladá fronta, vydávaná v letech 1971 až 1975

Svazek I. – Příběhy Sherlocka Holmese, 1971

obsahuje původní knihy *A Study in Scarlet* (překlad Vladimír Henzl), *The Sign of Four* (překlad Jan Zábrana) a *The Adventures of Sherlock Holmes* (překlad Zora Wolfová)

Svazek II. – Vzpomínky na Sherlocka Holmese, 1972

obsahuje *The Memoirs of Sherlock Holmes* (překlad Jan Zábrana)

Svazek III. – Návrat Sherlocka Holmese, 1973

obsahuje *The Return of Sherlock Holmes* (překlad František Jungwirth)

Svazek IV. – Údolí strachu, 1974

obsahuje knihy *The Hound of the Baskervilles* (překlad František Gel) a *The Valley of Fear* (překlad Jan Zábrana)

Svazek V. – Poslední poklona Sherlocka Holmese, 1975

obsahuje knihy *His Last Bow* a *The Case-Book of Sherlock Holmes* (překlad Eva Kondrysová)

Kanonické zkratky

podle profesora Christa (sloupce kniha a český titul odkazují na první české souborné vydání)

zkratka	kniha	český titul	originální titul
ABBE	III.	Opatské sídlo	<i>The Adventure of the Abbey Grange</i>
BERY	I.	Berylová korunka	<i>The Adventure of the Beryl Coronet</i>
BLAC	III.	Černý Petr	<i>The Adventure of Black Peter</i>
BLAN	V.	Voják bílý jako stěna	<i>The Adventure of the Blanched Soldier</i>
BLUE	I.	Modrá karbunkule	<i>The Adventure of the Blue Carbuncle</i>
BOSC	I.	Záhada Boscombského údolí	<i>The Boscombe Valley Mystery</i>
BRUC	V.	Bruce-Partingtonovy dokumenty	<i>The Adventure of the Bruce-Partington Plans</i>
CARD	V.	Lepenková krabice	<i>The Adventure of the Cardboard Box</i>
CHAS	III.	Charles Augustus Milverton	<i>The Adventure of Charles Augustus Milverton</i>
COPP	I.	Dům U měděných buků	<i>The Adventure of the Copper Beeches</i>
CREE	V.	Šplhající muž	<i>The Adventure of the Creeping Man</i>
CROO	II.	Mrzák	<i>The Crooked Man</i>
DANC	III.	Tančící figurky	<i>The Adventure of the Dancing Men</i>
DEVI	V.	Ďáblovo kopyto	<i>The Adventure of the Devil's Foot</i>
DYIN	V.	Umírající detektiv	<i>The Adventure of the Dying Detective</i>
EMPT	III.	Prázdný dům	<i>The Adventure of the Empty House</i>

ENGR	I.	Inženýrův palec	<i>The Adventure of the Engineer's Thumb</i>
FINA	II.	Poslední případ	<i>The Final Problem</i>
FIVE	I.	Pět pomerančových jadérek	<i>The Five Orange Pips</i>
GLOR	II.	Gloria Scottová	<i>The "Gloria Scott"</i>
GOLD	III.	Zlatý skřípec	<i>The Adventure of the Golden Pince-Nez</i>
GREE	II.	Řecký tlumočník	<i>The Greek Interpreter</i>
HOUN	IV.	Pes baskervillský	<i>The Hound of the Baskervilles</i>
IDEN	I.	Případ totožnosti	<i>A Case of Identity</i>
ILLU	V.	Vznešený klient	<i>The Adventure of the Illustrious Client</i>
LADY	V.	Nezvěstná šlechtična	<i>The Disappearance of Lady Frances Carfax</i>
LAST	V.	Poslední poklona	<i>His Last Bow</i>
LION	V.	Lví hříva	<i>The Adventure of the Lion's Mane</i>
MAZA	V.	Mazarinův drahokam	<i>The Adventure of the Mazarin Stone</i>
MISS	III.	Zmizelý hráč ragby	<i>The Adventure of the Missing Three-Quarter</i>
MUSG	II.	Musgraveský rituál	<i>The Musgrave Ritual</i>
NAVA	II.	Námořní smlouva	<i>The Naval Treaty</i>
NOBL	I.	Urozený ženich	<i>The Adventure of the Noble Bachelor</i>
NORW	III.	Stavitel z Norwoodu	<i>The Adventure of the Norwood Builder</i>
PRIO	III.	Škola v Priory	<i>The Adventure of the Priory School</i>
REDC	V.	Rudý kruh	<i>The Adventure of the Red Circle</i>
REDH	I.	Spolek ryšavců	<i>The Red-Headed League</i>
REIG	II.	Reigateské panstvo	<i>The Reigate Puzzle</i>
RESI	II.	Domácí pacient	<i>The Resident Patient</i>
RETI	V.	Barvír na penzi	<i>The Adventure of the Retired Colourman</i>
SCAN	I.	Skandál v Čechách	<i>A Scandal in Bohemia</i>

SECO	III.	Druhá skvrna	<i>The Adventure of the Second Stain</i>
SHOS	V.	Na starém zámku v Shoscombe	<i>Adventure of Shoscombe Old Place</i>
SIGN	I.	Podpis čtyř	<i>The Sign of Four</i>
SILV	II.	Stříbrný lysáček	<i>Silver Blaze</i>
SIXN	III.	Šest Napoleonů	<i>The Adventure of the Six Napoleons</i>
SOLI	III.	Osamělá cyklistka	<i>The Adventure of the Solitary Cyclist</i>
SPEC	I.	Strakatý pás	<i>The Adventure of the Speckled Band</i>
STOC	II.	Makléřův úředník	<i>The Stock-broker's Clerk</i>
STUD	I.	Studie v šarlatové	<i>A Study in Scarlet</i>
SUSS	V.	Upír v Sussexu	<i>The Adventure of the Sussex Vampire</i>
THOR	V.	Záhada na Thorském mostě	<i>The Problem of Thor Bridge</i>
3GAB	V.	Dům U tří štítů	<i>The Adventure of the Three Gables</i>
3GAR	V.	Tři Garridebové	<i>The Adventure of the Three Garridebs</i>
3STU	III.	Tři studenti	<i>The Adventure of the Three Students</i>
TWIS	I.	Ohyzdný žebrák	<i>The Man With the Twisted Lip</i>
VALL	IV.	Údolí strachu	<i>The Valley of Fear</i>
VEIL	V.	Podnájemnice v závoji	<i>The Adventure of the Veiled Lodger</i>
WIST	V.	Vila Vistárie	<i>The Adventure of Wisteria Lodge</i>

Sherlock Holmes a jeho svět

Sherlock Holmes a Země české

Vztah Velkého detektiva k bydlišti či rodné zemi jeho obdivovatele bývá většinou jedním z prvotních zájmů nastávajícího holmesologa. Provést takové pátrání je v dnešní době jednoduché. Za prvé se tím směrem jistojistě vydal někdo před vámi, za druhé není problém na kánon, uložený nejraději v textové podobě v počítači, prohledat. Využil jsem obojího a tady jsou výsledky.

S politováním musím oznámit, že ze šedesátky zveřejněných případů je pouze ve čtyřech zmínka o Čechách. A jediné dva z nich jsou opravdu české, původem zločinu. Nahlédnete-li na stránky *Sherlockian Atlas*, geniálního díla, shromažďujícího veškeré geografické údaje holmesiád, naleznete jich sice šest, ale dva z nich jsou chybné. Jde o zmínky v příbězích MUSG a ENGI, kde si editoři Atlasu špatně vyložili slovo *Bohemian*, které v tomto případě neznamena český, ale bohémský. Ačkoliv původ toho slova je skutečně spjat se zemí jménem Bohemia, jeho význam už geografický není. Býval, to když cikánské kmeny, přitáhnuvší do Francie, tvrdily, že přicházejí právě z Bohemie, a ta jim jako země původu už zůstala. Od nich pak přešla jako zprvu pejorativní označení poněkud rozevlátého způsobu života.

Českých překladů se tento omyl samozřejmě nedotkl.

Musgraveský rituál [MUSG]

"The rough-and-tumble work in Afghanistan, coming on the top of natural Bohemianism of disposition, has made me rather more lax than befits a medical man."

Drsná a odříkavá práce v Afganistanu jenom přispěla k rozvinutí bohémských sklonů, které mám od přírody, a naučila mě dbát na pořádek méně, než se na lékaře sluší. (MUSG, II/91, překlad Jan Zábrana)

Inženýrův palec [ENGI]

I had returned to civil practice and had finally abandoned Holmes in his Baker Street rooms, although I continually visited him and occasionally even persuaded him to forego his Bohemian habits so far as to come and visit us.

Vrátil jsem se opět ke své lékařské praxi a nakonec se i odstěhoval z Holmesova domu na Baker Street, i když jsem se nezřídka u svého přítele stavil, a někdy ho dokonce i přemluvil, aby pozapomněl na své bohémské zvyklosti a zašel k nám na návštěvu. (ENGI, I/353, v překladu Zory Wolfové)

Oba případy tedy vypovídají o povaze doktora Watsona a Sherlocka Holmese, ne o zemi ve středu Evropy.

Následující čtyři příběhy už ano. Jeden nepřímo, druhý odkazuje na případ předešlý, ale dva jsou plnokrevně české.

Skandál v Čechách [SCAN]

Je nejznámější z českých příběhů. Už proto, že v něm vystupuje postava tak fantastická, jako je český král¹. Ne, že by Holmes neměl

¹ V té době ve skutečnosti žádný český král neexistoval. V roce 1888 vládl rakousko-uherské monarchii František Josef I., který se nenechal korunovat českou korunou, posledním českým králem byl Ferdinand I. Dobrotivý, jehož velkolepá korunovace proběhla 7. září 1836. V roce 1848 předal vládu osmnáctiletému synovci Františku

o klienty z nejvyšších vrstev nouzi, už v roce 1888, kdy ho Wilhelm Gottsreich Sigismund von Ormstein navštívil, řešil cosi pro holandskou královskou rodinu [SCAN, I/202]. Ale stačí si jen přečíst popis muže, který byt v Baker Street navštívil:

Oblečen byl bohatě, avšak s takovou nákladností, že by se v Anglii pokládala téměř za nevkus. Rukávy a přednice dvojřadového kabátce měl zdobené těžkými pásy astrachánu a přes rameno přehozenu temně modrou pláštěnku, lemovanou ohnivě rudým hedvábím a zapnutou u krku broží z jediného oslnivě zářícího berylu. Dojem barbarského přepychu, který vyzařoval z celého jeho zjevu, dovršovaly vysoké boty sahající mu až do půli stehen a nahoře lemované hustou hnědou kožešinou. V ruce měl klobouk se širokou krempou... [SCAN, I/205]

Vskutku poctivý a přesný popis. Dovolím si ho komentovat dalším citátem:

Mám vážné podezření, že by takový šašek, slepený z premovaného vrátného nočního baru, operetního kozáckého atamana a přeludu z horečného snu vzbudil například na pražské Jubilejní výstavě roku 1891 (právě tehdy byla totiž Doyleova povídka Skandál v Čechách napsána) rozhodně větší pozornost než vesnice Habešanů, produkce lvů a starty statečných balónových vzduchoplavců dohromady. (Ludvík Souček: Případ baskervilského psa)

Popis *takového šaška* přece jen nemusel viset ve vzduchu. Je známo, že pro Angličany je Kontinent Terrou inkognitou, zemí neznámou, ještě dnes. Doyle potřeboval efekt – později se, aspoň u postav evropského původu, k takovému triku nesníží – a ten efekt mohl skutečně být efektem operetního kozáckého atamana.

Deset let před sepsáním Skandálu v Čechách vládla ve Francii módní vlna, vyvolaná obrovským úspěchem divadelní hry *Michel*

Josefovi. Poslední český král zemřel až roku 1875, do své smrti žil v Praze na Hradě a Pražané ho opravdu milovali.

Strogoff. Jejím autorem není nikdo jiný, než Jules Verne (u nás známe původní knihu spíše pod původním názvem *Carův kurýr*). Podobně jako předchozí divadelní zpracování *Cesty kolem světa za osmdesát dnů*, byl *Michel Strogoff* úspěšně uváděn nejen ve Francii. Možná, že Doyle představení navštívil. Možná, že právě odvážný carův kurýr byl jednou z předloh českého krále. Neboť jak Rusové, tak Češi patří k národům slovanským.

Holmes přece ví, že Cheb je německé město v Čechách, a že zde byl zavražděn Valdštejn [SCAN, I/204], čte si to z Kontinentálního věstníku, stejně jako si to přečetl jeho autor. Fakta posloužila detektivu k správné dedukci a jakýkoliv čtenář si mohl ověřit, že Holmes se nemýlí. Zatímco český král je jenom jednou – byť základní – postavou příběhu. Na jeho osobě není třeba nic dedukovat. Mohl by být docela dobře králem polským, uherským nebo litevským.

Z historicko-politického hlediska je celý Skandál v Čechách stejně příběhem z paralelního světa, kde v Čechách, pravděpodobně nezávislých, vládne německý rod Ormstein, ve Varšavě je císařská opera (o níž se domnívám, že rovněž neexistuje, ale mohu se plést) a Holmes má ve svých záznamech mezi povídáním o jistém židovském rabínovi a námořníku, který sepsal dílo o obyvatelích mořských hlubin životopis její primadony Ireny Adlerové [SCAN, I/207], jediné ženy, kterou Velký detektiv ctí a jejíž portrét od března 1888 zdobí Holmesův příbytek.

Případ totožnosti [IDEN]

„Je to malý dáreček od českého krále jako pozornost za pomoc, kterou jsem mu poskytl v případě fotografie Ireny Adlerové.“ [IDEN, I/242] říká Holmes o zlaté krabičce se šňupavým práškem Watsonovi, a to je bohužel jediná zmínka v tomto příběhu.

Vznešený klient [ILLU]

"It is my business to follow the details of Continental crime. Who could possibly have read what happened at Prague and have any doubts as to the man's guilt!"

„Sleduji z odborných důvodů dopodrobna zločiny na kontinentě. Kdo si přečetl, co se odehrálo v Praze, sotva mohl zůstat na pochybách, zda je ten člověk vinen.“ [IDEN, V/187]

říká Holmes o rakouském vrahu baronu Grunerovi. Případ tohoto podvodníka, který zaútočil i na samotného Holmese je ovšem situován a vyřešen v Londýně, a Adelbert Gruner je za své někdejší zločiny potrestán rukou Kitty Winterové.

Na rozdíl od Skandálu v Čechách je už v tomto příběhu Praha součástí rakouské monarchie, neboť Grunerův zločin je popisován jako „událost v Rakousku“. [IDEN, V/189]

Šplhající muž [CREE]

Poslední z českých příběhů Sherlocka Holmese je také druhým, v němž hraje naše země – v tomto případě konkrétně Praha – podstatnou a dějotvornou roli.

Pochází odtud jednak dodavatel Dorak ² a poté především tvůrce zázračného séra, jehož pomocí se poblázněný profesor Presbury pokusil vrátit si nějaký ten rok života.

Pražský Lövenstein! Lövenstein a jeho podivuhodné posilující sérum, které lékařské kruhy zakázaly, protože odmítl odhalit jeho složení. [CREE, V/338]

Ano, následovník ctihodného rabbiho Löwa či méně ctihodného doktora Fausta, poslední ze slavných českých alchymistů, jakoby vystoupil z příběhů Gustava Meyrinka, nebo přišel časem od dvora císaře Rudolfa, postava hodná Prahy tajemné a inspirující.

² V originále se pražský dodavatel opravdu jmenuje Dorak. Teprve čeští překladatelé ho opravili na pravděpodobněji znějící Dvorak.

V žádném jiném městě by Dorak sérum nesehnal. A v žádném jiném městě by spisovatel námět pro svůj případ nenašel.³ Pravděpodobně také jinde nehledal.

³ Přece jen existuje jiná lokalita, Angličanům mnohem bližší, totiž Indie, jejichž fakíry zhusta britská detektivní literatura využívala. Holmes je ovšem vědcem a ani jeho indické případy (CROO nebo SIGN) se mystiky nedotýkají.

Vzestup a pád profesora Moriartyho

Geniální pátrač z Baker Street se ve svých kriminálních případech⁴ setkal s celou řadou tu chytřejších, tu méně chytrých protivníků. Od samolibých po rafinované. Někteří byli nebezpeční, odhalení jiných stálo značné úsilí.

Zcela neškodní byli všichni chvástalové, jako například doktor Culverton Smith [DYIN] nebo doktor Roylott [SPEC]. Holmes se drží na uzdě, když narovná pohrabáč až po jeho odchodu, nechce vykládat karty – nikdy to nedělá – dřív, než je protivník poražen. Teprve pak se může blýsknout. Žárlivý barvíř Josiah Amberley [RETI] je ve své nadutosti tak troufalý, že chce Holmese převézt, nechápe, že detektivova pověst zdaleka nedosahuje jeho skutečných schopností.

Ani těch důmyslných a nebezpečných zločinců se detektiv nezalekl. Ať už šlo o vystopování a zneškodnění *toho nejnebezpečnějšího* – tedy zlotřilého botanika Stapletona [HOUN,

⁴ Ne všechno, co Sherlock Holmes řešil, bylo rázu kriminálního – jak poznamenává doktor Watson v úvodu příběhu Modrá karbunkle: [BLUE], *Vždyť z posledních šesti případů, které jsem zanesl do svých záznamů, nebyl ve třech vůbec přestoupen zákon [I/313].* Kriminální případy ovšem převažovaly, z něčeho Holmes (a jeho autor) žít musel.

IV/155] nebo nejhoršího člověka z Londýna – vyděrače Charlese Augusta Milvertona [CHAS, III/147].

Přesto se najde důstojný protivník, který vysmívanou policii pomstí. Je to sama příroda v zastoupení *Cyanea capillata*, jež Holmesovi způsobí potíže [LION]. Holmes to nezamlouvá, jeho ješitnost nemá nic společného s popíráním faktů. Už v roce 1887 se přiznává, že byl čtyřikrát přelstěn – třemi muži a jednou ženou [FIVE, I/279].

Nejznámějším z Holmesových protivníků je ovšem Moriarty.⁵ Génius zločinu, detektivovo černé svědomí. Nikdo v jeho vinu nevěří, pro Aleca McDonalda je ctihodným vědcem, stejně jako pro širokou veřejnost.

Díky práci o binomické poučce, kterou sepsal v pouhých jedenadvaceti letech [FINA, II/223] a která přinesla věhlas po celé Evropě, získal místo na katedře matematiky jedné z menších universit. Jeho matematický talent, podpořený výborným vzděláním (pocházel ze zámožné rodiny, která mu toto umožnila) byl nesporný, později se ovšem věnoval spíše astronomii, sepsal práci Dynamika asteroidů, předcházela ho pověst vsutku grygarovská, vždyť i inspektor McDonald si jím nechal (za pomoci malého reflektoru a globu) nechal osvětlit problematiku zatmění Měsíce a Slunce [VALL, IV/178].

Vládce londýnského podsvětí si dokázal vybudovat úctyhodné postavení a před jeho intelektem se sklonil i Holmes. Ne nadlouho. Jeho organizaci tvoří kolem stovky demoralizovaných boxerů, kapsářů, vyděračů a falešných karbaníků. [VALL, IV/181] Oficiálně vydělává sedm set liber ročně [VALL, IV/180], zatímco v jeho pracovně visí Greuzův obraz [VALL, IV/179] a svému zástupci plukovníku Moranovi vyplácí šest tisíc ročně [VALL, IV/181]. Však

⁵ Moriarty je zmíněn v sedmi příbězích z šedesáti. Prámo jeho se přitom dotýkají pouze dva, Údolí strachu [VALL] a Poslední případ [LAST], na milost lze vzít ještě Prázdný dům [EMPT], který se událostí, spojených s ďábelským profesorem prámo dotýká. V ostatních čtyřech je už génius zločinu minulostí, případně etalonem, podle nějž Holmes porovnává.

také pro důkladné krytí má majetek rozložen na několik účtů v několika bankách, nejvíce uschoval podle všeho v Deutsche Bank nebo Crédit Lyonnais [VALL, IV/182].

Ale byl profesor Moriarty vždy temným stínem nad viktoriánským Londýnem? Je rozhodně starší než Holmes, i když ne o mnoho, dokáže-li postoupit fyzický souboj nad reichenbašskými vodopády. Je vysoký a štíhlý, asketický, se shrbenými zády, následkem to věčného studia [FINA, II/225]. Kdysi vedl katedru matematiky na jedné venkovské universitě, než musel pro jistý skandál odejít. Obvinění mladého profesora se sice neprokázalo, ale, ale začaly klepy, malé město je malé město [FINA, II/223]. Jistě si tehdy Moriarty slíbil, že nikdy žádnou chybu neudělá.

Odešel do Londýna, kde začal přednášet ve vojenské škole [FINA, II/223] a budovat svou organizaci – jak Holmes připomíná ne nepodobnou proslulému gangu Jonathana Wilda, zločince a lovce zločinců, působícím v Londýně v polovině osmnáctého století.

Ale zpět do začátků Holmesových. Tomu je něco přes třicet⁶. Jeho znalosti jsou už v této době rozsáhlé. Utrpěl první – a zdaleka ne poslední – velkou porážku [SCAN], tu přijal s noblesou a podobenka jeho protivnice, dobrodružky Ireny Adlerové bude od té chvíle zdobit římsu krbu v Baker Street.

Zápisky Johna Watsona začínají držet dietu a jsou mnohem kratší než rozvláčný popis prvních dvou případů, jichž byl svědkem. Nejsou proto méně zajímavé.

Pro nás je důležitý případ, jež publikoval pod názvem Spolek ryšavců [REDH]. To, co zpočátku vypadalo jako pouhé cvičení myslí, se mění v kriminální případ – nenadálý bankrot Ligy zrzavých přivede Holmese až do sklepení banky, kde ve společnosti bankéře pana Merryweathera, policejního důstojníka Petera Jonese

⁶ Podle většiny badatelů se Holmes narodil 6. ledna 1854. V době, kdy se setkal s Irene Adlerovou mu tedy bylo třicet čtyři.

a samozřejmě Johna Watsona, čeká na lupiče, který v přestrojení za zastavárníkova pomocníka Vincenta Spauldinga věnoval nesmírné úsilí hrabání tunelu, na jehož konci mělo být francouzské zlato a bylo vězení.

Výjimečně nás nebude zajímat Holmesova genialita, s níž případ vyřešil. Poslechněme si jen věty, jimiž Johna Claye, jak zní pravé jméno Vincenta Spauldinga, popisuje Peter Jones, a co dodává Holmes.

„Je ještě mladý, pane Merrywheathere, ale stojí v čele celého podsvětí a žádnému jinému zločinci v Londýně bych tak rád nenasadil náramky jako jemu,“ ...

... „Měl jsem rovněž s panem Johnem Clayem párkrát co dělat a souhlasím s vámi, že stojí v čele celého podsvětí...“ [REDH, I/234].

Není pochyb – Holmes se přece nemýlí. A navíc v té době už o Moriartym ví – a čeká na příležitost ku vyřízení zatím ještě čerstvého účtu. Venku je říjen roku devadesátého a Holmes už několik let tuší, že v Londýně je někdo, kdo organizuje tu spoustu dokonalých zločinů, od krádeží přes padělatelství po vraždy. [FINA, II/223]. A několik měsíců už zná jméno svého protivníka.

Lze mít za prokázané, že v roce 1890 už byl Moriarty na vrcholu moci. Jeho organizace byla dobře známa i jistým kruhům za oceánem. Je docela možné, že dopadení Johna Claye uvolnilo post nejmenovaného vládce londýnského podsvětí, funkci objektivně neexistující, soustředěnou více méně do možnosti kontroly zločinu z druhé strany. Každopádně tu v symbolické rovině ustoupila romantika osamělého lupiče gentlemana organizovanému zločinu moderního věku. Svět se mění, nastává *fin de siècle*. Viktoriánská Anglie odchází do dějin, módu ještě ovládá secese, ale katarze světové války, která ukončila jednu velkou a ne nevýznamnou éru historie, číhá v nedaleké budoucnosti.

Znovu předbíláme.

V roce 1890 byl John Clay svěřen péči královské justice. Právě v době, kdy byl Holmes podruhé poražen [VALL].

A právě tento rok se stal i rokem změny. Muž, který stál v čele podsvětí, byl v říjnu Holmesem odstraněn, na jeho místo nastoupil intrikánský vědec. Je docela dobře možné, že už předtím vedly jeho kroky stejnou cestou jako Clayovy. Jeden by druhého se sebezapřením jako protivníka snesl, druhý rozhodně ne. Potom tedy museli spolupracovat. A protože se cíle jejich zločinů zřídka kdy setkávaly, pak mohl jeden druhému prokazovat služby.

Rok 1890 se tedy stal určitým bodem zlomu jak v životě Holmesově, tak v existenci Moriartyho. Ten první prohrál, ten druhý se posadil na trůn. O co tehdy šlo?

Příběh, nazvaný Údolí strachu [VALL], patří mezi nejlepší knihy Arhтура Conana Doylea a zároveň mezi nejméně známé Holmesovy případy^z. Začíná v roce 1875 daleko od Anglie a nemá s Holmesem nic společného. Pinkertonský agent Birdy Edwards je vyslán do řad zednářské lóže, terorizující Vermisské údolí. Slaví úspěch, ale je to – alespoň pro něj – vítězství Pyrrhovo. Ne všichni členové lóže byli zatčeni a tito sirotci přísahají pomstu. Ve stejné situaci se o šestnáct let později ocitne Holmes, když svrhne Moriartyho do vodopádu, náš detektiv bude mít ovšem kardinální výhodu – zná tváře všech svých protivníků.

Ačkoliv se někdejší agent prozíravě uklidí za oceán, najdou zednáři jeho stopu. Jednají prozíravě a najdou si spojence, který dobře zná místní prostředí.

Koho? Holmes tuší, vycítí přítomnost génia zločinu. Jeho varování však přichází pozdě. Svůj případ vyřešil, ale Edwards mizí v moři. Zlo tedy zvítězilo. Jenže i když umí Holmes mnoho, nepatří mezi jeho schopnosti umění prohrávat.

^z I když, jak poznamenává John Dickson Carr, v první části jde o dokonalou detektivku, v níž slavný pátrač brilantní dedukcí vyřeší svůj případ.

„Říkáte mi, že na toho krále všech ďáblů je každý krátký?“ ptá se Barker, přítel zavražděného pana Douglase alias Edwardse. [VALL, IV/325]

„Musíte mi dát čas,“ odpoví Holmes. A hledí před sebe. Toto scénou Watsonovo vyprávění o Údolí strachu končí. Připomeňme si jen datum. Je březen roku 1890.

John Watson je ženatý a tudíž nemá mnoho času se sledovat svého přítele při pátrání. Ale přece si nějakou chvíli vždy dokázal vyšetřit. Jenže v roce devadesátém – jak poznamenává – má záznamy pouze o třech případech. Děje se tedy něco, k čemu Holmes Watsona nepřizval. Děje se hon na profesora Moriartyho.

Holmes si neviditelnou přítomnost geniálního mozku podsvětí uvědomoval už několik let [FINA, II/223], když pro něho našel jméno, byl sám, kdo byl schopen a ochoten uvěřit. Doktor Watson dokonce ho zapomněl, když v květnu 1891 tvrdí, že o Moriartym nikdy neslyšel [FINA, II/222], ačkoliv byl přítomen Holmesovu rozhovoru s Alecem MacDonalodem začátkem ledna předchozího roku [VALL, IV/178]. A po celou tu dobu se snažil své podezření dokázat a po vraždě Birdyho Edwardse i vyrovnat dluh.

Čtyřiaadvacátého dubna 1891 je kořist vystopována. Holmes se objevuje ve Watsonově laboratoři; potřebuje přítelovu pomoc. Ví, že Moriarty vyslal po jeho stopě střelce. Málem se stal obětí několika nešťastných náhod. Ale Holmes je skvělý, vytrvalý, a chladnokrevný člověk⁸.

Během zimy stihl vše připravit. Čeká jen na den, v němž v jednom ohromném zátahu sebere policie celou Moriartyho organizaci. Holmese zajímají i pěšáci. Nevyřízené účty bolí.

⁸ A prozíravý. Pravděpodobně nebude náhodou, že v době, kdy tak vytrvale šel po Moriartyho stopě, řešil jisté záležitosti pro francouzskou vládu a švédskou královskou rodinu. Sám podotýká, že díky jim má takové postavení, že může v budoucnu vést klidný život. Ne, tady se rozhodně o finančním zajištění nehovoří. Tady má SH na mysli něco jiného.

Nešlo neudělat chybu. Profesor není hloupý, aby Holmesův zájem nezaregistroval.

Tady – snad – do hry vstupuje psychologie. Holmesova pověst v roce osmnáct set devadesát není malá. Zná ho kdekdo. Holmes dokáže vyřešit jakýkoliv případ. Neexistuje záhada, již detektiv z Baker Street nepřijde na kloub. Jste-li v nesnázích, obraťte se na Holmese.

Před rokem Moriarty poslal Holmesovi jen lístek s větou „Ach já, pane Holmesi, ach já.“, po třinácti měsících už není tak rozverný a vtipný. Navštěvuje detektiva osobně, vyhrožuje mu. Ztrácí nervy.

Celou dobu žil v bezpečí. Plánoval, řídil, organizoval. Nyní se poprvé cítí v ohrožení. S přesností matematiků si do diáře zaznamenává Holmesovy výpady.

„Zkřížil jste mi cestu 4. ledna. 23. jste mě obtěžoval, v půli února jste mi způsobil vážné nepříjemnosti; koncem března jste mi nadobro zhatil plány a teď, na sklonku dubna, dohnalo mě vaše ustavičné pronásledování tak daleko, že mi zcela konkrétně hrozí ztráta svobody...” [FINA, II/225]

A Holmes už ví, že vyhrál. Pokud přežije těch několik dní do chystané policejní akce, bude to vítězství dokonalé. Není třeba hazardovat se životem, detektiv tedy v doprovodu svého věrného přítele opouští Anglii a odjíždí do Švýcarska.

Jenomže když ti dva odjeli, nezůstal v Londýně nikdo schopný. Nejdůležitější zločinci uprchli.

Holmese to rozladilo. Jenom rozladilo? Když spatřil u reichenbašských vodopádů domnělého poslíčka, věděl, že přišel rozhodující okamžik.

Zatímco Watson spěchá k fiktivní pacientce, Holmes a Moriarty podruhé a naposledy stanou tváří v tvář. Génus zločinu a génus detektivů. Beze svědků. Zápas končí nerozhodně, smrtí obou protivníků.

Několik let se veřejnost domnívala, že Holmes zahynul spolu s poraženým zločincem. Anglie truchlila. Jak už to však bývá, ozvaly se po čase hlasy, obhajující profesora Moriartyho. Hlavním představitelem této skupiny byl profesorův bratr James, přednosta železniční stanice kdesi v Západní Anglii [VALL, IV/180] (který před touto nebo po této službě sloužil v armádě v hodnosti plukovníka [FINA, II/220]). Doktora Watsona to pobouřilo [FINA, II/237]. Proto publikoval *Poslední případ* [FINA].

Prostou mysl Johna Watsona neuvedlo v podezření ani jméno plukovníka Sebastianu Morana, objevivší se v případě náhlé smrti Ronalda Adaira [EMPT], ačkoliv ho kdysi Holmes jmenoval jako Moriartyho zástupce. Ani to nebylo zapotřebí. V dubnu 1894 se totiž geniální detektiv vrací, aby se tohoto Moriartyho pohrobka s konečnou platností zbavil. A vysvětluje, jak to doopravdy bylo se soubojem nad reichenbašskými vodopády. Starší a spíše duševně pracující učenec nemohl být japonský zápas baritsu⁹ ovládajícímu Holmesovi těžkým protivníkem. Další pak Holmes nastrojil, aby se vyvaroval pomsty a v klidu mohl svůj případ dokončit.

Birdy Edwards byl konečně pomstěn. Pro Holmese se ovšem stal Londýn *neobyčejně nezajímavým městem* [EMPT, III/28]. Naštěstí ne na dlouho.

Neboť zločin se plíží ulicemi města a o klienty, zajímavé případy a nebezpečné protivníky nebude nouze nikdy.

⁹ Jak Holmes tvrdí [III/13], pomohlo mu toto umění už několikrát. Bohužel se o něm nezmiňuje na žádném jiném místě. Zato o svém umění rohovnickém ano, například v případě Osamělé cyklistky [SOLI, III/84] nebo v Podpisu čtyř [FOUR, I/127].

Mycroft Holmes, podivín z klubu Diogenes

Nějaký čas žil kronikář Holmesova profesního života dr. Watson v domněnání, že jeho přítel je sirotkem bez rodinného zázemí [GREE, II/168], protože i když se Holmes rád producoval svými dedukcemi, o své osobě toho mnoho neprozradil.¹⁰ Objev Sherlockova o sedm let staršího bratra Mycrofta byl proto přinejmenším překvapením.

I sám Watson má, respektive měl bratra. Ale pokud byl mezi Watsonem a Holmesem odstup víceméně průměrného středostavovského Brita od geniálního kriminalisty, mezi jejich bratry zela hluboká propast jiných světů.

Starší bratr Watsonův, jehož křestní jméno neznáme, víme jen, že začíná iniciálou H., byl, či spíše:

„Nebyl to zrovna příliš pořádný člověk – spíš pořádný lajdák a nedbalec. Zpočátku měl dobré vyhlídky, ale zahodil všechny šance, nějaký čas žil v nouzi, střídané občas krátkými obdobími blahobytu, ale nakonec se dal na pití a umřel.“ [SIGN, I/105]

¹⁰ Ani o svých vědomostech. I když to tak na první pohled nevypadalo, předváděl pouze výsledky. Příkladem budiž slavný soupis Holmesových znalostí a jeho tvrzení o tom, že by Slunce mohlo klidně obíhat kolem Země [STUD, I/19], když však přišlo na věc, dokázal bez problémů konverzovat o sklonu ekliptiky [GREE, II/168], takže o astronomii přece jen něco vědět musel. O jeho zálibě v hudbě, která už vůbec s kriminalistikou nesouvisela a jíž věnoval přinejmenším tolik času, kolik je ho třeba k vytvoření fundované hudebně teoretické studie [BRUC, V/105], ani nemluví.

Což Sherlock vydedukoval z předložených hodiněk a což byla pravda. Oproti tomu starší Holmes byl génius bez ctižádosti, podivín a samotář, zároveň však jedna ze šedých eminencí státu, příslušník tajné služby, jak později Sherlock přiznává. Watson je obyčejný člověk s obyčejnými problémy a obyčejným osudem, zatímco Holmes postavou z jiného světa.

Existuje-li v Anglii ještě jeden člověk s tak výjimečnými schopnostmi, jak je možné, že o něm policie ani veřejnost dosud nic neslyšely?

ptá se Watson [GREE, II/168], když Sherlock, jinak převelice ješitný na své znalosti, přiznává, že jeho bratr je mnohem lepší než on sám. Výmluvou je odkaz na Mycroftovy povahové rysy a zvyky, které Sherlock sám nepovažuje za příkladné. Kupříkladu skromnost¹¹.

Ale není to tak docela pravda.

Mycroft Holmes žije na Pall Mallu, živí se jako vládní úředník s příjmem čtyř set padesáti liber ročně a navštěvuje klub podivínů Diogénes, [BRUC, V/80] který sdružuje stejně nekomunikativní a lehce misantropické osoby jako je on sám, Mycroft ostatně patřil mezi jeho zakladatele. [GREE, II/169]

Fyzicky se pohybuje po stranách trojúhelníku Domov – Zaměstnání – Klub, nerad navštěvuje jiná místa, než jeho vrcholy. Do bytu svého bratra na slavné Baker Street zašel až tehdy, kdy pro svou lenost Sherlockovi přepustil problém pan Melase, řeckého tlumočníka a Mycroftova souseda. Bratra návštěvou samozřejmě zaskočil [GREE, II/180]. Ne tak případem, který Sherlock, jako obvykle, vyřešil rychle a z větší části teoreticky, neboť jak se několikrát stalo, zločinci uprchli a spravedlnost v podobě pomsty je

¹¹ Na počátku své kariéry byl svým způsobem skromný i Sherlock, přenechával altruisticky výsledky své práce policejním inspektorům. Díky pravidelnému publikování Watsonových zážitků byl této skromnosti bez vlastního přičinění zbaven. Nezdá se, že by mu to nějak vadilo.

dohnala až později a někde úplně jinde. Což se v Holmesově kariéře nestalo poprvé ani naposled, vzpomeňme kupříkladu případ *Pěti pomerančových jadérek* [FIVE].

Teprve po delším čase, rok po Holmesově návratu z dobrovolného exilu po problémech s profesorem Moriartym, v němž byl Mycroft jediným Sherlockovým důvěrníkem [EMPT, III/15 a FINA, II/237], se Watson dozvídá, že Sherlock o svém bratru něco zamlčel.

Právem se však domníváte, že pracuje pro britskou vládu. V jistém smyslu byste mohl i oprávněně říci, že je britská vláda sama. [BRUC, V/80] přiznává a vysvětluje, jakouže to pozici Mycroft zaujímá:

K jeho rukám se sbíhají výsledky ze všech oddělení a on je taková ústřední centrála, informační banka, která udržuje rovnováhu. Všichni ostatní pracovníci jsou specialisté v určitých oborech, zatímco jeho oborem je vševědoucnost... [BRUC, V/81]

Ale nejde o žádné nadpřirozené čarování, jen o dokonalou schopnost analýzy a syntézy, která pohodlného Mycrofta vynesla na pozici, kdy jeho rozhodování „již častokráte ovlivnilo jeho dobrozdání rozhodujícím způsobem britskou politiku.“ [BRUC, V/81].

Stejně tak je tomu i u druhého případu, do něhož starší bratr mladšího namočil. Ale tady už nešlo o souseda, postaveného před záhadu, ale o ohrožení samotného státu, o špionáž. [BRUC, V/78]. Mladší bratr staršího samozřejmě nezklame. Vyslouží si tím i dar od jisté urozené dámy, Mycroft, sám skromný a líný, se postaral, aby se úspěch muže, nad jehož předpokládanou smrtí kdysi dozajista truchlila, donesl až k uším nejvyšším.

Příběhy, v nichž Mycroft Holmes vystupuje

GREE, Řecký tlumočník (The Greek Interpreter)

BRUC, Bruce-Partingtonovy dokumenty (The Adventure of the
Bruce-Partington Plans)
FINA, Poslední případ (The Final Problem)
EMPT, Prázdný dům (The Adventure of the Empty House)

Irena Adlerová, žena všech žen

„Sherlock Holmes je podle mého soudu nejdokonalejším myslícím a pozorovacím strojem, jaký svět kdy poznal, ale coby milenec by se ukázal v docela falešném světle.“ [SCAN, I/201].

Pokud nemusel za dlouhá léta přátelství doktor Watson revidovat své mínění o geniálním detektivovi, pak je to právě tento raný citát, který v jedné větě shrnuje Holmesův vztah k opačnému pohlaví. Holmes, vystavující na odiv své zázračné dedukce, nerad prozrazoval podle jeho názoru nepodstatné informace o své vlastní osobě, takže kupříkladu o existenci Sherlockova bratra se Watson dozvěděl celkem pozdě. O intimním životě svého přítele nevěděl nic, leda to, že v době jejich společného soužití žádný nebyl¹². Jediná z klientek, která Holmese zaujala na tolik, že na ni čtrnáct dní co chvíli pomyslel, a o které se Watson domníval, že by snad jeho přítele zajímala i jinak, byla zapomenuta sotva byl vyřešen její případ [COPP]. Možná je to následek blíže neurčeného případu.

„Citové zaujetí je v rozporu s logickým uvažováním. Ujišťuji vás, že nejroztomilejší ženu, jakou jsem kdy poznal, oběsili za to, že otrávila tři útlá dítky, aby získala jejich životní pojistku, a že nejodpornější muž, s nímž jsem kdy měl tu čest, je lidumil, který

¹² Pokud ovšem nemá pravdu Rex Stout, který uvedl v život báječnou mystifikaci, dle které neexistoval žádný doktor Watson ale slečna Watsonová. Více o tomto případě se dozvíte později, na konci knihy.

porozdával skoro čtvrt miliónu ve prospěch londýnských chudých."
[SIGN, I/113]

V každém případě Holmesovým životem přece jen jedna dáma prochází.

Jmenuje se Irena Adlerová a geniální detektiv se s ní seznámil v březnu roku 1888, během případu, který doktor Watson nazval *Skandál v Čechách*. Příběh vyšel v červencovém čísle Strandu roku 1891 a byl první holmesiádou, která se na jeho stránkách objevila. Po předchozí dvojici románů také první povídkou.

Proslavený byt v Baker Street v ní navštívil tajemný cizinec, jehož ani maska neochránila před holmesovsky rychlým odhalením – ano byl to sám dědičný český král Wilhelm Gottsreich Sigismond von Ormstein. A přednesl problém skutečně závažný.

Pochopitelně, jak už bylo mnohokrát omíláno a zdůrazňováno, není České království, jehož budoucí panovník v povídce vystupuje, totožné s územím, kde píšu tyto řádky. Je to pohádková země, byť už neležící na břehu moře, jak tvrdil Shakespeare v Zimní pohádce. Skuteční Češi v té době už čtyřicet let čekali, zda se císař František Josef I. konečně nechá českým králem korunovat, poslední panovník s tímto titulem, Ferdinand I. zemřel v roce 1875. I proto se holmesologové na celém světě pokouší dobrat skutečné identity Wilhelma Gottsreicha Sigismonda von Ormstein. Ale vraťme se do Holmesova světa.

Českého krále sužuje dávný hřích. Zapletl se kdysi s ženou pověsti řekněme divoké. Seznámil se s ní před pěti lety ve Varšavě, kde známá dobrodružka Irena Adlerová zpívala v tamní Císařské opeře [SCAN, I/207].

Narodila se ovšem v New Jersley v roce 1858. O tom, jak se dostala do Evropy a vydobyla si pochybnou slávu, není dostatek informací, jisté jen je, že její věhlas patřil Střední Evropě, protože i když ji český král opravdu označil jako *známou dobrodružku* [SCAN, I/207], Holmes přesto musel nahlédnout do své kartotéky. Ne, že by to nedělal i u jemu mnohem známějších zločinců, ale kdyby Irena

představovala takové zločinecké eso, asi by si neodpustil trochu se před urozeným návštěvníkem předvést.

Podle detektivových záznamů zpívala nejen ve Varšavě, ale i ve slavnější milánské *La Scale*, potom se kariéry operní divy vzdala a usadila se – podívejme – v Londýně. Na adrese Briony Lodge, Serpentine Avenue, St. John's Wood.

Holmes případ pochopitelně přijímá, kdo by odolal hlavě státu. A navíc protivníkem je přece žena, takže proč si jednoduchou akcí nevylepšit reputaci.

Ostatně – v tomto příběhu jsou detektivní role naruby. Zločincem je tu v podstatě Holmes, i když jde o zločin z dobrého důvodu, Irena sice není vyděračka, jenom impulsivně jednající odvržená milenka. V porovnání se skutečně dramatickým případem Charlese Augusta Milvertona, vyděrače toho nejhoršího ražení [CHAS], je Skandál v Čechách v podstatě operetou. Kdyby tentýž příběh pojednal P. G. Woodehouse, byla by na světě další knížka z rodu Ukvapeného Sama.

Detektiv obratem ruky zjistí, že slečna Adlerová je opravdu krásná a obdivovaná všemi muži v sousedství, že zpívá na koncertech a pravidelně v pět někam odjíždí, aby se v sedm vracela na večeri [SCAN, I/210]. Woodehouseovsky se dokonce stane v kostele Sv. Moniky svědkem na svatbě slečny Ireny s advokátem Godfreyem Nortonem.

Holmes ještě použije svého celkem oblíbeného triku – totiž falešného požáru¹³.

Další je už v režii mladé paní Nortonové, která projeví stejnou vynalézavost v převlecích jako Holmes. Jak sama přiznává, převléká se ráda, zejména za mladého muže. [SCAN, I/219] Vlakem v 5.15 z Charing Cross směr Kontinent [SCAN, I/219] odjíždí i s manželem

¹³ Jak prozradil právě v tomto příběhu, využil předstíraného požáru v případě darlingtonského skandálu a záhadě na arnsworthském zámku. Záležitost českého krále byla třetím a pozdější aféra norwoodského stavitele [NORW] čtvrtým použitím tohoto modu operandi, kterým Holmes nechává majitele v panice odhalovat tajné skrýše.

z Británie, zanechává Holmese rozčarovaného a českého krále vcelku spokojeného, protože k jeho sňatku s Klotildou Lothmanovou ze Saxe-Meningenu, druhou dcerou skandinávského krále může bez skandálu dojít.

Holmes si vyžádá fotografii své přemožitelky a od té doby zdobí krásná tvář operní zpěvačky krbovou římsu v Baker Street.

Dalo by se skončit následujícím citátem.

Tak se tedy stalo, že českému království již nehrozil nesmírný skandál, a tak se také ženskému důvtipu podařilo překazit nejpromyšlenější záměry Sherlocka Holmese. Bývaly doby, kdy se můj přítel často smál ženské chytrosti, ale v poslední době jsem ho již neslyšel, že by si ženy dobíral. [SCAN, I/220]

Ale přece jen si neodpustím drobnou úvahu.

Holmes přece svůj případ v podstatě vyřešil. Nebylo to naposled, kdy se situace nevyvíjela podle jeho představ, ostatně, pokud byla jeho ješitnost alespoň částečně saturována (a to v tomto případě byla), obětoval svou domýšlivost výsledku. Protože o ten mu vždy šlo v první řadě. Ono to vypadá, že to nebyl jen bystrý mozek slečny Adlerové, co přinutilo do budoucna Holmese nazývat svou důstojnou protivnici s nostalgickým povzdechem *ženou všech žen*.

Dílo Sherlocka Holmese

„Je to tak, mám na svědomí pár monografických prací. Všechny se obírají technickými problémy...“ [SIGN, I/105].

Sherlock Holmes, jako muž velmi systematický, dobře věděl, že vědomosti, zůstávající v jediné – byť geniální – hlavě, jsou znalostmi pouze polovičními, neboť informace potřebuje být šířena, aby se informací vůbec stala. Díky vrozenému mentorství také rád vysvětloval postup svých dedukcí, a publikační činnost je nenahraditelná, má-li otravovat opravdu širokou skupinu odborníků.

Hlavním předmětem jeho zájmů byla z pochopitelných důvodů kriminalistika, neznamená to ovšem, že by se nevěnoval i jiným oborům, například archeologii [DEVI, V/146] či hudbě (ta byla jeho celoživotním koníčkem), protože lidský mozek potřebuje občas vypnout. Pro tvůrčího ducha je nejlepší relaxací aktivní, byť laická, činnost v jiném oboru, a Holmes ji, přes své mladické tvrzení:

„Já si představuju, že lidský mozek je zpočátku jako malé prázdné podkroví a vy v něm máte uskladnit nábytek, který jste si vybral. Hlupák sebere kdejaké haraburdí, které mu přijde do ruky, a tak na vědomosti, které by mu byly užitečné, už nezbyvá místa nebo je musí zaházet jinými věcmi, takže je jaktěživ nenajde.“ [STUD, I/18]

často praktikoval. Málokdy se pochopitelně dostal k tomu, aby předmět své současné vášně zpracoval (kupříkladu teorie o chaldejských kořenech dnes už vymřelé kornvalské keltštiny [DEVI, V/145] pravděpodobně vzala za své ještě při studiu).

Následující bibliografie pana Sherlocka Holmese je seřazena podle oborů, kterým věnoval svou pozornost.

Kriminologie

Nejrozsáhlejší část Holmesova díla představují pochopitelně jeho práce kriminologické, denní praxí vypilované a prověřené metody, s nimiž v několika publikacích seznámil odbornou veřejnost. Jejich počet není znám, ze zápisků dr. Watsona vyplývá, že Sherlock Holmes sepsal následující práce:

Kniha života [STUD, I/20] – článek, který vyšel 4. března. Úvaha o možnosti přesné dedukce a tříbení pozorovacích schopností, která v doktoru Watsonovi nejprve vzbudila nelibost. Než se Holmes přiznal k autorství a následně prozradil svému novému spolubydlícímu své povolání a předvedl v praktické ukázce své schopnosti.

O rozdílnosti popelů z různých druhů tabáku [STUD, I/33; FOUR, I/106; BOSC, I/272] – monografie na uvedené téma, patrně detektivovo nejoblíbenější či nejpoblíbenější, vzhledem k počtu citací. Je v ní uvedeno sto čtyřicet různých druhů doutníků, cigaret a dýmkového tabáku s barevnými přílohami, které rozličnost jednotlivých popelů názorně ilustrují.[FOUR, I/106]

O sledování a zkoumání stop [FOUR, I/106] s dodatky o jejich sádrových odlitcích.

O vlivu povolání na tvar rukou [FOUR, I/106], doplněná litografiemi rukou mužů nejrůznějších řemesel (v překladu Jana Zábrany): *pokrývačů, námořníků, vykrajovačů korkových zátek, sazečů, tkalců a brusičů diamantů*.

Příspěvek k literatuře o tetování [REDH, I/223]. I když by tato oblast náležela v devatenáctém století spíše vědě etnografické, lze s jistotou předpokládat, že Holmes se u tetování nezajímal o symboliku kreseb přírodních národů, jako spíš o techniku lokální a symboliku znamení kriminálního podsvětí.

Monografie o tajných písmech [DANC, III/67], v níž popsal sto šedesát typů šifer. Obrázky tančících figurek pro něho ovšem byly překvapením.

Monografie o určování stáří listin [HOUN, IV/14]. I v této oblasti byl kovaným odborníkem, což dokázal, když z několika řádků listiny, vykukují z kapsy doktora Mortimera, správně usoudil, že dokument pochází z první poloviny osmnáctého století.

První stať o tvaru lidských uší [CARD, V/50], publikovaná v *Anthropological Journal* a

druhý příspěvek o tvaru lidských uší [CARD, V/50], otištěný v témže časopise téhož roku, představují dva krátké, nejspíš víceméně populární (s ohledem na charakter tiskoviny vědecky populární) Holmesovy pohledy na problematiku nezaměnitelného vzhledu tohoto párového lidského orgánu.

Není zřejmé, zda Holmes sepsal i práci o využití psů v detektivní práci, která se neměla týkat oné dobře známé služby čtyřnohých pomocníků, ale naopak psů jako svědků, čili chování zvířat v určitých situacích. Jistě je, že o ní uvažoval. [CREE, V/322]

Odborné dílo nekriminologické

V této oblasti Holmese bezpochyby proslavila jeho nejznámější pozdní práce, dnes věhlasem mnohem převyšujícím souhrn všech ostatních děl, *Praktická příručka o včelařství*, s přihlédnutím k oddělení královny [LAST, V/178]. Ale nebyla jediným výletem mimo tak milovanou kriminalistiku. Víme o následujících dílech:

Monografie o polyfonních motetech Orlanda di Lassa¹⁴ [BRUC, V/102], která je podle odborníků posledním slovem v tomto oboru

¹⁴ Orlando di Lasso (1532 – 1594) není fiktivní postava, ale reálný renesanční vlámský hudebník. Zmiňovaná moteta tvoří v počtu sto deseti skladeb jen malou,

[BRUC, V/105]. Není to ovšem hudba středověká, jak se domnívá dr. Watson [BRUC, V/78], ale renesanční.

Praktická příručka o včelařství, s přihlédnutím k oddělení královny [LAST, V/178]. Dílo, které podle legendy sám autor označuje jako *opus magnum* svého života. Ve skutečnosti, ač si této práce nesmírně vážil, o ní hovořil pouze jako o vrcholném díle svého stáří, kdy se, až na výjimky, věnoval právě a jen včelaření.

Literární a hudební dílo

I záležitost tak nepraktická, jako je literatura nezůstala stranou Holmesova zájmu. Respektive nutností v druhém případě a naléhání v prvním, byl donucen sepsat dva ze svých zveřejněných příběhů¹⁵.

Voják bílý jako stěna [BLAN]. Už na počátku [COPP, I/410] Watsonovy literární dráhy vyčítal Holmes svému příteli přílišnou beletrizaci svých dobrodružství. Dlouhou dobu pak Watson naléhal, ať detektiv sepíše některý ze svých případů sám. Když pak Holmes podlehl, musel uznat, že zaujmout čtenáře není tak jednoduché [BLAN, V/211]. Zároveň se mu naskytla neopakovatelná příležitost veřejně Watsona pomluvit, což s chutí (a taktem) učinil.

Lví hřívá [LION]. Druhý příběh, který musel detektiv sepsat sám, a kterému, jak kajícně doznává, Watsonova literární zběhlost chybí.

Pokud jde o Holmesovo hudební dílo, není zaznamenáno, že by partitury (kupříkladu houslové skladby [FOUR, I/157], hluboké zasněné melodie, zřejmě vlastní, jak připomíná Watson) vydal

byť významnou část jeho díla, čítajícího přes dva tisíce hudebních děl nejružnějších žánrů.

¹⁵ Ze šedesáti publikovaných případů jich doktor Watson sepsal šestapadesát. Dva, jak je řečeno výše, sám Holmes a zbývající dva – MAZA a LAST – jsou vyprávěny ve třetí osobě, takže je jediné můžeme považovat za práci samotného A. C. Doyla.

tiskem, ovšem náš zdatný kronikář poznamenává [REDH, I/233], že už v roce 1890 byl Holmes uznávaným skladatelem. Což podobné domněnky připouští.

Policisté

I když se Sherlock Holmes stal patronem všech literárních detektivů, kteří přišli po něm, sám se za soukromého detektiva neoznačoval. Považoval se za vyšší formu čmuchala:

„Jsem detektivní poradce, jestli víte, co to je. V Londýně máme spoustu detektivů, kteří jsou členy policejního sboru, a spoustu detektivů soukromých. Když nevědí kudy

kam, přicházejí ke mně a já je uvedu na správnou stopu. Seznámí mě s tím, co sami zjistili, a já na základě toho, co vím o kriminalistice a o zločinech dávno i nedávno spáchaných, jim obyčejně dovedu poradit. Dobře poradit.“ [STUD, I/22]

Jako detektivní poradce se pochopitelně nevyhnul a ani nevyhýbal stykům s policejní mocí oficiální. Vztah Sherlocka Holmese k mužům zákona byl ovšem přezíravý¹⁶. Považoval je (právem či neprávem, jak se to vezme) za muže bez fantazie, držící se zkostnatělých postupů. Přesto se bez nich neobešel, chtěl-li proniknout k nejzajímavějším případům, a záhy zjistil i Scotland Yard, že se neobjede bez Holmese. Policisté chodili do Baker Street pro rady už v dobách předwatsonovských a nejistota, krytá mírným pohrdáním a zlehčováním [REDH, I/235], se během času změnila.

¹⁶ V tom se lišil například od Hercula Poirota, který se vždy k policistům choval s úctou a jako k rovnocenným partnerům. Kromě toho, že coby soukromá osoba a navíc cizinec potřeboval získat důvěru a tím i všechny informace a stopy, jichž se policie při oficiálním vyšetřování dobrala, v tom hrál roli nejspíš fakt, že sám Poirot býval kriminálním úředníkem.

Oficiální stanovisko oficiálních míst, vesměs tlumočené novinami, sice přiznávalo geniálnímu pátrači z Baker Street zásluhy jen nerado, zmínilo-li ho vůbec [STUD, I/99], ale Holmesova ctižádost byla stejně uspokojena publikovanými zápisky jeho přítele Watsona. A sami policisté se naučili Holmesa nejen respektovat, ale dokonce uznávat jako nejvyšší instanci, k níž se odvolávali v případech největší nouze.

Následující přehled zaznamenává všechny policisty, kteří se na řešení případů podíleli, většinou samozřejmě pouze přihlížením. Pouze pět mužů zákona mělo možnost nahlédnout pod pokličku Holmesových znalostí více než jednou.

Lestrade

případy: STUD, BOSC, NOBL, EMPT, NORW, CHAS, SIXN, SECO, HOUN, CARD, BRUC, LADY, 3GAR

Holmesův nejbližší spolupracovník a přítel je spolu (s Gregsonem), „jednooký král mezi slepými“ [STUD, I/25]. I když býval zpočátku nesnášlivý a na Holmesa hleděl svrchu, později změnil názor, a byt v Baker Street se stal místem, kam Lestrade chodil pro rady nebo, zvláště později, jen tak na kus řeči [SIXN, III/163]. Je malý, býval hubený (s přibývajícím věkem trochu přibral), připomíná buldoka [SECO, II/280; HOUN, IV/143] a potrpí si na úhledné oblečení, v pravé zadní kapse kalhot ovšem nosí pistoli [HOUN, IV/146]. Nikdy mu nechyběla sebejistota a ráznost, jakož i věčná rivalita s Tobiasem Gregsonem [STUD, I/25]. Věřící více v praxi, než v teorii [NOBL, I/381].

Úctu a přátelství s Holmesem potvrzuje i fakt, že když se detektiv vracel z utajeného exilu po dobrodružství s profesorem Moriartym a chystal past na plukovníka Morana, ujal se velení ze strany policie osobně [EMPT, III/21]. Sherlock Holmes ho na oplátku považoval za nejlepšího z detektivů, jimiž Scotland Yard disponoval [HOUN, IV/141], byť zprvu přisuzoval tuto poctu Gregsonovi [STUD, I/25].

Tobias Gregson

případy: STUD, GREE, WIST, REDC

Podle Holmesa chytrý a vcelku dobrý detektiv [STUD, I/25]. Vysoký, světlavý a bledý [STUD, I/27]. Také odvážný a odhodlaný [REDC, V/81]. Holedbá se, že stejně jako Holmes pracuje mozkiem [STUD, I/45], jeho dedukce ovšem nevedou vždy správným směrem, i když se za ně rád chváí [STUD, I/49].

Zprvu, stejně jako jeho věčný soupeř Lestrade, Holmes tak trochu podceňoval, i když se zdá, že si úšklebky snažil jen zachovat tvář a na Holmesovu pomoc spoléhal. Jak jinak si vysvětlit, že nechal místo činu tak, jak zůstalo, než se soukromník z Baker Street dostaví, aby si ho prohlédl [STUD, I/25]. Ve Scotland Yardu zastával významnější místo a patřil ke spolehlivým Holmesovým spolupracovníkům, na něho se totiž detektiv obrátil, když potřeboval úřední povolení k prohlídce bytu plus úřední osobu v případě *Řeckého tlumočníka*. A také ho získal, i když trvalo, i přes přítomnost Mycrofta Holmesa, hodinu, než se ke Gregsonovi dostali. [GREE, II/181].

Athelney Jones

případy: SIGN, REDH¹⁷

Tento prototyp namyšlených policistů (kteří nakonec před důmyslností soukromého očka stejně svěsí hlavu a zamumlají upřímnou omluvu) byl třetím z Scotland Yardu sklonku devatenáctého století. Doplnovali se i fyzickým vzhledem, zatímco Lestrade byl malý a Gregson vysoký, Jones byl zavalitější [SIGN, I/163; REDH, I/238]. Stejně jako jeho kolegové, i on často chodíval do Baker Street pro radu [SIGN, I/104]. Považoval ale Holmesa za pouhého teoretika, jehož vývody někdy mohou náhodou přivést skutečné policisty na správnou stopu [SIGN, I/136]. Vážil si svého rozumu, věřil ve faktické stopy a pohrdal teorií. [SIGN, I/138].

¹⁷ Doktor Watson sice (na jediném místě) uvádí křestní jméno policisty z tohoto případu Peter, ale podle popisu jde o Athelneye Jonesa. Peter tedy mohlo být jeho druhé jméno.

V soukromí byl Jones člověk společenský [SIGN, I/165], vtipkování na Holmesův účet tedy opět bylo, stejně jako u jeho kolegů, jen povzbuzováním vlastního ega, zaskočeného schopnostmi soukromníka z Baker Street.

inspektor Bradstreet

případy: TWIS, ENGR

Řadový policista, sloužící v Bow Street (oddělení B [BLUE, I/318]) už sedmadvacátý rok, když Holmes před jeho očima odhalil, že ohyzdný žebrák Boon, podezřelý z vraždy pana Nevilla St. Claira je vlastně pan Neville St. Clair sám. [TWIS]. Nikdy se netajil svým obdivem k Holmesovým deduktivním schopnostem. [TWIS, I/312].

inspektor Gregory

případy: SILV

Schopný detektiv, jemuž podle Holmesa chybí jedině: fantazie [SILV, II/21].

inspektor Forrester

případy: REIG

S mladým reigateským inspektorem se Holmesovi spolupracovalo dobře, i když se, vlivem Holmesova ne zrovna jasného jednání, sám Forrester chvíli domníval, že londýnský detektiv se ještě zcela nevyléčil z nervového zhroucení, kvůli kterému v Reigate pobýval. Své mínění musel pochopitelně opravit.

inspektor Lanner

případy: RESI

Další z běžných policistů, kteří Holmesovu přítomnost bez skrývání vítají.

Forbes

případy: NAVA

Mladý detektiv malého vzrůstu s chytrým výrazem [NAVA, II/203] se k Holmesovi zprvu choval odměřeně, byl totiž svými

staršími kolegy informován, že soukromník z Baker Street vždy využije stop, získaných policií a výsledek pak prezentuje pod svým jménem. Sotva se dozvěděl, že z padesáti tří případů, které Holmes pro Scotland Yard vyřešil, se na veřejnosti objevilo jeho jméno pouze čtyřikrát, obrátil a Holmesovu pomoc vděčně přijal.

inspektor Martin

případy: DANC

Živý menší mužík, pečlivě oblečený, s navoskovanými kníry, [DANC, II/62] ne není to Hercule Poirot v mládí, ale policista z Norfolku, který je Holmesovou přítomností nadšen a po počátečních vlastních pokusech nechává pátrání plně v jeho rukách.

Stanley Hopkins

případy: BLAC, GOLD, ABBE

Stanley Hopkins byl kriminalistou, jehož si Holmes vychovával k obrazu svému. Vztah třicetiletého policisty a soukromého detektiva byl vztahem žáka a učitele, což se Hopkins nerozpakoval přiznat. Jeho horlivost ho sice občas přivedla ke špatným závěrům [BLAC, III/139], ale vždy se pak pokorně podřídil dedukcím svého mistra. [BLAC, III/141]. Nikdy nežádal Holmese o pomoc bezdůvodně [ABEE, III/244], což detektivovo přesvědčení o perspektivách tohoto inspektora jen utvrzovalo.

Alec MacDonald

případy: VALL

Praktický, puntičkářský a paličatý Skot, hovořící s aberdeenským přízvukem [VALL, IV/196]. Později se stal slavným a proslulým, ale už v počátcích své hvězdné kariéry byl zdatným kriminalistou [VALL, IV/176]. Vysoký, kostnatý, s hustým obočím, obdařený velkou fyzickou silou i bystrou inteligencí [VALL, IV/176]. Nestyděl se k Holmesovi chodit pro rady a detektiv z Baker Street, ač jinak nedružný, si MacDonalda oblíbil.

inspektor Baynes

případy: WIST

Surreyský obtloustlý policista s chytrými očky, skrytými v tučné tváři [WIST, V/15] Holmese mile překvapil svou metodičností, pečlivostí a mazaností [WIST, V/31], jakou by u venkovského detektiva nečekal.

inspektor Morton

případy: DYIN

Holmesův a Watsonův starý známý ze Scotland Yardu. [DYIN, V/114]

seržant Coventry

případy: THOR

Hampshirský policista, vysoký a hubený, uzavřený, mluvící tiše, až šeptem, přesto působící dojmem poctivého člověka [THOR, V/307]. A to nejen proto, protože Holmese vítal raději, než Scotland Yard (samozřejmě z venkovským policistům dobře známých důvodů, kdy si jejich londýnští kolegové nechají všechny zásluhy, zatímco Holmes je naopak přenese na ně).

inspektor Bardle a konstábl Anderson

případy: LION

Bardle byl sussexský policista, těžkopádný, vyrovnaný a spolehlivý [LION, V/351]. V době, kdy požádal Sherlocka Holmese o pomoc, se už za něco takového nestyděl žádný britský detektiv. Stejnými vlastnostmi oplýval i jeho podřízený, konstábl se zrzavými kníry Andreson [LION, V/344]. Přesto si oba o pomoc řekli stranou a neoficiálně.

inspektor MacKinnon

případy: RETI

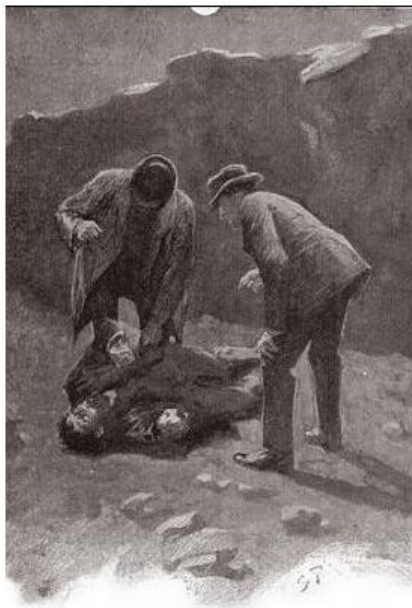
Inspektor MacKinnon tak trochu nelibě nesl, že Holmes, a v tomto případě i další soukromý detektiv, mohou používat metody, které oficiální orgány [RETI, V/398] použít nemohou, čímž

získávají výhody. I on se obával, že Holmes vytroubí do světa, jak je policie neskutečně pomalá a neschopná, ale byl ujistěn, že se tomu nestane. Vychloubačná a MacKinnona glorifikující zpráva v novinách *North Surrey Observer* [RETI, V/402] mu jistě byla dostatečným zadostiučiněním.

Ať už bývaly vztahy policistů s Holmesem při vyšetřování jakékoliv, po vyřešení vždy následoval někdy až nekritický obdiv. Nejlépe to (a vůbec vztah oficiálních míst k geniálnímu mozku z Baker Street) vystihuje Lestradeův proslov z příběhu *Šest Napoleonů*:

„Nu,“ řekl Lestrade, „viděl jsem vás pracovat už v mnoha případech, pane Holmesi, ale myslím, že odbornější práci jsem ještě nepoznal. My ve Scotland Yardu na vás nežárlíme. Nikoli, pane, jsme na vás velice hrdí, a kdybyste zítra přišel, nenajde se od nejstaršího inspektora až po nejmladšího strážníka jediný muž, který by vám s radostí nestiskl ruku.“ [SIXN, III/181]

Neúspěchy Sherlocka Holmese, aneb i Holmes dělá chyby

Nebyl vždy úspěšný. A nebál se to přiznat. Mezi charakteristiky Sherlocka Holmese sice nelze počítat extrémní skromnost, ale přehnaná domýšlivost a přezíravá bohorovnost k nim nepatřily také.

Pátrání po neúspěších slavného detektiva ztěžuje pochopitelně loajalita jeho kronikáře, přesto se doktor Watson k některým přiznal. Dokreslovaly Holmesovu osobnost a činily obrázek geniálního detektiva lidštějším. Sám Holmes už v roce 1877 klientovi vyvrátil názor o své neomylnosti.

*„Přelstili mne čtyřikrát –
třikrát muž a jednou žena.“¹⁸ [FIVE, I/279]*

Nevzbudit přílišné naděje (a nakonec se blýsknout brilantním řešením) je detektivův výborný psychologický a obchodní tah (ještě se dozvíme, že v tomto konkrétním případě by přehnané vychvalování rozhodně nebylo na místě).

Objevily se i záhady nad Holmesovy síly, nutno však poznamenat, že zůstaly záhadami i přes jeho angažování. *Ani Sherlock Holmes je nedokázal vyřešit*; tato věta detektivovu genialitu spíše potvrzuje, než ohrožuje. Watson se ve vyprávění o záhadě na

¹⁸ Zmiňovanou ženou je samozřejmě dobrodružka Irene Adlerová, s níž Holmes měřil síly v příběhu Skandál v Čechách [SCAN] a o němž tu ještě bude řeč.

thorském mostě [THOR, V/296] zmiňuje o třech: o zmizení lodi Alicia, který se ztratil v cáru mlhy, o Jamesu Phillimorovi, který se ztratil, když si odskočil domů pro deštník a novináři Persanovi, jenž při pohledu na neznámý hmyz zešlel. Dalších pět šest omylů připomíná v úvodu Žluté tváře [YELL, II/34].

Za Holmesovými neúspěchy stály různé důvody. Následující kapitoly ilustrují příčiny detektivova selhání.

Přílišná skromnost

Ačkoliv případ Lví hřívy [LION] nelze považovat za Holmesovo selhání, uvádím ho. Sám detektiv ho, dle vlastních slov, za neúspěch víceméně považoval:

„Ze začátku jsem byl pomalý – trestuhodně pomalý. Kdybychom byli našli mrtvého ve vodě, nebyl bych to mohl přehlédnout. Ale ten ručník mne zmátl. Neměl nebožák ani pomyslení na to, aby se utíral, a já z toho pak usoudil, že se vůbec neomočil. Jak mne tedy mohlo napadnout, že na něj zaútočil nějaký mořský tvor? Tady jsem zbloudil na nesprávnou cestu. Vidíte, inspektore, už často jsem si troufl vzbudit nelibost vás, pánů od policie, ale cyanea capillata pomalu pomstila Scotland Yard.“

S až nezvyklou pokorou vyřčené věty (pronesené ovšem po úspěšném vyřešení případu, v němž se ukázalo, že profesor McPherson nebyl zavražděn a že šlo pouze o nešťastnou náhodu), opravdu nelze pokládat za Holmesovu chybu. V mnoha případech byla cesta k výsledku trnitá a obsahovala slepé uličky, takový je život (a dramatický záměr). Detektivova slova se zdají být spíše efektem římského vojevůdce; ti nechávali své podřízené skládat na své osoby posměšné říkanky a písničky, aby je bohové nepovažovali za zaznamenání hodnou konkurenci.

Další řádky už tak smířlivé nebudou.

Skandál v Londýně, aneb Detektiv?

Už třetí doktorem Watsonem zaznamenané dobrodružství – Skandál v Čechách [SCAN], skončilo pro klienta sice dobře (cíle bylo víceméně dosaženo), ale v podstatě díky detektivovu selhání. Český král potřeboval od své někdejší milenky Ireny Adlerové získat silně kompromitující korespondenci a obrátil se na Sherlocka Holmesa především proto, že zmíněná dáma v té době žila v Londýně. Detektiv z Baker Street vzal případ za svůj, neblýskl se ovšem svou brilantní logikou, nýbrž schopností pátračům staré školy vlastní, totiž převleky. V tomto *vaudevillu* (detektivka, ani vážně míněný příběh to, při vší úctě, není) se coby okounějící zanedbaný vozka [SCAN, I/210] stal svědkem na svatbě své protivnice, aby později v roli anglikánského kněze [SCAN, I/214] pod otřepanou záminkou zranění z předstíraného napadení pronikl do zpěvaččina domu, založil požár, vypátral skryš – a tím jeho aktivita skončila. Irene, již přátelé před detektivem varovali, ho poznala, nechala Holmesovi ve skryši psaní a i s manželem se vypařila. I s inkriminovanými dopisy a slibem, že je nepoužije, leda na svou obranu. Což český král kvitoval. Holmesovi zbyla fotografie ženy všech žen a nejspíš i veselá vzpomínka. Slavného na té historii nebylo nic.

Protivníci táhnou bílým přescem

Dva Holmesovy – a u třetího nechybělo mnoho – případy, ač technicky zvládnuty na jedničku, skončily tragicky. Ve všech hrál hlavní roli čas a pohotovost zločinců. Prvním zaznamenaným je už zmíněný případ Pěti pomerančových jadérek [FIVE]. John Openshaw, klient, který přišel do Baker Street s problémem smrti svého strýce, o jejímž skutečném pozadí neměl tušení, se stal další obětí amerického Ku Klux Klanu, který strýce pronásledoval až za oceán, a který neváhal odstranit i synovce. Vrahy, jimž svůj úmysl

oznámil jejich vlastními prostředky, Holmes nedostihl, zasáhla sama příroda a jejich loď se potopila.¹⁹

Amerického původu byl i neúspěch, který Holmes tížil pravděpodobně nejvíce ze všech, příběh Údolí smrti [VALL].²⁰ I v něm se v Anglii skrýval muž, pronásledovaný zaoceánskými zločinci. V tomto případě detektiv, obávající se pomsty pohrobků rozprášeného gangu Brakýřů. I on nakonec přišel o život (pro veřejnost nešťastnou náhodou, stejně jako v předchozím případě utopením). Za vraždou ovšem stál Holmesův největší protivník, profesor Moriarty. Bylo to osobní.

K obdobnému vývoji situace došlo i v případě nejslavnějším, v záležitosti kletby rodu Baskervillů [HOUN]. Byl by ovšem příběh tak populární, kdyby psisko zachytilo správnou stopu a zardousilo namísto uprchlého trestance sira Henryho? [HOUN, IV/128] I zde Holmes, jak sám přiznal, selhal:

„Moje vina je větší než vaše, Watstone. Jen proto, abych měl důkazy pěkně pohromadě a kompletní, jsem zahodil život svého klienta. Je to největší rána, jaká mě stihla v celé mé kariéře. Ale jak jsem mohl vědět – jak jsem mohl vědět, že dá svůj život všanc na blatech přes všechny moje výstrahy?“ [HOUN, IV/129]

prohlásil zoufale, než zjistil pravou totožnost oběti.

¹⁹ S obdobným, i když pro spravedlnost příznivějším výsledkem, skončil případ řeckého tlumočníka [GREE]. Dva Angličané, kteří věznili mladého Řeka, později i tlumočníka a unesli Řekovu sestru, sice uprchli, ale jejich oběti přežily; oba zločinci byli později nalezeni mrtví; dle vyšetřování uherské policie se probodli navzájem při hádce. Holmes s Watsonem ovšem vědí své.

²⁰ Román Údolí strachu je zápletkou v podstatě totožný s dřívější povídkou Pět pomerančových jader, formou pak odpovídá dvěma prvním příběhům, [STUD] a [SIGN], ve všech třech je v první polovině odhalen pachatel, který v díle druhém vypráví svůj příběh.

Ve všech případech konal protivník rychleji. Dvakrát Holmes klienta ztratil, potřetí, v případě sira Baskervilla, ho zachránila náhoda.

Génius se mýlí

Dobrali jsme se několika situací, v nichž Holmes částečně selhal. Ať už to bylo nepříznivou náhodou, nebo rychle jednajícím protivníkem. Existuje ale situace, v níž vítězným protivníkem nebyl zločinec, ale detektivův vlastní rozum? Jinými slovy – spletl se někdy Holmes ve svých dedukcích natolik, aby sledoval falešnou stopu až do hořkého konce, kdy se nakonec ukázalo, že pravda byla někde úplně jinde?

Existuje. A kupodivu je dopodrobna zaznamenána doktorem Watsonem.

Jde o případ žluté tváře [YELL].

Záhadné chování milující manželky Granta Munroa, která zničeho nic utratila větší množství peněz a v noci potají navštěvuje sousední, do té doby neobydlený dům, v jehož okně se zjevuje tajemná žlutá maska, vysvětlí Holmes rázně a bleskurychle.

„Ano. Za tím je vyděračství – musel bych se moc mýlit, jestli ne.“

[YELL, II/46]

Skutečnost je mnohem méně dramatická a už vůbec ne kriminálního rázu. Holmes se tu ocitl v roli Chestertonova doktora Oriona Hooda, který si v povídce *Nepřítomnost pana Festa*, (*The Absence of Mr. Glass*, 1914), vydané ovšem později, než Doylův příběh, stejným způsobem vyčaroval neexistujícího pachatele. Také přísně logickou dedukcí.²¹ Ukázalo se, že nynější paní Munroová

²¹ I když jde samozřejmě o náhodu, je Chestertonova povídka, respektive Hoodova dedukce v ní obsažená (zápletky i motivy jsou naprosto rozdílné, včetně detektivovy role) z dnešního pohledu vlastně hezkou parafrází Doylový Žluté tváře. Stejnou náhodou se i jinak domýšlivý Hercule Poirot Agathy Christie přiznal k několika neúspěchům. A také k jediné chybě ve vlastní logice, viz povídka *The Chocolate Box* (1923).

skrývá v domě svou dceru z prvního manželství, o níž původně současnému partneru řekla, že spolu se svým otcem zahynula při epidemii. A žlutá maska kryje tvář, jejímž jediným prohrěškem je barva pleti, což Grant Munro, na dobu v níž žil, přijal nesmírně osvěceně.

Detektiv se svým pomocníkem se pak tiše vzdálili.

Géniův omyl se stal géniovým mementem. Velcí muži se dokáží přiznat k chybě bez výmluv:

„Watsoně,“ řekl, [Holmes] „až budete mít někdy dojem, že poněkud přeceňuji své schopnosti nebo že na některý případ vynakládám menší úsilí, než si zaslouží, zašeptejte mi laskavě do ouška ‚Norbury‘! Budu vám neskonale vděčný.“ [YELL, II/51]

Watsonovo zranění

Zranění doktora Watsona, které si přinesl ze svého působení v britské armádě počas Druhé afghánské války, je jedním z obvyklých předmětů holmesologických dohadů a debat. A může si za to pan doktor sám, který svou osobu a její životní peripetie popisuje velmi ledabyly, soustřeďuje pozornost na svého přítele. Tolik na sebe prozradil, že ve válce málem přišel o život a přinesl si z ní víceméně jen nepříjemné vzpomínky:

Válka vynesla mnohým slávu a povýšení, pro mne však byla neštěstím. Přeložili mě k berkshirskému pluku a s ním jsem prodělal osudnou bitvu u Maiwandu. Byl jsem raněn do ramene, nepřátelská kulka mi roztříštila kost a zavadila o tepnu pod klíční kostí. Nebýt věrnosti a odvahy mého sluhy Murrraye, který mě přehodil přes hřbet soumara a šťastně mě dopravil k britským předním strážím, byl bych se dostal do rukou krvelačných Gházíů. [STUD, I/11]

Nebylo to, mimochodem, zranění fatální. Pravou příčinou odsunu mladého lékaře z fronty do zázemí byla vleklá střevní choroba, kterou dostal při rekonvalescenci v pěšávárské nemocnici. [STUD, I/11] To její následky viděl Holmes při prvním setkání ve Watsonově tváři [STUD, I/22]. Všiml si pochopitelně i nepřírozeného držení levé paže, poškozená kost ještě nebyla zcela v pořádku.

Tím se zdroj informací o následcích bitvy u Maiwandu uzavírají. Nadále, v průběhu několika desetiletí, nejsou připomenuta. Zato několikrát Watson hovoří o zraněné noze. Ba co víc, jednou zmiňuje průstřel [SIGN, I/105], podruhé kulku, která mu v noze uvízla za jeho afghánského dobrodružství [NOBL, I/370]. Takže jedno, dvě, nebo dokonce tři zranění?

Těžko si představit, že by historii stále se připomínajících ran pozapomněl. Je pravděpodobné, že po letech můžeme pochybovat, zda jsme nosili sádku na levé či pravé noze, leč pokud máme paměť v pořádku je to pravděpodobné pouze v případě, že se zlomenina bez následku vyléčila.

Nevstoupíme na tenký led spekulací, když shrneme obě zmínky o zraněné noze pod jeden lékařský záznam a tvrzení o kulce, kterou si v noze přivezl, je pouze slovním obratem, a že má na mysli pouze škodu, kterou střela udělala.

Rozpor ruky a nohy ovšem takto jednoduše uzavřít nelze. A z Watsonových slov, když svá zranění zmiňuje, je cítit jedinečnost.

Byl tedy vážně zraněn pouze jednou, jak předpokládá většina badatelů. Teorie, jež je fanoušky obecně přijímána, pak předkládá tuto variantu: Watson byl zasažen v předklonu (jako lékař se mohl sklánět nad jiným zraněným), kulka mu prostřelila nohu a skončila v rameni, kde napáchala zmíněné škody. Je to jistě možné. A bylo by hloupé předpokládat, že dobrotivý Watson opravdu přišel ke dvěma průstřelům?

Zranění, které ho *via* průjem dostalo domů, se mohlo časem bez následků vyléčit a připomínat se toliko vojenským důchem, pobíral-li ho. Nebyl důvod hýčkat hrdinské jizvy a obtěžovat spoluobčany poukazováním na jejich zisk. Takový Watson rozhodně nebyl.

Sestavme si v tuto chvíli krátký přehled časově doložitelných událostí.

1. Po ukončení studií nastupuje v roce 1878 JW na školení vojenských chirurgů do Netley.
2. Na podzim téhož odplouvá ke svému pluku, který je toho času posádkou v Indii.
3. V téže době, na podzim 1878, propukla Druhá afghánská válka, JW je na moři. Po přistání v Bombaji se dozvídá o válce i o tom, že Pátý northumberlandský střelecký pluk už je v Kandaháru. Spolu s několika dalšími důstojníky se k němu vydá. Cesta proběhne bez problémů.
4. JW je přeložen k berkshiskému pluku (datum neurčeno).
5. Dne 27. července 1880 je vybojována bitva u Maiwandu, JW je zraněn a díky svému sluhovi Murrayovi dopraven do rukou zdravotníků a poté do pěšavárské nemocnice.

Nedá se předpokládat, že by se v Indii mladý vojenský chirurg zdržoval příliš dlouho – s největší pravděpodobností by byl v takovém případě převelen k jiné jednotce. Ke svému útvaru tedy vyrazil záhy po zjištění stavu, předpokládejme tedy, že do Kandaháru přibyl ještě v témže roce.

Je tu tedy nejméně rok a půl dlouhé období, během něhož se mohl připlést do šarvátky, v níž mu afghánská *mušketa* prostřelila nohu. Byla válka. Bylo to v Afghanistanu, v drsné hornaté krajině. Takové věci se stávají. Končetina mu zůstala, proč řešit těžší, ale ne nemožnou chůzi, když nevíte, jestli přežijete den.

Zraněnou ruku zmínil Watson sám pouze jednou, zraněnou nohu dvakrát. Dvakrát si také Holmes všiml Watsonova podvědomého pohybu rukou ke starému zranění:

Ruka vám zatápala k vašemu vlastnímu starému zranění a na rtech se vám zachvěl úsměv, který mi napověděl, že jste v duchu

nedokázal přejít směšnou stránku této metody, používané k řešení mezinárodních problémů. [RESI, II/151; CARD, V/41]²²

A toť vše.

Zmínka v případě Urozeného ženicha pak ukazuje pravou příčinu toho, proč o zranění v noze hovoří, zatímco o ruce ne:

Jednou se můj přítel vrátil z odpolední procházky a našel na stole dopis, který tu na něj čekal. Sám jsem strávil celý den doma, protože počasí se náhle obrátilo, začalo pršet a kulka, kterou jsem si přivezl v jedné noze na památku afgánského tažení, mě bolela až s neúnavnou vytrvalostí. [NOBL, I/370]

Rána v noze se při změně barometrického tlaku připomínala, stejně jako takovou změnu cítí lidé trpící kupříkladu revmatoidní artritidou či osteoartrózou. Vliv tlaku a vlhkosti sice neposlouží k předpovědi počasí, jak praví lidová víra, ale je neoddiskutovatelný. Zvláště pak pro takto postižené. Zranění – kupříkladu poškozené vazy, jak má autor těchto řádku ověřeno na vlastním těle – se ozývají stejně nepříjemně. Jsou aktuální, byť jejich původ leží v minulosti.

Problém Watsonova zranění to neřeší, nicméně předkládá další materiál k úvahám a otevírá další otázky.

Je možné, aby průstřel skrz nohu do ramene způsobil trvalé, nebo dlouho trvající na atmosférický tlak a vlhkost citlivé poškození?

Nebo je možné, že by Watson víceméně mávl rukou nad zásahem do nohy, s kterým by se musel nějaký čas protloukat válkou, aniž by byl odsunut do týlu. (Plus předchozí podmínka citlivosti, která toto zprvu nevážené zranění vrátila v míru do hry)?

Jak pravil Holmes: *“The game is afoot.”*

Případ čeká.²³ A hra pokračuje.

²² Ano, totožná pasáž se objevuje ve dvou příbězích. Přejdeme to pro tentokrát mlčením.

Další případy Sherlocka Holmese

V šedesáti příbězích kánonu jsou roztroušeny zmínky o mnoha případech, které SH za svou kariéru řešil. Někde naleznete jen souhrnné číslo, jinde se Holmes nebo Watson, případně detektivovi klienti, vyjadřují konkrétněji.

Obecné počty jsou zajímavě rozporuplné. Zatímco v červenci 1889 tvrdí Holmes, že v posledních osmi letech vyřešil padesát tři případy [NAVA, II/203], v říjnu hovoří o pěti stech *hrdelních* či *jinak osudových* [HOUN, IV/47], o dva roky později [FINA, II/233] se chlubí více než tisícem. Je to nadnesené, i v případě, že by měl na mysli i případy nekriminálního charakteru. Leda by si započítával i drobné porady obecnějšího rázu. Ale Holmes se přece zajímá jen o zločin. Pravdivější je informace o sedmdesáti případech v posledních osmi letech [SPEC, I/331] stejně jako zmínka o padesáti vrazech z časově neurčeného případu s vyděračem Milvertonem [CHAS, III/146].

Následující soupis je řazen podle toho, jak byly postupně nalezeny v jednotlivých svazcích českého souborného vydání, povídky jsou pochopitelně uváděny uznávanými akronymy.

1. Případ malého černoookého člověka [STUD, I/20] – stejně jako všechny následující, o nichž je zmínka na straně 20, *Studie v šarlatu* patří k výčtu návštěv, které John Watson zaznamenal brzy po svém nastěhování do 221B Baker Street. SH je označil jako své klienty, takže lze předpokládat, že se jednalo o osoby různých případů (až na čísla 2, 3 a 4, dívku, staršího muže a ženu, kteří se dostavili v jediném dni a mohli patřit k témuž případu).
2. Případ elegantně oblečené dívky [STUD, I/20]

²³ Ačkoliv jde o parafrázi Shakespearova Jindřicha IV. A *game* v tomto (ani původním) významu neznamena hru, ale vysokou zvěř, ale to jen tak na okraj a pro rýpaly.

3. Případ rozčileného šedovlasého muže [STUD, I/20]
4. Případ starší ženy v pantoflích [STUD, I/20]
5. Případ starého bělovlasého muže [STUD, I/20]
6. Případ nádražního nosiče [STUD, I/20]
7. Případ padělání peněz [STUD, I/22], s nímž si Lestrade nevěděl rady a tak se přišel s Holmesem poradit.
8. Případ poslední vůle [SIGN, I/105], kde pro změnu žádal o pomoc nově instalovaný šéf francouzské detektivní služby le Villard, učenlivý Holmesův žák.
9. Případ madam Forresterové [SIGN, I/110], kterážto paní zaměstnávala slečnu Morstanovou a doporučila jí, aby se s důvěrou obrátila na Holmese.
10. Případ roztomilé vražedkyně [SIGN, I/113] která otráвила pro životní pojistku své tři děti.
11. Krádež šperků v Bishopsgate, [SIGN, I/136] kterou vyšetřoval Athelney Jones.
12. Trepofova vražda [SCAN, I/201], kvůli níž musel Holmes až do Oděsy.
13. Tragédie bratrů Atkinsonových [SCAN, I/201], k níž došlo v Trincomalee.
14. Případ holandské královské rodiny [SCAN, I/202; IDEN I/242]
15. Darlingtonský skandál [SCAN, I/217] a
16. Záhada arnsworthského zámku [SCAN, I/217] - dva případy, v nichž Holmes, stejně jako v SCAN a později v NORW využil falešného požáru k odhalení skrýše.
17. Několik setkání s Johnem Clayem, nekorunovaným králem londýnského podsvětí, přiznává Holmes před setkáním posledním [REDH, I/235].
18. Rozvod manželů Dundasových [IDEN, I/242], v němž SH vyjasňoval některé podrobnosti.
19. Případ z Marseille [IDEN I/242] - jeden zajímavější z deseti až dvanácti případů, které Holmes v té době řešil.
20. Zmizení manžela paní Etheregeové [IDEN, I/243]

21. Dobrodružství v paradolské komoře [FIVE, I/277]
22. Případ amatérské žebrácké společnosti [FIVE, I/277], která měla vlastní přepychový klub.
23. Zmizení Sofie Andersonové [FIVE, I/277], což byla loď a nikoliv dáma.
24. Neobyčejné zážitky Grice Patersona [FIVE, I/277]
25. Travič v Cambermes [FIVE, I/277]
26. Skandál majora Prendergasta [FIVE, I/279], který se nekonal, protože mu Holmes zabránil.
27. Několikero nahlédnutí pod pokličku opiového doupěte pana Laskara [TWIS, I/297], ještě předtím, než v něm Holmes pátral po zmizelém St. Clairvi.
28. Případ paní Farintoshové [SPEC, I/333], v němž šlo o opálovou členku.
29. Šílenství plukovníka Warburtona [ENGR, I/352] – jeden ze dvou případů, na které v letech „*kdy si byli nejvíce blízcí*“, upozornil Holmes Watson.
30. Případ stěhovacího vozu na Grosvenor Square [NOBL, I/372], který byl přece jasný už od začátku.
31. Vrazi z Tarletonu [MUSG, II/93], který stejně jako případy následující patří k historkám, odehrávajícím se ještě před příchodem J. H. Watsona na scénu.
32. Aféra s druhou krvavou skvrnou [YELL, II/34], případ, v němž se Holmes zmýlil a který nevyřešil. Protože Watsonův záznam [SECO], publikovaný později, Holmesův neúspěch nezmiňuje, jde patrně o jiný případ se stejným názvem.
33. Případ obchodníka s vínem Vamberryho [MUSG, II/93]
34. Dobrodružství staré Rusky [MUSG, II/93]
35. Případ s aluminiovou berlou [MUSG, II/93]
36. Případ Ricolettiho s koňskou nohou a jeho bestiální ženy [MUSG, II/93]
37. Problém Nizozemsko-Sumaterské společnosti [REIG, II/110], který souvisel s „*vyšokou politikou a financemi*“.

38. Případ v Manor House [GREE, II/170], o němž se Mycroft Holmes domníval, že bude pro jeho bratra příliš složitý. Nakonec se ovšem ukázalo, že to udělal Adams.
39. Dobrodružství unaveného kapitána [NAVA, II/186]
40. Případ s chemickou analýzou [NAVA, II/188] aneb velice banální vražda, jak SH prohlásil.
41. Případ ve Francii [FINA, II/220] – úkol na němž Holmes pracoval z pověření francouzské vlády a potuloval se po této zemi.
42. Případ švédské královské rodiny [FINA, II/222], který spolu s předchozím pomohl Holmesovi k slušnému postavení a slušnému majetku.
43. Případ Mathewsův [EMPT, III/24], což byl muž, který v čekárně na nádraží Charing Cross připravil Holmesa o jeden zub.
44. Listiny presidenta Murilla [NORW, III/29]
45. Aféra holandské parolodi Friesland [NORW, III/29], při níž, jak píše dr. Watson, „*málem přišli o život*“.
46. Pokus Berta Stevense [NORW, III/41], vraha, který se pokusil svým nevinným vzhledem dosáhnout Holmesovy pomoci.
47. Několik rad newyorskému policistovi Wilsonu Hargreawesovi [DANC, III/70], který v různých případech využíval Holmesovy znalosti londýnského podsvětí.
48. Pronásledování Johna Vincenta Hardena [SOLI, III/76] známého milionáře. Není ovšem jasné, jestli tohoto zbohatlíka z obchodu tabákem pronásledoval detektiv sám, nebo toto pronásledování řešil.
49. Případ Archieho Stamforda [SOLI, III/77], padělatele, kterého Holmes dopadl poblíž Farnhamu.
50. Případ Ferrersových listin [PRIO, III/78]
51. Vražda v Abergavenny [PRIO, III/78]
52. Nenadálá smrt kardinála Tosky [BLAC, III/126], v kterémžto případě se SH angažoval na žádost samotného papeže.

53. Zatčení pěstitele kanárů Wilsona [BLAC, III/126], *morové skvrny* londýnského East Endu.
54. Tragédie v Lesníkově zátiší [BLAC, III/126]
55. Případ Abernattyho rodiny [SIXN, III/164] aneb *jak hluboko se ponořila petržel do másla za dusného dne*.
56. Případ padělatelů Conk – Singleton [SIXN, III/181]
57. Případ starých anglických listin [3STU, III/183], který chtěl někdy později JW popsat, ale pravděpodobně se k tomu nedostal.
58. Nechutný případ červené pijavky [GOLD, III/199]
59. Hrůzná smrt bankéře Crosbyho [GOLD, III/199]
60. Neobvyklý obsah starodávné britské mohyly [GOLD, III/199]
61. Tragédie Addletonových [GOLD, III/199]
62. Případ dědické posloupnosti Smith – Mortimer [GOLD, III/199]
63. Zatčení Hureta, vraha z Boulevardu des Haliens [GOLD, III/200], který pro Holmese znamenal řád Čestné legie a děkovný dopis samotného francouzského presidenta.
64. Případ Henryho Stauntona [MISS, III/224], kterému SH pomohl na šibenici.
65. Případ ženy z Margate [SECO, III/277], která neměla napudrovaný nos.
66. Případ vatikánských kamejí [HOUN, 20/IV], kvůli kterému Holmes nezaregistroval úmrtí sira Baskervilla.
67. Drobný případ ředitele odbočky doručovací kanceláře Wilsona [HOUN, IV/ 42]
68. Vydírání jednoho z nejváženějších a nejuctívanějších jmen (pardon, občanů) v Anglii [HOUN, IV/50], kvůli němuž nemohl Holmes odjet se sirem Henrym Baskervillem do Devonshire.
69. Hanebné machinace plukovníka Upwooda [HOUN, IV/156] a.k.a Skandál kolem herny klubu *Nonpariel*.

70. Falešná vražda slečny Caréové [HOUN, IV/156] kterážto byla o půl roku později nalezena šťastně provdána v New Yorku.
71. Případ plukovníka Carrutherse [WIST, V/10]
72. Případ Fairdala Hobbse [REDC, V/60], podnájemníka paní Warrenové.
73. Případ Brooksův [BRUC, V/79]
74. Případ Woodhouseův [BRUC, V/79] tedy případy mužů, kteří měli důvod Holmesa zabít.
75. Případ starého Abrahamse [LADY, V/126], který měl strach o svůj život.
76. Případ doktora Moore Agara [DEVI, V/144], pozdějšího Holmesova lékaře.
77. Nepodařený atentát na hraběte von und zu Grafensteina, [LAST, V/180] strýce špiona von Borka, jemuž Holmes zachránil život. Vyděračského synovečka ovšem poslal za mříže.
78. Případ Shinwella Johnsona, [ILLU, V/191] zločince, který se po návratu z vězení stal Holmesovým pomocníkem.
79. Úkol od tureckého sultána [BLAN, V/220] vyžadující okamžitého zásahu.
80. Odborná služba, prokázaná siru Jamesi Saundersovi [BLAN, V/226] slavnému dermatologovi.
81. Případ barona Dawsona [MAZA, V/236], který před popravou prohlásil, že v Holmesově případě *ztrácí jeviště to, co získal zákon*.
82. Případ pana Maberleye [3GAB, V/249]
83. Případ Matyldy Briggsové [SUSS, V/264] parolodi *kteřá měla jistou souvislost s obrovitou krysou ze Sumatry*.
84. Služby, za něž měl být Holmes povýšen do šlechtického stavu [3GAR, V/279], což odmítl.
85. Případ Jamese Phillimora [THOR, V/296], jež se vrátil domů pro deštník a už ho nikdy nikdo neviděl. Ani SH tento případ nevyřešil.

86. Případ jednostěžníku Alicia [THOR, V/296], který se ztratil v cáru mlhy. Ani v tomto případě Holmes nepomohl.
87. Případ novináře Isadory Persana [THOR, V/296] který pohlédl na neznámý druh hmyzu a zešílel. Další Holmesův neúspěch.
88. Případ politika, majáku a cvičeného kormorána [VEIL, V/360], který Watson zveřejní, pokud neustanou pokusy o krádež jistých listin z jeho archívu.
89. Případ mrtvého policisty [SHOS, V/372] při němž vraha usvědčila čepice.
90. Případ penězokaza [SHOS, V/372], usvědčeného zinkovými a měděnými pilinami ve švech.
91. Případ dvou koptských patriarchů [RETI, V/390]

Bibliografie a seznamy

Bibliografie kánonu a první české překlady

První příběh Sherlocka Holmese – *A Study in Scarlet* – vyšel v magazínu *Beeton's Christmas Annual* v roce 1888, následovaný druhým románem, který se objevil v americké i britské verzi měsíčníku *Lippincott's Monthly Magazine*. Vyjma těchto dvou románů pak vyšly všechny ostatní příběhy ve Strand Magazine – od povídek sbírky *The Return of Sherlock Holmes* vycházely také v amerických časopisech – ty většinou předběhly domácí Strand o měsíc.

Nejstarší zaznamenaný český překlad dobrodružství Sherlocka Holmese se objevil v časopise Svět zvířat. Od prosince 1902 do listopadu 1903 v něm vycházel, jak jinak, Pes z Baskervillu. Poněkud svérázný překlad šéfredaktora Karla Kukly (který se zvyklostem doby ovšem nevymykal) měl premiéru jen osm měsíců poté, co ve Strand Magazine vyšel závěrečný díl originálu. Holmese znali čtenáři ve světě už nějaký ten pátek, (díky obecné znalosti němčiny a německým vydáním i Češi), tuzemští nakladatelé se po Kuklově startovním výstřelu naštěstí rychle vzpamatovali.

Už před první světovou válkou si čeští čtenáři mohli vychutnat většinu z tehdy již existujících holmesiad. Především díky nakladatelství Jos. R. Vilímka, jehož sešitová i souborná vydání následovala originály se zdržením pouhých několika let.

Po válce se situace bohužel změnila a poslední holmesíady, které Doyle napsal a vydal ve dvacátých letech minulého století musely na svůj český debut čekat padesát let, až do prvního opravdu kompletního vydání v Mladé frontě.

Následující seznam je kompletní bibliografií příběhů Sherlocka Holmese, seřazená podle svazků, v nichž byly povídky souborně

vydávány. Záznam je doplněn informacemi o prvním českém překladu.

A STUDY IN SCARLET, Ward Lock & Co, 1888

A Study in Scarlet (Studie v šarlatové), Beeton's Christmas Annual, prosinec 1887. Poprvé česky jako *Pozdní pomsta. Detektivní román*, JUDr. Edvard J. Baštýř a spol. 1905, přeložil Josef Bílý.

THE SIGN OF FOUR, Spencer Blackett, 1890

The Sign of Four (Podpis čtyř), Lippincott's Magazine únor 1890. Poprvé česky jako *Znamení čtyř*, Pražské noviny 1905.

ADVENTURES OF SHERLOCK HOLMES, George Newnes 1892

A Scandal in Bohemia (Skandál v Čechách), The Strand Magazine, červenec 1891. Poprvé česky jako *Skandální příhoda*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Red-headed League (Spolek ryšavců), The Strand Magazine, srpen 1891. Poprvé česky jako *Liga zrzávých*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

A Case of Identity (Případ totožnosti), The Strand Magazine, září 1891. Poprvé česky jako *Případ podivuhodné záměny totožnosti*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Boscombe Valley Mystery (Záhada Boscombského údolí), The Strand Magazine, říjen 1891. Poprvé česky jako *Tajemství údolí boscombského*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Five Orange Pips (Pět pomerančových jadérek), The Strand Magazine, listopad 1891. Poprvé česky jako *Příhoda s pěti pomerančovými jadrky*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Man with the Twisted Lip (Ohyzdný žebrák) The Strand Magazine, prosinec 1891. Poprvé česky jako *Muž se skřiveným rtem*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Blue Carbuncle (Modrá karbunkle), The Strand Magazine, leden 1892. Poprvé česky jako *Modrý korund*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Speckled Band (Strakatý pás), The Strand Magazine, únor 1892. Poprvé česky jako *Skornitý pás*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Engineer's Thumb (Inženýrův palec), The Strand Magazine, březen 1892. Poprvé česky jako *Inženýrův palec*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Noble Bachelor (Urozený ženich), The Strand Magazine, duben 1892. Poprvé česky jako *Ztracená stopa*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Beryl Coronet (Berylová korunka), The Strand Magazine, květen 1892. Poprvé česky jako *Berylový diadém*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Copper Beeches (Dům U měděných buků), The Strand Magazine červen 1892. Poprvé česky jako *Zvláštní příhoda ve venkovském sídle*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

MEMOIRS OF SHERLOCK HOLMES, George Newnes 1894

Silver Blaze (Stříbrný lysáček), The Strand Magazine, prosinec 1892. Poprvé česky jako *Stříbrný paprsek*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Yellow Face (Žlutá tvář), The Strand Magazine, únor 1893. Poprvé česky jako *Žlutá tvář*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Stock-broker's Clerk (Makléřův úředník), The Strand Magazine březen 1893. Poprvé česky jako *Bankéřův příručí*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The "Gloria Scott" (Gloria Scottová), The Strand Magazine, duben 1893. Poprvé česky jako *„Gloria Scott“*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Musgrave Ritual (Musgraveský rituál), The Strand Magazine, květen 1893. Poprvé česky jako *Musgravský rituál*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Reigate Puzzle (Reigateské panstvo), The Strand Magazine, červen 1893. Poprvé česky jako *Reigatské panstvo*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Crooked Man (Mrzák), The Strand Magazine, červenec 1893. Poprvé česky jako *Plukovníkův hřích*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Resident Patient (Domácí pacient), The Strand Magazine, srpen 1893. Poprvé česky jako *Domácí pacient*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Greek Interpreter (Řecký tlumočník), The Strand Magazine, září 1893. Poprvé česky jako *Řecký tlumočník*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Naval Treaty (Námořní smlouva), The Strand Magazine, říjen – listopad 1893. Poprvé česky jako *Námořní smlouva*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Final Problem (Poslední případ), The Strand Magazine, prosinec 1893. Poprvé česky jako *Závěrečný problém*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

THE HOUND OF THE BASKERVILLES, George Newnes, 1902

The Hound of Baskervilles (Pes baskervillský), The Strand Magazine srpen 1901 – duben 1902. Poprvé česky jako *Pes z Baskervillu. Kriminální román*, Svět zvířat 1903, přeložil Karel Kukla.

THE RETURN OF SHERLOCK HOLMES, George Newnes 1905

The Adventure of the Empty House (Prázdný dům), Collier's Weekly, září 1903. Poprvé česky jako *Příhoda v prázdném domě*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Norwood Builder (Stavatel z Norwoodu), Collier's Weekly, říjen 1903. Poprvé česky jako *Stavitelovo dobrodružství*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Dancing Men (Tančící figurky), Collier's Weekly, prosinec 1903. Poprvé česky jako *Tančící muži*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Solitary Cyclist (Osamělá cyklistka), Collier's Weekly, prosinec 1903. Poprvé česky jako *Dobrodružství cyklistky*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Priory School (Škola v Priory), Collier's Weekly, leden 1904. Poprvé česky jako *Dobrodružství v soukromé škole*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of Black Peter (Černý Petr), Collier's Weekly, únor 1904. Poprvé česky jako *Dobrodružství Černého Petra*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of Charles Augustus Milverton (Charles August Milverton), Collier's Weekly březen 1904. Poprvé česky jako *Affera Karla Augusta Milvertona*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Six Napoleons (Šest Napoleonů), Collier's Weekly, duben 1904. Poprvé česky jako *Příhoda se šesti Napoleony*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Three Students (Tři studenti), The Strand Magazine, červen 1904. Poprvé česky jako *Dobrodružství tří studentů*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Golden Pince-Nez (Zlatý skřípec), The Strand Magazine, červenec 1904. Poprvé česky jako *Dobrodružství se zlatým skřípcem*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Missing Three-Quarter (Zmizelý hráč rugby), The Strand Magazine, srpen 1904. Poprvé česky jako *Pohřešovaný*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Abbey Grange (Opatské sídlo), The Strand Magazine, září 1904. Poprvé česky jako *Příhoda v Abbey Grange*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Second Stain (Druhá skvrna), The Strand Magazine, prosinec 1904. Poprvé česky jako *Druhá skvrna*, Josef R. Vilímek 1907, přeložil Josef Pachmayer.

THE VALLEY OF FEAR, George H. Doran Company 1915

The Valley of Fear (Údolí strachu), The Strand Magazine září 1914 – květen 1915. Poprvé česky jako *Údolí bázně*, F. Slaboch 1922, přeložil Karel Weinfurter.

HIS LAST BOW, John Murray Publication 1917

The Adventure of Wisteria Lodge (Vila Vistárie), Collier's Weekly, srpen 1908. Poprvé česky jako *Drama ve vile Wistaria Lodge*, E. Beaufort 1909.

The Adventure of the Cardboard Box (Lepenková krabice), The Strand Magazine, leden 1893. Poprvé česky jako *Lepenková krabice*, Josef R. Vilímek 1906, přeložil Josef Pachmayer.

The Adventure of the Red Circle (Rudý kruh), The Strand Magazine, březen – duben 1911. Poprvé česky jako *Dobrodružství „Rudého kruhu“*, J. Hokr 1926, přeložil Bohumil Dobrovolný.

The Adventure of the Bruce-Partington Plans (Bruce-Partingtonovy dokumenty), The Strand Magazine, prosinec 1908. Poprvé česky jako *Dobrodružství s Bruce-Parting plány*, J. Hokr 1926, přeložil Bohumil Dobrovolný.

The Adventure of the Dying Detective (Umírající detektiv), Collier's Weekly, listopad 1913. Poprvé česky jako *Dobrodružství umírajícího detektiva*, J. Hokr 1926, přeložil Bohumil Dobrovolný.

The Disappearance of Lady Frances Carfax (Nezvěstná šlechtična), The Strand Magazine, prosinec 1911. Poprvé česky jako *Záhadné zmizení Lady Carfaxové*, Tožička 1923, přeložil Oskar Reindl.

The Adventure of the Devil's Foot (Ďáblovo kopyto), The Strand Magazine, prosinec 1910. Poprvé česky jako *Dobrodružství „Ďáblova drápu“*, J. Hokr 1927.

His Last Bow (Poslední poklona), The Strand Magazine, září 1917. Poprvé česky jako *Poslední dobrodružství*, J. Hokr 1927.

THE CASE-BOOK OF SHERLOCK HOLMES, John Murray 1927

The Adventure of the Illustrious Client (Vznešený klient), Collier's Weekly, listopad 1924. Poprvé česky jako *Vznešený klient*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Blanched Soldier (Voják bílý jako stěna) Liberty, říjen 1926. Poprvé česky jako *Voják bílý jako stěna*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Mazarin Stone (Mazarinův drahokam), The Strand Magazine, říjen 1921. Poprvé česky jako *Mazarinův drahokam*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Three Gables (Dům U tří štítů), Liberty, září 1926. Poprvé česky jako *Dům U tří štítů*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Sussex Vampire (Upír v Sussexu), The Strand Magazine, leden 1924. Poprvé česky jako *Upír v Sussexu*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Three Garridebs (Tři Garridebové), Collier's Weekly, říjen 1924. Poprvé česky jako *Tři Garridebové*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Problem of Thor Bridge (Záhada na Thorském mostě), The Strand Magazine, únor – březen 1922. Poprvé česky jako *Záhada na Thorském mostě*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Creeping Man (Šplhající muž), The Strand Magazine, březen 1923. Poprvé česky jako *Šplhající muž*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Lion's Mane (Lví hříva), Liberty, listopad 1926. Poprvé česky jako *Lví hříva*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of the Veiled Lodger (Podnájemnice v závoji), Liberty, leden 1927. Poprvé česky jako *Podnájemnice v závoji*, Mladá fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

The Adventure of Shoscombe Old Place (Na starém zámku v Shoscombe), Liberty, březen 1927. Poprvé česky jako *Dobrodružství v Shoscombe Old Place*, Svět v obrazech 1965, přeložil J. Styblík.

The Adventure of the Retired Colourman (Barvíř na penzi),
Liberty prosinec 1926. Poprvé česky jako *Barvíř na penzi*, Mladá
fronta 1975, přeložila Eva Kondrysová.

České pastiše a parodie

Existuje celá řada holmesiád z pera Doylových pokračovatelů. Díky brněnskému nakladatelství Jota se některé z nich objevují i v češtině, ale jde jen o úzký výběr z desítek titulů. Vypsát kompletní bibliografii těchto pastišů je nad mé síly. Tento seznam je tedy věnován pouze původní české tvorbě, ať už postavy Velkého detektiva využívá jakkoliv.

Zvláštní kapitolou je kreslený seriál Rudolfa Čechury a Marcela Steckera Sherlock Holmes, který vycházel v dětském komiksovém časopise Čtyřlístek a který je v podstatě nejrozsáhlejším, byť poněkud specifickým českým dodatkem k holmesiádám.

Do seznamu nezařazuji díla, kde je parafrázováno i jméno Velkého detektiva, některé z nich uvádí ve svém seznamu David Souček ([Camden House](#)). Je to přístup možná příliš extrémní (vzhledem k tomu, že většina českých holmesiád jsou parodie), ale stanovil jsem si správné jméno jako hranici. Některé z takových přeshraničních titulů jsou uvedeny v oddílu okrajově souvisejících knih.

České pastiše a parodie

Čechura, Rudolf: **Sherlock Holmes a případ s ptáky**

Panorama, Praha 1987, edice Ilustrované sešity, svazek 123

Čechura, Rudolf: **Dr. Sherlock Holmes v Čechách a jiné případy**

Naše vojsko, Praha 1993

Obsah: Případ se včelami; Případ s houbami; Případ záhadného zmizení; Případ s brouky; Případ s ptáky; Případ s mušlemi; Případ s pavouky; Případ bláznivé stopařky; Případ fenologický; Případ v Čechách

Čechura, Rudolf: **Čítanka pro začínající detektivy** (Ze zážitků Sherlocka Holmese)

Knižní klub, Praha 2003

Obsah: Předmluva, Případ s hodinami bez hodinek, Rafinovaná vražda, Mezimluva, Z duše číší smrt, Případ dvou houslistů, Podezřelý houbař, Vražda v zahradnictví, Watsonův případ, Mezimluva (2), Nezdařená lest, Záhada majáku, Případ němých svědků, Domluva

Edward, Martin P. (= Martin Petiška): **Nové tajné případy Sherlocka Holmese**

Pragma Praha 1997

Obsah: Rozplynulý člověk; Přísně tajná cesta; Případ pana Joshuy Holmese; Případ dvojitého markýze; Singapurský případ; Franz Josef I. a Franz Josef I.

Edward, Martin P. (= Martin Petiška): **Sherlock Holmes na cestách**

Jota, Brno 2004

Honzík, Miroslav a Kučera, Ilja: **Omyl Sherlocka Holmese**

SNDK, Praha 1968

Obsah: Případ jedné noci, Alibi na minutu, Zločin na Šedavě, Záhada modré komnaty

Velký detektiv tu slouží jako ukázka naivity románových detektivů v protikladu práci skutečné policie.

Hurník, Ilja: **Muzikální Sherlock**

Československý spisovatel, Praha 1971

Macek, Petr: **Golemův stín**

nakl. Jota, Brno 2007

Holmes se topí v depresích a doktor Watson ho proto zatáhne do vyšetřování zpočátku banálního případu, který slavného detektiva zavede až do Prahy a postaví proti legendě, zvané Golem.

Peterson, Mackenzie (= Petr Macek): **Případ dobře vychlazené pomsty**

Jota, Brno 2010

Z anglického venkova přes italské Benátky do skotského hradu vede cesta slavného detektiva, jenž vyslechl žádost bratra Mycrofta a ujal se případů vraždy mocného průmyslníka a únosu synovce britského krále.

Smetana, Joe (= Jiří Mahen): **Rouletabille v Čechách aneb Sebrané spisy Floriána Kreuzmanna**

nakl. St. Kočí, Brno 1922

V této parodii pátrá Sherlock Holmes společně s kdysi neméně slavným francouzským detektivem Rouletabillem po ztraceném fejetonu, posledním, který chybí do Sebraných spisů Floriána Kreuzmanna.

Skopeček, Jan: **Baskervilský pes**

Praha, 1965

Scénář divadelní hry podle původní Doylovy předlohy

Steklač, Vojtěch: **Žlutý Robert & James Bond**

Albatros, Praha 2008

Suk, Ivan: **Vyloupení Evropy**

Fr. Švecová Praha, 1925

Šváb, David: **Záhada staré lebky**, in: Ruce vzhůru!

Knižní klub, Praha 2009

povídka ze souboru detektivních příběhů literární skupiny Hlava Nehlava, zabírající se Holmesovou účastí na Piltdownském podvrhu.

Tafel, Jaroslav: **Prázdniny s Sherlockem Holmesem**

SNDK Praha, 1966

Roztomilá dětská kniha, jejímž hlavním hrdinou je školák Tom Janda, pozvaný Holmesem na prázdniny do Baker Street, aby na nějaký čas zastoupil doktora Watsona.

Tůma, Vladimír: **Dr. Watson dělá zázraky**. Detektivní román
Kvadr Praha, 1941

Holmes je z onoho světa vyslán zpět na Zem v zastoupení Nebe.

Vavrečka, Hugo (= Hugo Vavris): **František Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa**

B. Kočí, Praha 1921

Sherlock Holmes angažuje do role královského dvojníka Františka Lelíčka, ve filmu ztvárněného Vlastou Burianem.

Komiks

Sherlock Holmes, kreslený seriál v časopise Čtyřlístek

scénář: Čechura, Rudolf, kreslil: Marcel Stecker

1. Sherlock Holmes a případ s včelou, in: Čtyřlístek č. 118 – Perníková chaloupka (1984)
2. Sherlock Holmes a případ s trpaslíkem, in: Čtyřlístek č. 119 – Pes na stopě (1984)
3. Sherlock Holmes a případ s králíkem, in: Čtyřlístek č. 121 – Bruchnička to zařídí (1984)
4. Sherlock Holmes a případ podivného houbaře, in: Čtyřlístek č. 122 – Muší kapky (1984)
5. Sherlock Holmes a případ mrtvých ryb, in: Čtyřlístek č. 124 – Záhadný bolid (1984)
6. Sherlock Holmes a případ s pavoukem, in: Čtyřlístek č. 128 – Regata na Blaťáku (1985)
7. Sherlock Holmes a případ vloupání, in: Čtyřlístek č. 130 – Ostrov delfínů (1985)
8. Sherlock Holmes a případ v Londýně, in: Čtyřlístek č. 131 – Velká paseka (1985)

9. Sherlock Holmes a podezřelý kluk, in: Čtyřlístek č. 132 – Bezpečná cesta (1985)
10. Sherlock Holmes a případ s kolem, in: Čtyřlístek č. 133 – O zlatou harpunu (1985)
11. Sherlock Holmes a případ čtyř svědků, in: Čtyřlístek č. 134 – Příšera z jezera (1986)
12. Sherlock Holmes a golfový případ, in: Čtyřlístek č. 136 – Jak chytit zloděje (1986)
13. Sherlock Holmes a případ v Guilfordu, in: Čtyřlístek č. 138 – MIŠ (1986)
14. Sherlock Holmes a deštivý případ, in: Čtyřlístek č. 139 – Parádní číslo (1986)
15. Sherlock Holmes a pravnu, in: Čtyřlístek č. 141 – Na koštěti (1986)
16. Sherlock Holmes a přepadení v Soho, in: Čtyřlístek č. 143 – Zelená je tráva (1987)
17. Sherlock Holmes a případ bez pachatele, in: Čtyřlístek č. 144 – Velké čarování (1987)
18. Sherlock Holmes a bezradná policie, in: Čtyřlístek č. 147 – Cesta do neznáma (1987)
19. Sherlock Holmes a lukostřelci, in: Čtyřlístek č. 154 – Akce pěnkava (1988)
20. Sherlock Holmes a Liga zrzavých, in: Čtyřlístek č. 156 – Duchu, jsi tu? (1988)
21. Sherlock Holmes a pozorný svědek, in: Čtyřlístek č. 158 – Vlak do Oklahomy (1988)
22. Sherlock Holmes a případ v Čechách, in: Čtyřlístek č. 161 – Nebezpečný míč (1989)
23. Sherlock Holmes a případ dvou zmizelých, in: Čtyřlístek č. 164 – Únos (1989)
24. Sherlock Holmes a případ pěti kuchařů, in: Čtyřlístek č. 167 – Výlet pro čtyři (1989)
25. Sherlock Holmes a psí duch, in: Čtyřlístek č. 170 – Ztraceni v čase (1990)

26. Sherlock Holmes a polední případ, in: Čtyřlístek č. 175 – Hospodáři (1990)
27. Sherlock Holmes a případ Watsonova synovce, in: Čtyřlístek č. 178 – Elá hop! (1990)
28. Sherlock Holmes a případ zmizelého psa, in: Čtyřlístek – Vánoční příběhy (1990)

Čtverylka: Pes baskervillský

scénář Pacovský, kresba Kája Saudek. Jednostránkový komiks

Hudba a zvuk uvádí: Sherlock Holmes zasahuje

námět a scénář J. Janda, J. Kroupa, kresba Kája Saudek. Jednostránkový komiks

Tajemství musgravského obřadu

námět: Musgraveský rituál (MUSG), kresba Adolf Born, vyšlo v časopise Pionýr 1971

Mužiček z Indie

námět: Mrzák (CROO), kresba Adolf Born, vyšlo v časopise Pionýr 1972(?)

Pes baskervillský

námět: Pes baskervillský (HOUN), kresba Adolf Born, vyšlo v časopise Pionýr 1973(?)

Okrajově související nebo zavádějící tituly

Čechura, Rudolf: **Nikdo nemá alibi**, Práce 1969

Český dopravní policista Tomáš Klíma si v Londýně pod jménem Tom Holmes otevře detektivní kancelář. Na inzerát: „Hledám společníka se jménem Watson“ se mu pak ozve dr. Watson, ovšem nikoliv známý Doylův lékař, ale člen Scotland Yardu.

Souček, Ludvík: **Případ baskervilského psa**, Albatros, Praha 1972

Součkův Velký detektiv Martin Anděl rozebírá Doylovu knihu, která popisuje skutečný případ a odhaluje skutečného baskervilského psa. Holmes v této knize zůstává literární postavou a přes značné množství původních citátů v ní nevystupuje.

Sherlockové Holmesové, Čs. spisovatel, Praha 1988

Antologie detektivních povídek českých autorů, bez jakékoliv návaznosti na Sherlocka Holmese.

Sherlock Holmes v éteru

Při slávě velkého detektiva z Baker Street se jeho tažení médií nemohlo omezit jen na časopisy a následné knižní vydání. Když pak dvacáté století přineslo použitelné technologie filmu, rozhlasu a později i televize, vydal se Holmes i tam. Podle mých záznamů se poprvé ozval hlasem herce Williama Gileta, dobře známého Holmese jevištního i filmového, dvacátého října 1930. Od té doby se v éteru objevil mnohokrát, v rozhlasových cyklech nejružnějších stanic.

Český, respektive Československý rozhlas vyprodukoval dvě série, v té první, z roku 1989 představoval Sherlocka Holmese Miloš Kopecký a doktora Watsona Rudolf Hrušínský. Druhý cyklus, uvedený o osm let později, byl obsazen stejně kvalitními herci, Holmesem Viktorem Preissem a Watsonem Otakarem Brouskem starším a především obsáhl více příběhů. Mimo to zlákal případy Sherlocka Holmese k rozhlasovému zpracování celou řadu autorů a režisérů.

Miloš Kopecký a Rudolf Hrušínský

Strakatý pás

původní příběh: Strakatý pás [SPEC]

délka: 30 minut, rok: 1989, režie Jiří Horčíčka

Námořní smlouva

původní příběh: Námořní smlouva [NAVA]

délka: 30 minut, rok: 1989, režie Jiří Horčíčka

Umírající detektiv

původní příběh: Umírající detektiv [DYIN]

délka: 30 minut, rok: 1989, režie Jiří Horčíčka

Poslední případ

původní příběh: Poslední případ [FINA] a Prázdný dům [EMPT]

délka: 30 minut, rok: 1989, režie Jiří Horčíčka

Viktor Preiss a Otakar Brousek

Tři studenti

původní příběh: Tři studenti [3STU]

rok:1997, režie: Josef Červinka, délka 37 min

Skandál v Čechách

původní příběh: Skandál v Čechách [SCAN]

délka: 35 min, režie: Josef Červinka, rok: 1998

Makléřův úředník

původní příběh: Makléřův úředník [STOC]

délka: 32 min, režie: Josef Červinka, rok: 1997

Dům U měděných buků

původní příběh: Dům U měděných buků [COPP]

délka: 40 minut, režie: Josef Červinka, rok: 1997

Opatské sídlo

původní příběh: Opatské sídlo [ABBE]

délka: 40 minut, režie: Josef Červinka, rok: 1997

Vzpomínka na prázdný dům

původní příběh: Prázdný dům [EMPT]

délka: 40 minut, režie: Josef Červinka, rok: 1998

Únos

původní příběh: Škola v Priory [PRIO]

délka: 40 minut, režie: Josef Červinka, rok: 1998

Záhada na Thorském mostě

původní příběh: Záhada na Thorském mostě [THOR]

délka: 38 min, režie: Josef Červinka, rok: 1998

Zmizelý hráč rugby

původní příběh: Zmizelý hráč ragby [MISS]

délka: 38 min, režie: Josef Červinka, rok: 1997,

Druhá skvrna

původní příběh: Druhá skvrna [SECO]

délka: 54 min, režie: Hana Kofránková, rok: 2009

Modrá karbunkule

původní příběh: Modrá karbunkule [BLUE]

délka: 55 min, režie: Hana Kofránková, rok: 2010

Ďáblovo kopyto

původní příběh: Ďáblovo kopyto [DEVI]

délka: 58 min, režie: Hana Kofránková, rok: 2010

Pět pomerančových jadérek

původní příběh: Pět pomerančových jadérek [FIVE]

délka: 55 min, režie: Hana Kofránková, rok: 2010

Spolek ryšavců

původní příběh: Spolek ryšavců [REDH]

délka: 68 min, režie: Hana Kofránková, rok: 2010

Ostatní kanonické příběhy

Pes baskervillský

původní příběh: Pes baskervillský [HOUN]

Sherlock Holmes: Otakar Brousek st, dr. Watson: Josef Červinka

délka: 300 minut (10 dílů po 30 minutách), rok: 1962, režie: Josef Červinka

Modrý korund

původní příběh: Modrá karbunkule [BLUE]

Sherlock Holmes: Eduard Dubský, dr. Watson: Jiří Pick

délka: 45 minut, rok: 1969, režie: Miroslava Valová.

Dva příběhy Sherlocka Holmese

původní příběh: Žlutá tvář [YELL], Charles Augustus Milverton
[CHAS]

délka: 118 minut, režie Miroslav Buriánek., rok: 1980

Škola v opatství

původní příběh: Škola v Priory [PRIO]

Sherlock Holmes: František Němec, dr. Watson: Jiří Ornest

délka: 50 minut, režie Karel Weinlich, rok: 1999

Studie v šarlatové

původní příběh: Studie v šarlatové [STUD]

Sherlock Holmes: Oldřich Kaiser, dr. Watson: Jiří Lábus

rok: 1989, délka: 62 minut, režie: Karel Weinlich

Barvíř na penzi

původní příběh: Barvíř na penci [RETI]

Sherlock Holmes: Jiří Tomek, dr. Watson: Jaroslav Kuneš

rok: 2006, délka: 25 minut, režie: Zdeněk Kozák, Český rozhlas

Brno

Tři Garridebové

původní příběh: Tři Garridebové [3GAR]

Sherlock Holmes: Jiří Tomek, dr. Watson: Jaroslav Kuneš

rok: 2008, délka: 25 minut, režie: Zdeněk Kozák, Český rozhlas

Brno

Sherlock Holmes a případ se Lví hřívou

původní příběh: Lví hříva [LION]

Sherlock Holmes: Svatopluk Beneš, dr. Watson: Jiří Císler

rok: 1986, délka: 20 minut, tento příběh je součástí série krátkých příběhů podle povídek Rudolfa Čechury

Jiné příběhy

Đáblovo oko – Poklad ve Skotsku

Sherlock Holmes: Bohuš Záhorský, John Watson: Jaroslav Spal

autor: Zdeněk Bidlo, Jaroslav Zýka

původní rozhlasová komedie

rok: 1967, dva díly, režie Karel Weinlich

Prázdniny s Sherlockem Holmesem

četba z dětské knihy Jaroslava Tafela

délka: 5 × 16 minut, rok: 2004,

čte Petr Nárožný

1. Zmizení jednoho lorda, 2. Podezřelý kouzelník, 3. Ztracený poklad, 4. Případ s dvouhrbým velbloudem, 5. Housky pro Její veličenstvo.

Stradivariana aneb Tři příběhy o houslích

Sherlock Holmes: Vlastimil Brodský, dr. Watson: Josef Červinka

autor: Ilja Hurník

délka: 46 minut, režie Markéta Jahodová, rok: 1997

Sherlock Holmes a případ Karel Marx

Sherlock Holmes: Viktor Preiss

autor: David Zane Mairowitz

Holmes vyšetřuje krádež rukopisu Marxova díla Kapitál. Obsazením zapadá do kanonické série s Viktorem Preissem.

délka: 62 minut, režie Ivan Chrz, rok: 2004

Nastuzení z bažin

Sherlock Holmes: Rudolf Pellar, John Watson: Rudolf Hrušínský st.

autor: Ilja Hurník

rok: 1993, délka 21 minut, režie Jiří Horčíčka

Doylovo dilema aneb Spor Sherlocka Holmesa s Conanem Doylem

Sherlock Holmes: Viktor Preiss, John Watson: Otakar Brousek st.
autor: Ingomar von Kieseritzky

Obsazením zapadá do kanonické série s Viktorem Preissem.

rok: 2006, délka: 56 minut, režie Ivan Chrz

Holmesovo podruhé

Sherlock Holmes: Viktor Preiss, John Watson: Otakar Brousek st.
autor: Michal Bystrov

Minutová hříčka, obsazením zapadá do kanonické série s Viktorem Preissem.

rok: 2013, délka: 1 minuta 28 sekund, režie Hana Kofránková

Série podle povídek Rudolfa Čechury

Sherlock Holmes: Svatopluk Beneš, John Watson: různí, scénář, pokud není uvedeno jinak, Rudolf Čechura.

Sherlock Holmes a případ s včelou

JW: Jaromír Spal

1977, délka: 20 minut,

Sherlock Holmes a případ s houbami

JW: Jaromír Spal. Lord Mushroom, známý houbař, byl otráven a to nejspíš právě houbami

1977, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ záhadného zmizení

JW: Jaromír Spal, uváděno také jako Sherlock Holmes a případ zmizení trpaslíka

1977, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s ptáky

JW: Jaromír Spal

1977, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s brouky

JW: Jaromír Spal

1977, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s fugu

JW: Josef Bláha, někdy uváděno jako Případ se čtverzubcem

1985, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ Stradivari

bez Watsona, někdy jako Případ dvou houslistů

1979, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s LSD

JW: Jaromír Spal

délka: 20 minut

Sherlock Holmes a záhadný hlas

JW: Jiří Císler

1984, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a kočičí bohyně

JW: Jiří Císler, scénář Miroslav Šlapal

1988, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s treboňskými kapry

JW: Jiří Císler

1988, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a smrt na střeše

JW: Jiří Císler

1986, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ Codex Euricianus

JW: Jiří Císler

1987, délka: 20 minut, scénář Miroslav Šlapal

Sherlock Holmes a expert

JW: Miloš Kopecký

1988, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ se Lví hřívou

JW: Jiří Císler, původní příběh je kanonickou Doyleho povídkou
Lví hříva [LION].

1986, délka: 20 minut, scénář Miroslav Šlapal

Sherlock Holmes a případ s motýly Hilesia

JW: Jiří Císler

1987, délka: 20 minut, scénář Miroslav Šlapal

Sherlock Holmes a případ s Homo ludens

JW: Jiří Císler, někdy uváděno jako Sherlock Holmes a krádež
kamejí

1986, délka: 20 minut, scénář Miroslav Šlapal

Sherlock Holmes a podivná známka

JW: Jiří Císler někdy uváděno jako Sherlock Holmes a vražda
v zahradě

1988, délka: 20 minut, scénář Miroslav Šlapal

Sherlock Holmes a ovčí sýr

JW: Jiří Adamíra

1982, délka: 20 minut,

Sherlock Holmes a vyděrači

JW: Jaromír Spal

1979, délka: 20 minut,

Sherlock Holmes a pavouci

JW: Jaromír Spal, Jiří Císler, natočeny dvě verze

1979, 1988, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a případ s homolicí

bez Watsona, natočeny dvě verze

1979, 1988, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a Watsonův případ

JW: Jiří Císler

1987, délka: 20 minut

Sherlock Holmes a rybářská rovnice

JW: Jiří Císler

1988, délka: 20 minut

Chemické případy Sherlocka Holmese

Sherlock Holmes: Bohuš Záhorský, John Watson: Jaromír Spal,
scénář Zdeněk Bidlo

Skládá se z pěti rozhlasových her, natočených v roce 1965 podle
knihy Wacława Golembowicze *Chemické případy Sherlocka Holmese*.

Brilianty Lorda Sandwiche

Až do úplného konce

Pohlednice z Brightonu

Opilý pavouk

Pekelný stroj

Sherlock Holmes na zvukových nosičích

Mluvené slovo na zvukových nosičích má hlubokou tradici, ostatně už první zvukové záznamy na fonografických válečkách byly pouhými záznamy hlasu. Svého času byla gramofonová deska jediným médiem, schopným zasáhnout publikum bez ohledu na vzdálenost a dobu, tato vlastnost přešla i na magnetofonové kazety a později i na digitální formáty, které větší délkou záznamu umožnily literárním i dramatickým dílům životaschopnou existenci i bez písmen či obrazu.

Obecná znalost a kvalita Doylových detektivek je zárukou jejich výskytu i v téhle formě. Nahrávky lze rozdělit do dvou skupin. (Pro tentokrát je výjimečně vynecháno členění na kanonické příběhy a pastiše.) Tou první je kompletní příběh, načtený většinou jedním hercem, s minimálním nebo žádným hudebním doprovodem či ruchy. Druhým pak vydání rozhlasových her, případně dramatizace, určené přímo pro distribuční média (což je kupříkladu častý případ verneovek, jejichž první, na rozhlas nezávislá zpracování se objevila už na gramodeskách).

Četba

Sherlock Holmes

obsahuje: *Pět pomerančových jadérek* [FIVE], *Charles Augustus Milverton* [CHAS]

čte Soběslav Sejk

Audiostory 1991, médium: MC; Popron 2007, médium: CD

Sherlock Holmes 2

obsahuje: *Případ totožnosti* [IDEN], *Mrzák* [CROO]

čtou Jiří Samek a Vladimír Brabec

Audiostory 1992, médium: MC; Popron 2007, médium: CD

Sherlock Holmes 3

obsahuje: *Upír v Sussexu* [SUSS], *Poslední poklona* [LAST]

čte Svatopluk Beneš

Audiostory 1992, médium: CD, MC; Popron 2007, médium: CD

Sherlock Holmes 4

obsahuje: *Modrá karbunkle* [BLUE], *Spolek ryšavců* [REDH]

čte Petr Kostka

Audiostory, Popron 2008, médium: CD

Prázdný dům

obsahuje: *Prázdný dům* [EMPT]

čte Ladislav Mrkvička

Levné knihy 2002, médium: CD

Musgraveský rituál

obsahuje: *Musgraveský rituál* [MUSG]

čte Vladimír Čech

Tympanum 2008, médium: CD

Šest Napoleonů

obsahuje: *Šest Napoleonů* [SIXN]

čte Vladimír Čech

Tympanum 2008, médium: CD

Žlutá tvář

obsahuje: *Žlutá tvář* [YELL]

čte Vladimír Čech

Tympanum 2008, médium: CD

Domácí pacient

obsahuje: *Domácí pacient* [RESI]

čte Jiří Ornest

Tympanum 2009, médium: CD

Řecký tlumočník

obsahuje: *Řecký tlumočník* [GREE]

čte Jiří Ornest

Tympanum 2009, médium: CD

Gloria Scottová

obsahuje: *Gloria Scottová* [GLOR]

čte Jiří Ornest

Tympanum 2009, médium: CD

Makléřův úředník

obsahuje: *Makléřův úředník* [STOC]

čte Otakar Brousek ml.

Tympanum 2009, médium: CD

Klasická detektivka 1

obsahuje: *Dobrodružství se šesti Napoleony* [SIXN]

čte Miroslav Moravec

Popron 2007, médium: CD

Dramatizace a rozhlasové hry, převedené na zvukové nosiče

Pes baskervillský

obsahuje: *Pes baskervillský* [HOUN]

rozhlasová hra, natočená v roce 1962,

Supraphon 1967, médium: 4×LP (vinyl)

Pes baskervillský

obsahuje: *Pes baskervillský* [HOUN]

zkrácená verze rozhlasové hry, natočené v roce 1962,

Supraphon 1967, médium: 2×CD

Slavné případy Sherlocka Holmese 1

obsahuje: *Strakatý pás* [SPEC], *Námořní smlouva* [NAVA]

Dvě hry z čtyřdílné série s Milošem Kopeckým a Rudolfem Hrušínským.

Radioservis, médium: CD

Slavné případy Sherlocka Holmese 2

obsahuje: *Umírající detektiv* [DYIN], *Poslední případ* [FINA a EMPT]

Dvě hry z čtyřdílné série s Milošem Kopeckým a Rudolfem Hrušínským.

Radioservis, médium: CD

Slavné případy Sherlocka Holmese 3

obsahuje: *Únos* [PRIO], *Opatské sídlo* [ABBE]

Dvě hry z rozhlasové série s Viktorem Preissem a Otakarem Brouskem st.

Radioservis, médium: CD

Slavné případy Sherlocka Holmese 4

obsahuje: *Vzpomínka na prázdný dům* [EMPT], *Záhada na Thorském mostě* [THOR]

Dvě hry z rozhlasové série s Viktorem Preissem a Otakarem Brouskem st.

Radioservis, médium: CD

Slavné případy Sherlocka Holmese 5

obsahuje: *Tři studenti* [3STU], *Skandál v Čechách* [SCAN]

Dvě hry z rozhlasové série s Viktorem Preissem a Otakarem Brouskem st.

Radioservis, médium: CD

15 případů Sherlocka Holmese

podle Rudolfa Čechury, SH: Svatopluk Beneš, JW: Miloš Kopecký, Jaromír Spal, Jiří Císler a Jiří Adamíra

obsah: *Sherlock Holmes a expert*, *Případ Codex Euricianus*, *Případ s Lví hřívou*, *Případ s motýly Hilesia*, *Případ s Homo ludens*, *Podivná známka*, *Rybářská rovnice*, *Smrt na střeše*, *Kočí záhada*, *Případ s včelou*,

Případ s houbami, Záhadné zmizení trpaslíka, Případ s ptáky, Případ s brouky, Sherlock Holmes a ovčí sýr

Radioservis, médium: CD (formát MP3)

15 případů Sherlocka Holmese podruhé

podle Waclawa Golembowicze (1–5) a Rudolfa Čechury, SH: Bohuslav Záhorský, Svatopluk Beneš, JW: Jaromír Spal, Josef Bláha, Jiří Císler

obsah: *Brilianty Lorda Sandwiche, Pohlednice z Brightonu, Opilý pavouk, Pekelný stroj, Až do úplného konce, Vyděrači, Pavouci, Případ s homolicí, Případ dvou houslistů, Případ s čtverzubcem, Třeboňští kapři, Záhadný hlas, Watsonův případ, Pavouci – II. verze, Případ s homolicí – II. verze*

Radioservis, médium: CD (formát MP3)

Pes baskervillský

obsahuje: *Pes baskervillský* [HOUN]

Sherlock Holmes: Ladislav Frej, doktor Watson: Vladimír Javorský

Popron Music 2010, médium: 3×CD

Sherlock Holmes v českém filmu

Na stříbrné plátno pronikl Velký detektiv už někdy na počátku minulého století a od té doby se objevil v celé řadě úspěšných, dobrých nebo podřadných filmových či televizních děl. Tím prvním byl podle všeho kratičkový snímek *Sherlock Holmes Baffled* s datem premiéry někdy kolem roku 1903. Dlouho na sebe nenechal čekat *Pes baskervillský* (poprvé německá verze 1914), ani příběhy méně známé.

Už ve dvacátých letech se objevila dlouhá řada tehdy ještě němých filmů, kde Holmese hrál Eille Norwood, a která obsáhla většinu do té doby vydaných povídek. Do dnešní doby bylo natočeno ke dvěma stům filmů, televizních inscenací i seriálů v nejrůznějších zemích světa.

Jak k tomu přispěli naši tvůrci?

Česká filmografie, na rozdíl od celkem slušné kolekce rozhlasových her, není příliš rozsáhlá.

První – a nejslavnější – holmesovský film, Lamačův Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa (1932), využívá postavy Velkého detektiva jako chladného, na zemi pevně stojícího protikladu vůči ztřeštěné figurce královského dvojníka; stejně účelově byla zvolena. Silné obecné povědomí o geniálním pátrači z Baker Street umožnilo autorovi předlohy a později i filmařům soustředit se jen na postavu hlavní. Existuje i francouzská verze (*Le Roi bis*, 1932) režiséra Roberta Beaudoina, v níž Vlastu Buriana nahradil Pierre Bertin, Holmesem tu zůstává Martin Frič.

Karel Lamač natočil také *Psa baskervillského* (1936), ovšem pro německou produkci a s německými herci; k tomuto snímku se váže kuriózní historka, byl totiž v květnu pětáctyřicátého roku jedním ze dvou filmů, nalezených v Hitlerově bunkru. Tím druhým byl *Der Mann, der Sherlock Holmes war* (1937), čili další holmesiáda.

Podle hudebních povídek Iljy Hurníka vznikl další biograf, tentokrát už se skutečnou detektivní zápletkou, *Touha Sherlocka Holmesa* (1971). I tady ovšem vystrkuje růžky obvyklý český sklon k parodii – skutečným cílem slavného detektiva není vyřešit případ, ale realizovat se coby houslový virtuos. Což mimochodem trochu koliduje s kánonem, protože podle něho Holmes nejen miloval hudbu, sám nejenže výtečně hrál, ale patřil i k uznávaným skladatelům [REDH, I/233].

Pouze Česká televize se odhodlala zpracovat kanonický příběh – Šplhajícího muže [CREE]; nebyla to ovšem volba náhodná, protože jde o druhé z Holmesových českých dobrodružství. Znamější Skandál v Čechách [SCAN] by se u diváků jistě setkal s nepochopením. Český příspěvek, tedy skluz k parodii a sebeparodii je tu přilepen (špatná volba slov, protože naopak geniálně funguje) na závěr, kdy je případ už vyřešen a zbývá se vrátit do útulného londýnského bytu v Baker Street...

Kanonické příběhy

Šplhající profesor

původní příběh: *Šplhající muž* [CREE]

Sherlock Holmes: Viktor Preiss, Dr. Watson: Josef Somr

rok: 1992, režie: Zdeněk Zelenka, délka: 51 minut

Prokletí rodu Baskervillů aneb Pozor zlý pes!

původní příběh: *Pes baskervillský* [HOUN]

Sherlock Holmes: Radim Kalvoda (?), Dr. Watson: Hynek Čermák (?)

rok: 2004, televizní režie: G. Skála, délka: 117 minut

záznam divadelního představení Divadla v Celetné

Ostatní příběhy

Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa

Sherlock Holmes: Mac Frič

námět: podle románu Huga Vavrise

rok: 1932, režie: Karel Lamač, scénář: Václav Wasserman

Touha Sherlocka Holmese

Sherlock Holmes: Radovan Lukavský, dr. Watson: Václav Voska

námět: Ilja Hurník

rok: 1971, režie: Štěpán Skalský, scénář: Ilja Hurník, délka: 97 minut

Arabela se vrací

Sherlock Holmes: Radek Brzobohatý, dr. Watson: Ladislav Trojan

rok: 1993, režie: Václav Vorlíček, scénář: Miloš Macourek

epizodní Holmesovo vystoupení v pokračování známého seriálu.

Další podezřelé příběhy

Únos bankéře Fuxe

Sherlock Holmes (II.): Eman Fiala

rok: 1923, režie: Karel Anton, scénář: Karel Anton, Eman Fiala

Situační komedie, v níž se jako jedna z hlavních postav objevuje Sherlock Holmes II.

České divadlo uvádí Sherlocka Holmesa

Sherlock Holmes se na prknech, co znamenají svět, objevil v devadesátých letech devatenáctého století. Poprvé to bylo v hudební parodii *Under the Clock*, uvedené v Royal Court Theatre v listopadu 1893. Nutno poznamenat, že Arthura Conana Doylea příliš nepotěšila, už o rok později se ale jeho hrdina představil divákům v podobě pro autora snesitelnější. Přesto Doyle napsal hru vlastní – tu později přepracoval nejslavnější divadelní Holmes William Gillette.

Na prknech tuzemských divadel se, pokud je mi známo, objevil detektiv poprvé v šedesátých letech minulého století, kdy proběhla premiéra hry *Baskervillský pes* Jana Skopečka a o několik let později i broadwayský muzikál *Baker Street*. Vedle čistých detektivních dramát, komedií i parodií, představil se slavný pátrač i v muzikálu či v podobě dřevěné. Snad jen ten balet... Ale ano, i tančící detektiv už existuje, jen zatím nepřicupital na českou scénu. Český divák se ovšem dočkal zmíněného díla klasického, sepsaného samotným Doylem a upraveného Williamem Gillettem, které mělo premiéru v roce 1979 v chebském divadle.

V následujícím soupisu jsou uvedeny pouze premiéry jednotlivých her bez ohledu na scénu. K těmto představením se také vztahují údaje o inscenátorech a hercích v rolích SH a JW. Výjimkou je obnovená premiéra hry Jana Skopečka, neboť v tomto případě jde o přepracovaný scénář, a *Baker Street* v provedení Státní opery Brno, neboť ho Divadelní ústav na rozdíl od dalších inscenací uvádí jako operu. Zájemce o informace o dalších verzích uvedených děl si dovoluji odkázat na databázi zmíněné instituce, která byla tomuto seznamu zdrojem.

Původní české inscenace

Baskervillský pes

divadlo: Divadlo Jiřího Wolkra Praha

žánr: činohra, premiéra 9. 2. 1965

vztah ke kánonu: dramtizace Psa baskervillského [HOUN]

dramtizace: Jan Skopeček; režisér: Václav Tomšovský; scénický
výtvarník: Vladimír Nývlt; kostýmní výtvarník: Jan Kropáček (j. h.);
asistent režie: Petr Těšík (j. h.)

obsazení: Sherlock Holmes: Erik Zámeš; Dr. John H. Watson: Jan
Gross

Pes baskervillský

divadlo: Divadlo Příbram

žánr: činohra, premiéra 16. 11. 1995

vztah ke kánonu: dramtizace Psa baskervillského [HOUN]

dramtizace: Jan Skopeček; režisér: Rudolf Fleischer (j. h.);
výprava: Vladimír Všecký; dramaturg: Martin Tůma
obsazení: Sherlock Holmes: Jiří Žák; Dr. Watson: Rudolf Leitner
poznámka: První provedení druhé přepracované verze hry
z roku 1965.

Pes baskervillský

divadlo: Divadlo Alfa Plzeň

žánr: loutková hra, premiéra: 7. 3. 1997

vztah ke kánonu: dramtizace Psa baskervillského [HOUN]

dramtizace: Jan Dvořák, režisér: Tomáš Dvořák; výprava: Ivan
Nesveda; hudba: Jiří Koptík

obsazení: Sherlock Holmes: Vladimír Čada; Dr. John H. Watson:
Petr Borovský

Prokletí rodu Baskervillů aneb Pozor zlý pes!

divadlo: Divadelní sdružení CD 2002 Praha (Divadlo v Celetné
Praha)

žánr: činohra, premiéra: 30. 9. 2002

vztah ke kánonu: dramatizace *Psa baskervillského* [HOUN]

dramatizace: Jiří Janků, režisér: Petr Svojtka; scénický výtvarník: Petr Zeman; kostýmní výtvarnice: Lucie Morávková; hudba: Tomáš Kořének; pohybová spolupráce: Václav Luks; pohybová spolupráce: Petr Svojtka

obsazení: Sherlock Holmes: Radim Kalvoda; Dr. Watson: Hynek Čermák

Kocour Holmes & Kocour Watson

divadlo: Slovácké divadlo Uherské Hradiště

žánr: muzikál, premiéra 26. 12. 2002

vztah ke kánonu: původní hra

skladatel: Jiří Mottl; dramatik: František Petrák a Michal Zeman; režisér: Igor Stránský; výprava: František Petrák (j. h.); choreografka: Ladislava Košíková (j. h.); dramaturg: Andrea Helmichová

obsazení Kocour Holmes-detektiv: Kamil Pulec; Kocour Watson-detektiv: David Vaculík

Pes baskervillský (Pes Baskervilleský)

divadlo: Buchty a loutky Praha (scéna Studio Švandova divadla)

žánr: loutková hra, premiéra: 29. 9. 2004

vztah ke kánonu: dramatizace *Psa baskervillského* [HOUN]

dramatizace: Tomáš Procházka; režisér: Tomáš Procházka; výprava: Milena Dubšíková; výtvarnice loutek: Milena Dubšíková

Sherlock Holmes

divadlo: Centrum experimentálního divadla Brno (Divadlo Husa na provázku)

žánr: činohra; premiéra: 3. 4. 2005

vztah ke kánonu: pět povídek podle pěti původních příběhů: Případ totožnosti [IDEN], Spolek ryšavců [REDH], Lepenková krabice [CARD], Charles Augustus Milverton [CHAS], Nezvěstná šlechtična [LADY]

dramatizace: Eva Tálská, Radan Koryčanský, Luboš Balák;
režisérka: Eva Tálská; výprava: Jana Zbořilová; hudba: Mario Buzzi;
dramaturgická spolupráce: Radan Koryčanský

obsazení: Sherlock Holmes: Luboš P. Veselý; Dr. John H. Watson:
Petr Jeništa

Případy Sherlocka Holmese

divadlo: Divadlo Šumperk

žánr: činohra, premiéra: 20. 2. 2010

vztah ke kánonu: podle obsazení dramatizace Podpisu čtyř
[SIGN]

dramatizace: Ondřej Elbel, režisér: Ondřej Elbel; výprava: Zuzana
Přidalová; hudba: Petr Hromádka

obsazení: Sherlock Holmes: Vojtěch Lipina; Dr. Watson: Lukáš
Matěj

Sherlock Holmes: vraždy vousatých žen

divadlo: Klicperovo divadlo Hradec Králové

žánr: činohra; premiéra: 18. 12. 2010

vztah ke kánonu: původní hra

dramatizace: David Drábek, režisér: David Drábek; dramaturg:
Jana Slouková; scénický výtvarník: Jan Štěpánek; kostýmní
výtvarník: Marek Cpin; hudba: Darek Král; texty písní: Tomáš
Belko; pohybová spolupráce: Henrieta Hornáčková

obsazení: Sherlock Holmes: Lubor Novotný; Dr. John Watson:
Dušan Hřebíček

Poslední případ Sherlocka Holmese

divadlo: Divadlo Tramtarie

žánr: činohra; premiéra: 4. 12. 2012

vztah ke kánonu: původní hra

dramatik: Jiří Jelínek, dramaturgie: Vladislav Kracík, hudba:
Lukáš Mareček, scéna a kostýmy: Zů Vítková, technická spolupráce:
Jakub Janovec, plakát: Markéta Rosendorfová

obsazení: Sherlock Holmes: Jiří Jelínek; Dr. John Watson: ?

Pes baskervillský

divadlo: Divadelní klub Jirásek, Česká Lípa

žánr: hra, premiéra: 31. 12. 2012

vztah ke kánonu: dramatizace Psa baskervillského [HOUN]

režie: Václav Klapka, scénografie, kostýmy: Renata Grolmusová,
hudba: Bohuslav Myslík, světla: Jiří Žírovnický, kamera, střih
filmových scén: Petr Vrba, technika: Jan Horčíčka

obsazení: Sherlock Holmes: Václav Klapka, Dr. Watson: Karel
Bělohuby

Překladové inscenace

Dobrodružství Sherlocka Holmese (Baker Street)

divadlo: Státní divadlo Ostrava

žánr: opereta, premiéra 18. 11. 1967

vztah ke kánonu: adaptace Skandálu v Čechách [SCAN]

dramatik: Jerome Coopersmith; skladatel: Marian Grudeff;
skladatel: Raymond Jessel; dirigent: Vladimír Brázda; režisér:
Bedřich Kramosil (j. h.); scénický výtvarník: Otto Šujan (j. h.);
kostýmní výtvarnice: Stanislava Vaníčková (j. h.); choreografka: Julie
Jastřembská; sbormistr: František Čihánek

obsazení: Sherlock Holmes: Zdeněk Růžička; Doktor Watson:
Josef Kobr

poznámka: Ačkoliv jde o povídku Skandál v Čechách, je Irene
Adlerová postavou kladnou a do děje byl přidán profesor Moriarty,
coby hlavní postava záporná.

Dobrodružství Sherlocka Holmese

divadlo: Státní divadlo Brno

žánr: opera, premiéra 19. 4. 1968

vztah ke kánonu: adaptace Skandálu v Čechách [SCAN]

dramatik: Jerome Coopersmith; skladatel: Marian Grudeff;
skladatel: Raymond Jessel; překladatel: Ivo T. Havlů; dirigent: Jiří
Karásek; režisér: Rudolf Kulháněk; výprava: Alois Vobejda;
choreograf: Bohumil Čegan; sbormistr: Dagmar Komárková

obsazení Sherlock Holmes: Milan Pokorný; Dr. Watson: Antonín Julínek

poznámka: Jde o muzikál Baker Street, prováděný v té době divadly v Plzni a v Ostravě, v databázi Divadelního ústavu je u tohoto uveden žánr opera.

Konec Sherlocka Holmese aneb Skandál v Čechách

divadlo: Západočeské divadlo Cheb

žánr: činohra, premiéra 14. 4. 1979

vztah ke kánonu: původní hra (viz poznámka)

adaptace: William Gillette; dramatik: Arthur Conan Doyle; překladatel: Šimon Pellar; úprava: Jan Grossman; režisér: Jan Grossman; výprava: Michal Hess

obsazení: Sherlock Holmes: Radko Choc; Dr. Watson: Petr Drholec

poznámka: Děj je postaven na základě Skandálu v Čechách [SCAN] a Posledního případu [FINA], obsahuje též prvky ze Studie v šarlatové [STUD], Znamení čtyř [FOUR], Záhady Boscombského údolí [BOSC] a Řeckého tlumočníka [GREE].

Holmesologická literatura

Od roku 1911, kdy Ronald Arbuthnot Knox napsal esej *Studies in the Literature of Sherlock Holmes*, spatřilo světlo světa mnoho teoretických studií, věnovaných osobě geniálního detektiva z Baker Street. Postupem času se rozrostly ve slušnou knihovnu sekundární literatury. Řada z nich se pak knižní podoby i dočkala. Mám v záznamech informace o ne méně než šesti Holmesových životopisech, knihách o Holmesových metodách, rozbořech běžného života v 221B Baker Street...

V češtině takových publikací mnoho nevyšlo. Holmesovská obec nebyla nikdy příliš velká a etablovala se prakticky až na začátku tohoto století založením České společnosti Sherlocka Holmese. Základ vydavatelské činnosti pak tvoří především literární pastiše. Přesto se několik titulů, včetně (pravděpodobně) první původní tuzemské práce Richarda Ulmana, objevilo. Následující přehled je shrnuje, a to včetně knih, zaměřených na detektivní literaturu obecně.

K seznamu jsem připojil i soupis internetových stránek, věnovaných Sherlocku Holmesovi a holmesologii. Ani těch není mnoho.

Holmesologické publikace v češtině

Baring-Gould, William: Sherlock Holmes z Baker Street

(*Sherlock Holmes of Baker Street: The Life of the World's First Consulting Detective*, 1962)

Jota, 2006

První životopis Sherlocka Holmese, dílo dnes v podstatě stejně klasické, jako Doylovy příběhy samy.

Fido, Martin: Svět Sherlocka Holmese

(*The World of Sherlock Holmes: the facts and fiction behind the world's greatest detective*, 1998)

Jota 2005

Rennison, Nick: Sherlock Holmes, neautorizovaný životopis

(Sherlock Holmes: The Unauthorized Biography, 2005)

Baronet 2007

Ulman, Richard: Dílo a Sherlock Holmes, letmá pitva

vlastním nákladem, 2010

Svazek esejů, vydaný u příležitosti desátého výročí založení České společnosti Sherlocka Holmese.

Knihy o detektivkách a literárních detektivech obecně

Cigánek, Jan: Umění detektivky, 1962

Grym, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí, 1988

Hodek, Břetislav: Vraždy na dobrou noc, 1989

Škvorecký, Josef: Nápady čtenáře detektivek, 1998

Holmes a holmesologie na českém internetu

Česká společnost Sherlocka Holmese

(<http://www.sherlockholmes.cz>)

Oficiální stránky ČSSH.

Dvořákův obchod smíšeným zbožím (součást Camden House)

(<http://www.ignisart.com/camdenhouse/czech/index.html>)

Zakonzervované stránky Davida Součka. První web v českém jazyce, věnovaný Velkému detektivovi. Kromě české sekce obsahuje Camden House především kompletní kánon v originále, včetně původních ilustrací.

Sherlock Holmes on-line

(<http://www.mlp.cz/holmes/>)

Projekt Městské knihovny v Praze, který zpřístupnil jednak české překlady kánonu, jednak komiksovou sérii Rudolfa Čechury a Marcela Steckera. Obsahuje také medailonky překladatelů.

Holmesiana

(<http://www.fext.cz/cokoliv/holmesiana.htm>)

Holmesovské stránky autora této knihy.

Malá galerie holmesologů

William S. Baring-Gould

(1913 – 1967)

Jeden z nejznámějších holmesovských badatelů sice pracoval jako redaktor známého časopisu *Time*, v roce 1937 se oženil s dívkou jménem Lucile, ale to bývá asi tak vše, co se většinou o jeho osobním životě píše. Většina následujícího textu, stejně jako tento, ztrácí biografickou hodnotu a věnuje se Baring-Gouldově publikační činnosti holmesovské. Nejen jí, jeho další literární zálibou byly říkanky a limericky, jimž věnoval několik prací, například *The Annotated Mother Goose* (1958) nebo *The Lure Of The Limerick* z roku 1968. Ale Sherlock Holmes převažoval.

Jeho nejpoblárnějším a zásadním pojednáním je legendární *The Chronological Holmes*, vydané nejprve roku 1948 v magazínu *Baker Street Journal*, knižně pak (s úpravami) v roce 1955. Baring-Gould se jako první ujal komplexního zpracování životopisu slavného detektiva. Na něm pak stavěl celé své další holmesovské dílo.

Byl to právě on, kdo uvedl na scénu třetí (respektive první) Watsonovu manželku, o níž jinak není v kánonu zmínka. Vycházel přitom z nepublikovaného Doylova díla *Angels of Darkness*, jehož zápletku spisovatel později použil v prvním Holmesově dobrodružství, ve Studii v šarlatové [STUD]. Odvodil datum Holmesova narození na šestého ledna 1854 a smrti o více než sto let později šestého ledna 1957. Usoudil, že James Moriarty byl kdysi učitelem mladého Holmese, a že tento strávil nějaký čas jako herec v Americe. Přisoudil mu o jednoho staršího bratra více, kromě Mycrofta tu byl ještě Sherrinford (což bylo původní jméno, které si pro svého detektiva vymyslel A. C. Doyle).

Odhalení, že známý olbřímí pěstitel orchidejí, piják piva a detektiv, který zásadně nevychází ze svého bytu, Stoutův Nero

Wolfe je synem Sherlocka Holmese a Ireny Adlerové, sice Baring-Gouldovi nepřináleží, publikoval ho John D. Clark v Baker Street Journal roku 1956, ale Baring-Gould objev černožské aféry značně zpopularizoval, o čemž svědčí i posmrtně vydaná kniha *Nero Wolfe of West Thirty-Fifth Street* (1969).

Trochu svéráznou poctu složila Williamu S. Baring-Gouldovi spisovatelka Laurie R. Kingová v holmesovském pastiši *The Moor* (1998). Objevuje se v něm Williamův dědeček Sabine, jinak známý literát a hagiograf, (mimo holmesovské kruhy známější než jeho vnuk). V ději knihy, která Holmese a jeho detektivní partnerku Mary Russelovou přivede zpět do kraje Psa Baskervillského, je ovšem dědečkem právě našeho Velkého detektiva z Baker Street.

Výběrová bibliografie:

The Chronological Holmes, 1955

Sherlock Holmes of Baker Street: A life of the world's first consulting detective, 1962

The Annotated Sherlock Holmes, 1967

Nero Wolfe of West Thirty-Fifth Street, 1969

Rudolf Čechura

Nestor českých holmesologů, který se už v roce 1968 stal členem The Sherlock Holmes Society of London, se narodil v Želénkách u Duchcova v únoru roku 1931.

Vystudoval obchodní akademii v Chomutově a pedagogické gymnázium v Jihlavě, nějaký čas vyučoval a později řídil národní školu na Chomutovsku v Severních Čechách. V šedesátém roce nastoupil do Československého rozhlasu a později, až do roku 1973, kdy byl za normalizace propuštěn, pracoval jako redaktor časopisu Věda a technika mládeži.

Poté zůstal na volné noze a živil se převážně literaturou pro děti. Nejznámější z postavíček, které vytvořil, je Maxipes Fík, jehož příhody byly přeloženy do několika jazyků.

První detektivní román vydal v roce 1969, jmenoval se *Nikdo nemá alibi* a bývá uváděn v soupisech českých holmesian, jeho hrdinou je český policista, který si v Anglii otevřel detektivní kancelář Holmes a Watson, Watsonem ovšem nebyl známý Doyleův doktor, ale doktor Watson ze Scotland Yardu. Po holmesovských pastších se k detektivkám vrátil v devadesátých letech minulého století, za román *Šperhák* získal v roce 1996 Literární cenu Knižního klubu, za sbírku Dr. Sherlock Holmes v Čechách v devětašedesátém Cenu Jiřího Marka.

Holmesiana v Čechurově díle představuje řadu krátkých povídek, shrnutých v několika svazcích, scénáře pro komiksový cyklus, vycházejí v časopisu Čtyřlístek. Podle několika příběhů vyprodukoval československý rozhlas minisérii rozhlasových her. Kromě toho přispěl k holmesologii pracemi, otištěnými v holmesovských publikacích, kromě jedné se mi je bohužel nepodařilo odhalit.

Holmesovské dílo

povídkové sbírky a knihy:

Sherlock Holmes a případ s ptáky, 1987

Dr. Sherlock Holmes v Čechách a jiné případy, 1993

Čítanka pro začínající detektivy, 2003

komiks:

Sherlock Holmes v časopisu Čtyřlístek (1984 – 1990)

rozhlas:

cyklus zdramatizovaných povídek, viz kapitola [Sherlock Holmes v éteru](#)

holmesiana:

Sherlock in Czechoslovakian Comics, in: Studies in Scarlet, 1989

William Gillette

(1853 – 1937)

William Gillette nebyl pouze hercem, ztělesňujícím postavu Sherlocka Holmese jen proto, protože si ho do této role vybral režisér. Jeho přínos k holmesologii byl mnohem podstatnější.

Představoval Velkého detektiva z Baker Street více než tisíc tři sta krát na jevišti. V téže roli ho mohli podvkrát uslyšet posluchači rozhlasu. A také spatřit na filmovém plátně. Právě Gillette stojí za populárním obrazem slavného detektiva s loveckou čapkou a nezbytnou zahnutou dýmkou; oba dnes neodmyslitelné atributy nejsou tak původní, jak by se zdálo, deerstalker posadil Doyle Holmesovi na hlavu pouze třikrát a dýmka, kterou malovali ilustrátoři byla rovná. Gillette použil dnes populární briarku z prostého důvodu: na jevišti tolik neclonila hercovu tvář.

Herec, autor, režisér a vynálezce (o všem tu bude ještě řeč) William Hooker Gillette se narodil v connecticutském Hartfordu, jeho otec byl bývalý senátor (jeden z jeho bratrů se později také věnoval politice a stal se kongresmanem). Mladý William sice nastoupil studia na technice, ale jeho životní vášní bylo divadlo. Jako herec debutoval roku 1875 na prknech bostonského divadla Globe ve Twainově hře *The Gilded Age*; do role si ho vybral sám autor. Rodina, jak už to bývá, synovou volbou nebyla příliš nadšena (otec ho ale nevydělil, jak se občas uvádí). Nikdo netušil, že mladý herec stojí na prahu závratné kariéry. Brzy se začal věnovat i režii a hry sám psát. První sepsal a pod vlastní režii uvedl v roce 1881 v Madison Square Theater. Jmenovala se *Professor* a dočkala se 151 repríz. Mladý divadelník ovšem vzal za své i jiné profese. Nespokojen úrovní tehdejších divadelních efektů, vrhl se do vynalézání. Rozčilovalo ho například obvyklé a oblíbené napodobování koňských kopyt klapáním kokosových skořápek. Výsledkem byl patent číslo 389294 „Method of Producing Stage

Effects.“ Jak název vypovídá, nešlo přímo o technické zařízení, ale metodu jak učinit jevištní zvuky realističtějšími. Gillette se ovšem nesoustředil jen na zvuk, ale i na efekty světelné.

V té době už měl přiznán jiný patent, který se mimochodem divadla vůbec netýkal. Už v roce 1883 si nechal patentovat časové razítko, tedy dnes víceméně běžné opatření otisku razítka na dokumentu i časem otištění.

Náleží mu i důležité prvenství kulturní: byl prvním americkým hercem, který měl úspěch s americkou hrou na britské scéně. Se svým dílem měl samozřejmě úspěch i doma. Svou nejlepší hru – *Secret Service*, jejíž děj se odehrává v dobách americké občanské války, napsal v roce 1895. V premiéře hrál hlavní postavu ještě Maurice Barrymore, o rok později Gillette hru přepsal a do hlavní role se obsadil sám.

Bylo to v době, kdy Arthur Conan Doyle, otrávený vlastní postavou, nechal Sherlocka Holmese spadnout do Reichenbašských vodopádů. Autorovi se ulevilo, i když fanoušci nepřestali naléhat. Úleva ovšem měla i své stinné stránky. Peníze. Doyle se chystal postavit nový dům a lepší možnost, než vrátit detektiva na scénu nebyla; přesto odolal (až do roku 1903, v němž stal Holmes z mrtvých v povídce Prázdný dům) a rozhodl se vyslyšet prosby početného zástupu příznivců jen částečně. Napsal o detektivovi divadelní hru. Což v té době znamenalo víceméně totéž, co dnes film. Největší příjmy třeba takového Julese Verna nepocházely z knih, ale z jevištních adaptací *Cesty kolem světa za osmdesát dní* (1874), či *Carova kurýra* (1880).

Sherlock Holmes se na jevišti objevil už předtím, v parodii Charlese Brookfielda *Under the Clock* (1893) a ve hře *Sherlock Holmes* (1894) Johna Webba. Doyle napsal zbrusu novou hru o pěti aktech. Hlavní roli nabídl nejprve Henrymu Irvingovi a Beerbohmui Treeovi; první odmítl, druhý vyžadoval změny a zároveň dvojroli, Holmese a Moriartyho. Jednání se protahovala, až se scénář nakonec dostal až k Gilettovi. A tomu se zalíbil.

„Můžu Holmese oženit?“ zeptal se autora v jednom z mnoha telegramů, které si vyměňovali, protože Gillette byl v té době na západním pobřeží Spojených států.

„Ožeňte si ho, zabijte ho, jak se vám zlíbí,“ odpověděl Doyle. A Gillette se dal do úprav.

Přepsal drama do čtyř aktů, využil zápletek povídek *Skandál v Čechách* [SCAN] a *Poslední případ* [FINA], k nim přidal některé prvky ze *Studie v šarlatové* [STUD], *Znamení čtyř* [FOUR], *Záhady Boscombského údolí* [BOSC] a *Řeckého tlumočníka* [GREE]. Z kánonu si ponechal pouze čtyři postavy, Holmese, Watsona, Moriartyho a Billyho, všechny ostatní pocházely z jeho pera.²⁴

První scénář vzal bohužel za své při požáru hotelu Baldwin, kde ho měl u sebe Gilettův tajemník William Postance. Ten hned v noci běžel do hotelu Palace, v němž spal Gillette. Dramatik se nenechal zprávou nijak rozhodit.

„A tenhle hotel hoří? Ne? Tak přijďte ráno.“

Scénář musel ovšem napsat znovu.

Hra měla premiéru v říjnu 1899, v buffalském Star Theatre. Následovalo několik představení po Spojených státech, až zakotvila na Broadwayi, kde slavila úspěch v Garrick Theater, kde se hrála od listopadu 1899 do června následujícího roku. S úspěchem, kritici a především fanoušci si ale neodepřeli ostré výtky. Doyleův detektiv, ten „pravý“ Holmes by se přece nikdy nezamiloval! Takže největší pochvaly se Gilettovi dostalo za jevištní efekty.

Následovala Austrálie a poté konečně Británie. Předpremiéra v Liverpoolu předznamenala velký úspěch 256 repríz v londýnských divadlech Lyceum Theatre a Duke of York's Theatre. Včetně galapředstavení pro krále Edwarda VII, po němž následovalo turné po Ostrovech a uvedení hry v dalších zemích.

²⁴ Tehdy se také v podstatě narodila dnes celosvětově proslulá fráze, která ovšem nezněla „Elementary, my dear Watson,“ Gilettova replika měla formu „Oh, this is elementary, my dear fellow“.

Konečně také došlo na osobní setkání s Doylem. Neodehrálo se obvyklým potřesením ruky a běžnými konverzačně společenskými větami.

Spisovatel, čekající na nádraží, byl překvapen mužem, jenž k němu přistoupil, vytáhl lupu, zblízka prozkoumal jeho tvář, načež suše holmesovsky prohlásil: „Bezesporu autor.“

Doylův smích otevřel celoživotní přátelství obou mužů.

Herec nežil jen Holmesem. V roce 1903 účinkoval v Barrieho hře *The Admirable Crichton*, ve představeních *Diplomacy* (1914), *A Successful Calamity* (1917), nebo *Dear Brutus* (1918). Uvedl další vlastní dramata (*Electricity*, 1910, *The Dream Maker*, 1921). Zdramatizoval mimo jiné i slavný dobrodružný román H. R. Haggarda *She*. Souhrnem: Gillettova autorská tvorba čítá třináct vlastních her, sedm adaptací a jednu detektivku. Byl by slavný a dodnes známý už jen pro ně. Ale Sherlock Holmes ho zpopularizoval téměř tak, jak Gillette zpopularizoval Sherlocka Holmese. Hercovu divadelní podobu si pro své ilustrace vypůjčil americký ilustrátor holmesiád Frederic Dorr Steele, jehož obrázky jsou stejně známé, jako ilustrace Sidneyho Pageta. Kruh se pěkně uzavřel v letech 1929–1932, kdy Gillette vycestoval s hrou *Sherlock Holmes* na rozlučkové turné. Diváci (mnozí se často narodili dávno po původní premiéře) byli překvapeni, že herec v hlavní roli je tak podobný obrázkům, které je provázely od dětství.

Slavného detektiva si Gillette zahrál i na filmovém plátně, v tehdy ještě němém filmu (o délce sedmi cívek) *Sherlock Holmes*, uvedeném do kin v roce 1916. Jeho a Doylovu hru převedl na plátno Albert Parker (v hlavní roli s Johnem Barrymorem) o šest let později.

V říjnu 1930 mohli posluchači uslyšet hercův hlas v rozhlasové verzi divadelní adaptace *The Adventure of the Speckled Band* [SPEC]. Šlo mimochodem o pilotní díl prvního holmesovského rozhlasového seriálu. V dalších příbězích ovšem převzal detektivovu roli Richard Gordon. A o pět let později, kdy bylo Gillettovi už úctyhodných 82 let, odvysílalo rádio WABC v New Yorku padesátiminutovou

rozhlasovou hru podle původní Doylovy a Gilletovy hry divadelní. Herec se naposledy převtělil do své postavy. A New York Times okomentoval jeho výkon prostým:

„Stále je nejlepší.“

Gillettovy divadelní hry, týkající se Sherlocka Holmese

Sherlock Holmes (spolu s Arthurem Conanem Doylem, premiéra říjen 1899, Star Theatre, Buffalo, New York; tiskem 1922)

The Frightful Predicament of Sherlock Holmes (premiéra březen 1905, Joseph Jefferson Holland Benefit, Metropolitan Opera House; později uváděno pod názvy *The Harrowing Predicament of Sherlock Holmes* a *The Painful Predicament of Sherlock Holmes*, tiskem 1955).

Jay Finley Christ

(1884 – 1963)

Profesor obchodního práva na Chicagské univerzitě, kde působil celých třicet let od roku 1920 patří právem mezi jedny z nejváženějších holmesologů. Autor mnoha studií totiž k oboru přispěl velmi podstatným vynálezem, který použil ve své práci *An Irregular Chronology of Sherlock Holmes of Baker Street*, (1947), totiž systému čtyřpísmenných zkratk šedesáti kanonických příběhů.

Není známo, odkdy se věnoval holmesovskému pátrání, s jistotou lze pouze uvést, že první z mnoha článků publikoval v roce 1944, šlo o osmnáctistránkový soukromý tisk *A New Chronology of the Sign of the Four*. V tomtéž roce si dopisoval s Vincentem Starretem, který ho přilákal do spolku *Baker Street Irregulars*, nejznámější americké holmesovské skupiny, mezi jejíž členy patřilo mnoho význačných osobností. Profesor Christ byl členem aktivním, a to v chicagské odnoži BSI, Hounds of Baskerville (sic)²⁵, který Vincent Starret založil v roce 1943. Oficiální stránky Hounds se o Christovi zmiňují jako „o jednom z nejvzdělanějších Starretových holmesovských akolytů.“ Kromě toho byl i členem londýnské *Sherlock Holmes Society* a podílel se na založení *Illustrious Clients of Indianapolis*.

Publikační činností prozrazoval své povolání vědce. Na rodné univerzitě také uspořádal dva přednáškové cykly, věnované svému koníčku. První v roce 1946, nazvaný *Život a doba Sherlocka Holmese*, sestával z pěti přednášek, druhý, šestipřednáškový, přišel

²⁵ (sic) v tomto případě není upozornění na to, že opravdu nejde o překlep, ale ke jménu klubu patří. Vynutil si ho jeden ze zakladatelů, dr. Pargellis, poté, co bylo rozhodnuto, že se klub nebude jmenovat Red Circle, Red-Headed League, Dancing Men, ani Wisteria Lodge, ale Hounds of Baskerville, tedy Baskervillovi psi. Všechna jména jsou samozřejmě tituly Holmesových příběhů. Pouze ve zvoleném došlo ke změně jednotného čísla na množné.

na řadu o rok později. Podle všeho šlo o první holmesologické přednášky na světě.

Neodolal a pustil se do vlastní verze vnitřní chronologie Kánonu, podle níž například pauza mezi zmizením Holmese v proudech Reichenbašského vodopádu a opětovným objevením trvala pouhých jedenáct měsíců. Věnoval se nejrůznějším aspektům Holmesova života a doby, včetně drobností: sepsal – mimo jiné – kupříkladu i studii *Dr. Watson nikdy nenavštívil Čínu* (1949), případně práci Sherlockovy pokrývky hlavy: *Jeho další klobouky*. Ta vyšla v Chicago Tribune 29. listopadu 1946.

Christova holmesovská tvorba se nezastavila pouze u teoretických prací. Dal dohromady i báseň *The Old Tin Box* (1946), shrnující mnoho z nepopsaných (ale Watsonem naznačených) případů.

Ronald Arbuthnot Knox

(1888 – 1957)

Zakladatel holmesologie nebyl jen praktikem a teoretikem detektivní literatury, ale také esejistou, překladatelem a v neposlední – vlastně v té úplně první – řadě teologem.

Narodil se v leicestershírském Knibworthu jako čtvrté dítě Ellen Penelope Frenchové a reverenda Edmunda Arbuthnotta Knoxe, pozdějšího manchesterského biskupa. Dlouho to vypadalo, že bude neochvějně kráčet v otcových stopách, po Etonu zamířil na Qxford, kde studoval anglikánskou teologii, v jedenáctém roce se stal diákonem a ve dvanáctém knězem. Ale v devěťadvaceti letech k hrůze svého otce konvertoval ke katolicismu (stejně jako jeho pozdější soupevník z Detektivního klubu Gilbert Keith Chesterton). I když jeho první knihou byla sbírka latinských, řeckých i anglických veršů *Sigma Severe* (1906), po celý život, od počátků své literární dráhy až do jejího konce, zůstal věren teologii. Neznamenalo to ovšem, že by se po jiných žánrech neohlížel, od vážné práce je třeba si odpočinout a detektivky byly, jsou a budou jednou z nejlepších únikových cest.

První (*The Viaduct Murder*) vydal v roce 1925, svého Velkého Detektiva Milese Bredona uvedl na svět v románu *The Tree Taps* (1927). Po šesti knihách na biskupské doporučení přestal s něčím tak nevážným, jako jsou kriminální případy a pokračoval v záslužné práci teologické.

Knox se jí nevyhýbal. Nedal si za úkol nic menšího, než nový anglický překlad bible; toto v podstatě celoživotní dílo bylo dokonáno v čtyřicátých letech, kdy v čtyřiačtyřicátém vydal Nový zákon, a v rocích 1949 a 1950 Zákon Starý. Mezitím i potom publikoval celou řadu knih a překladů s křesťanskou tematikou, svého literárně-detektivního koníčka však neodsedlal.

V roce 1929 jako předmluvu ke sbírce detektivních povídek *The Best Detective Stories of the Year 1928* představil veřejnosti dnes

proslavené Desatero autorů detektivních příběhů²⁶ dobře míněných rad, jimiž by se měli spisovatelé řídit. Podílel se na několika společných dílech, nejznámějším je *The Floating Admiral* (1932), román, kam tehdejší význačná jména žánru napsala každá po jedné kapitole.

Slavná zakládající listina holmesologie – esej *Studies in the Literature of Sherlock Holmes*, se objevila na světlo světa roku 1911 (tiskem vyšla v *Blue Book Magazine* rok později). Knox v ní zacházel s Holmesem i Watsonem jako s reálnými postavami, smyslem téhle hry ovšem bylo především vystřelit si z tehdejšího stylu literární kritiky. Milovník detektivek tu využil své záliby k satirickému výpadu, nakolik pronikl pod hroší kůži kritiků není známo, jeho druhotný následek na sebe nenechal dlouho čekat. Holmesovské spolky se začaly rodit jako houby po dešti. Satira byla další přirozeností dobrého pátera. Byl dokonalým průnikem svých sourozenců – jeden z jeho bratrů byl teolog, zatímco druhý editorem

²⁶ I když lze nalézt na mnoha místech, nebude od věci zde slavné detektivní desatero zopakovat:

1. Zločinec musí být někdo, o němž je zmínka brzo na začátku příběhu.
2. Všechny nadpřirozené nebo nepřirozené faktory jsou zcela vyloučeny.
3. Není přípustná víc než jedna tajná místnost nebo tajná chodba, i ta je přípustná pouze tehdy, odehráva-li se děj ve stavbě, kde lze takové zařízení předpokládat.
4. Nesmí být použito žádného dosud neobjeveného jedu ani přístroje a metod, které vyžadují dlouhého vědeckého vysvětlování na konci příběhu.
5. V příběhu nesmí vystupovat žádný Číňan.
6. K řešení nesmí detektivovi dopomoci náhoda, ani nesmí být veden nevysvětlitelnou intuicí.
7. Pachatelem nesmí být sám detektiv.
8. Detektiv nesmí odkrýt žádnou stopu, aniž ji hned neodhalí také čtenáři.
9. Duchem chudý přítel detektivův jeho Watson, nesmí zatajit žádné myšlenky, které se mu honí v hlavě, musí mít inteligenci mírně, ale jen velmi podprůměrnou.
10. Nesmí se vyskytovat dvojčata nebo dvojníci.

humoristického časopisu Punch. O tom, že nedělil svůj život jen mezi náboženství a detektivky, svědčí i dnes polozapomenutý vtip, který kdysi zahýbal celou Británií.

Předešel v něm Orsona Wellese a jeho realistickou inscenaci *Války světů* o dobrých dvanáct let, když v roce 1926 o jednom zimním víkendu zosnoval v rozhlasovém vysílání BBC fiktivní reportáž o právě probíhající revoluci. Díky sněhu se celá řada Angličanů nedostala k nedělním novinám, což vedlo k lehké panice. Rozměr wellesovského šílenství to nemělo.

Aleš Kolodrubec

(* 1955)

Zakladatel a prezident *České společnosti Sherlocka Holmese* poprvé ochutnal Doylovo dílo skrze rádiové vlny. O prázdninách 1962 poslouchal tehdejší premiéru desetidílné adaptace *Psa baskervillského*. Další setkání v podobě Studie v šarlatové, kterou našel v rodinné knihovně, ještě nebylo tím pravým; definitivním magnetem, který Kolodrubce k Holmesovi přitáhl, se stal až pastiš *Chemické příběhy Sherlocka Holmese* polského autora Wacława Golembowicze (česky vyšlo v roce 1967).

V sedmdesátých letech minulého století se Kolodrubcova záliba ve výtvarném umění snoubila s jeho kladným vztahem k Holmesovi a dala tak vzniknout sbírce portrétů slavného detektiva, namalovaných českými ilustrátory. Od té doby se datují i jeho styky se zahraničními holmesology.

V roce 2000 založil spolu s Rudolfem Čechurou a Miroslavem Kučerou *Českou společnost Sherlocka Holmese*. Aleš Kolodrubec se stal jejím prezidentem a v podstatě také motorem její činnosti. Také hlavním autorem a editorem *Bohemian Newsletter*, dvoustránkového zpravodaje, vycházejícího původně s měsíční periodicitou (poslední zaznamenané číslo na stránkách Společnosti je ovšem z prosince 2008).

Vznik Společnosti oznámil Aleš Kolodrubec na mezinárodním knižním veletrhu v Praze v květnu 2000, registrace proběhla v říjnu a v listopadu téhož roku se sešlo dvanáct zakládajících členů²⁷. Od té doby se Kolodrubec značnou měrou podílel na přípravě a organizaci většiny akcí. Mezi nejvýznačnější patřila *Meet Me in Bohemia*, kdy se

²⁷ Pokud toto číslo odpovídá skutečně zúčastněnému počtu osob, mohl být autor těchto řádků pověstným třináctým, neboť byl tehdy jedním ze zasvěcených na připravovanou akci pozván. Z dnes již zapomenutých příčin ovšem do Prahy nejen nedorazil, ale ani se na cestu nevydal.

do Prahy na pozvání Aleše Kolodrubce sjelo v roce 2007 na šedesát členů *The Sherlock Holmes Society of London*.

Členství v holmesovských organizacích:

Česká společnost Sherlocka Holmese

The Sherlock Holmes Society of London

La Société Sherlock Holmes de France

Sidney Edward Paget

(1860 – 1908)

Nejznámější ilustrátor Doylových detektivek se své slávy dobral vlastně náhodou. Když totiž výtvarný redaktor časopisu Strand vybral kreslíře pro Holmesovy příběhy a poslal dopis, kterým mu to oznamoval, spletl se ve jméně. V křestním jméně, protože tím, koho si v redakci zvolili, byl Walter Stanley Paget, Sidneyův mladší bratr. Sidney se ovšem zhostil nečekané nabídky se ctí: opatřil obrázky všechny příběhy později shromážděné do prvních tří povídkových souborů (*The Adventures of Sherlock Holmes*, *The Memoirs of Sherlock Holmes* a *The Return of Sherlock Holmes*) a také dílo nejpoblárnější, *Baskervilského psa*.

Výtvarníky a ilustrátory ovšem byli všichni tři Pagetovic bratři, Sidney byl prostřední. Nejstarší, Henry Marriott Paget (1856–1936), jehož manželka Henrietta byla rovněž malířkou, je známý svými portréty, obrazy mytologických výjevů a ilustracemi, doprovázející zprávy z balkánské války, zatímco nejmladší a nejtalentovanější Walter Stanley Paget (1863–1935), proslul například barevnými ilustracemi s citem pro věrohodnost dobových kostýmů i reálií.

Sidney začal kreslit už jako malý, což byl první předpoklad k budoucí životní dráze, studiu na *Heatherley's School of Art* (jemuž předcházely dva roky kreslení podle starých vzorů v Britském muzeu) a později *Royal Academy Schools*. V Královské akademii také od svých osmnácti vystavoval – krajiny a jak bývalo mezi viktoriánskými malíři obvyklé – náměty mytologické a pohádkové. Dnes je většina díla tří bratrů těžko k nalezení, v galerii města Leedsu můžete spatřit Sidneův obraz *Mountainous Landscape*, v Belfastu portréty, malované Henrym. Z Walterovy tvorby je nejčastěji připomínán *Robinson Crusoe*, vydaný někdy kolem roku 1890.

Sidneyovou doménou se ovšem staly černobílé ilustrace časopisecké a slávou Sherlock Holmes. Neboť to byl právě on, kdo

dal proslulému detektivu vizuální podobu, od níž se odvíjela práce Pagetových následovníků. Mezi ně patřil vlastně i Walter, který po bratrově smrti ilustroval pro Strand *Umírajícího detektiva*.

Díky Holmesově proslulosti je také kompletní sbírka Pagetových obrázků snadno dostupná i dnes, ať už navštívíte skvěle vypravený ilustrovaný kánon na stránkách [Camden House](#), nebo tamní tématickou sbírku, věnovanou pouze Pagetovi.

Jan Skopeček

(* 1925)

Herec Jan Skopeček se do diváckého podvědomí vtiskl jako jeden z Tří chlapů v chalupě, od té doby se objevil ve stovkách rolí ve filmu, v televizi i na divadle. Méně známé je, že v šedesátých letech byl krátkou dobu (spolu s Rudolfem Čechurou, kterému to vydrželo) členem londýnské *Společnosti Sherlocka Holmese*. K holmesovské literatuře pak přispěl divadelní hrou *Pes baskervilský* (1965) podle původní knihy.

Narodil se v roce 1925, vystudoval Střední obchodní školu, další mu znemožnila válka, která pro něho znamenala i koncentrační tábor. Naštěstí se vrátil. Působil pak v mimopražských divadlech, než dostal roku 1949 angažmá v divadle S. K. Neumanna, v němž setrval až do jeho proměny v Divadlo pod Palmovkou. Odehrál zde mnoho rolí, od Cyrana či Harpagona, až po šestnáct postav ve Třech mušketýrech. Ale nezůstal jen u hraní, šest divadelních her sám napsal.

Pokud jde o žánr detektivní, potkalo Jana Skopečka několik báječných postav, ať už se objevil jako vyšetřovatel (major Bergl v *Nahé pastýřce*), drobný kriminálníček (*Kaprova smrt* ze seriálu *Hříšní lidé města pražského*) nebo více či méně zúčastněný svědek (třeba úžasně dokonale sluha John ve *Fantomu Morrisvillu*).

Skopečkův vztah k detektivkám (respektive k jejich žánrové čistotě) nejlépe ukazuje komentář k detektivní komedii *Drahé tety* a já.

„Já prostě nemám rád, když je detektivní film a do toho písničky. Buď to má být detektivní příběh, což byl docela zajímavější detektivní příběh (...) a nebo to tedy má být příběh s písničkami, a pak tam nemá být ta detektivní zápletka.“

Detektivní filmografie:

Nahá pastýřka (1966): major Bergl

Rakev ve snu viděti (1968): major Bergl
Dobrodružství kriminalistiky, díl Antropologie (1990): policista
Hříšní lidé města pražského, díl Kaprova smrt (1969): Kapr
Třicet případů majora Zemana, díl Dáma s erbem (1977)
Fantom Morrisvillu (1966): sluha John
Drahé tety a já (1974): manžel hostinské

Příspěvek k holmesiádám:

Pes baskervilský (1965) – divadelní hra podle původního románu
[HOUN]

Frederic Dorr Steele

(1873 – 1944)

Patřil mezi nejlepší a nejznámější ilustrátory Kánonu. Někteří fanoušci ho staví nad Sidneye Pageta, jiní téměř na roveň britského malíře. Záleží zajisté na národnosti obdivovatele, neboť Frederic Dorr Steele byl Američan.

Narodil se 6. srpna 1873 v dřevorubeckém táboře nedaleko michiganského Marquette, vystudoval newyorskou *National Academy of Design* (mezi zakladatele této školy patřil například malíř a vynálezce Samuel Morse). V témže městě později i vyučoval – samozřejmě ilustraci a bylo to na *Art Students Leauge*. Dva roky pak pracoval pro *The Illustrated American* (1896–97), poté se dal na volnou nohu, kreslil pro *Scribner's Magazine* a *The Century Magazine*, pro *McClure's*, *The American Magazine*, či *Metropolitan Magazine*. Nejvíce ho ale proslavila spolupráce s *Collier's Weekly*. Roku 1903 měl pro tento magazín nakreslit ilustrace k sérii holmesovských příběhů *The Return of Sherlock Holmes*, které mimochodem vycházely o měsíc dříve, než v autorově domovině a domovském Strandu. Počínaje *Prázdným domem* [EMPTY] ilustroval nejen povídky z Návratu Sherlocka Holmese, ale pokračoval i s příběhy ze sbírek *His Last Bow* a *The Case-Book Of Sherlock Holmes*.

Modelem pro detektiva byl malíř Holmes, jak ho na divadelním jevišti představoval William Gillette. S dnes tak pověstnou loveckou čapkou a zahnutou dýmkou (jíž zvolil Gillette proto, protože nezakrývala hercovu tvář).

Frederic Dorr Steele: The Adventure of the Solitary Cyclist, obálka
Collier's Weekly, 26 prosince 1903

Rex Todhunter Stout

(1886 – 1975)

Literární otec slavného pijáka piva a pěstitele orchidejí Nera Wolfeho se narodil kvakerským rodičům v Indianě, záhy se ovšem rodina přestěhovala do Kansasu, kde budoucí slavný autor detektivek vyrostl a vystudoval. Zpočátku pouze střední školu, z tamní univerzity brzy odešel a nastoupil k námořnictvu.

V uniformě vydržel dva roky. Odsloužil je na jachtě *President Theodore Roosevelt*. Poté se dal na dráhu nezávislého novináře, v letech 1916 – 1927 prošel celou řadou řemesel, od poslíčka, až po účetního; v poslední funkci vymyslel bankovní systém, používaný následně ve čtyřech stovkách amerických měst. Poté znovu otočil kormidlem, přestěhoval se do Paříže a začal znovu – a teď už definitivně psát. Prózu. Zpočátku se věnoval literatuře hlavního proudu, v třicátém čtvrtém ovšem vydal první detektivku *Fer-de-lance*, v níž uvedl na scénu mohutného na krok líného detektiva Nerona Wolfa. Nebyl to jeho jediný pátrač, později sepsal i řadu dobrodružství indiánského stopaře Tecumseha Foxe či Dol Bonnerové, ale příběhy, vyprávěné Wolfovým pomocníkem Archiem Goodwinem, proslavily Stouta po celém světě.

Pěstitel orchidejí provázel Stouta celou jeho literární dráhu a v podstatě až za hrob, protože poslední Wolfův případ – *Death Times Three*, byl objeven v pozůstalosti deset let po autorově smrti. Fantazií jiných, v tomto případě nápadem Johna Clarka a pečlivým rozvedením W. Baring-Goulda, se Wolfe stal synem Sherlocka Holmese a Ireny Adlerové, což spisovatele určitě pobavilo.

Sám byl totiž členem *Baker Street Irregulars*, nejznámějšího amerického holmesovského spolku, založeného v roce 1934; k této společnosti, existující dodnes, patřila i tak slavná jména jako Isaac Asimov, John Stevens Berry, či presidenti Franklin Delano Roosevelt a Harry S. Truman. Ze Stoutova působení v tomto klubu pochází i jeho nejznámější (a jeden z nejkontroverznějších) příspěvek k holmesologii, slavná přednáška *Watson Was a Woman*.

Zkoprnělému holmesovskému publiku ji přednesl 31. ledna 1941 na spolkové večeři. Pečlivou dedukcí a výkladem předpokládané Doylovy symboliky odhalil, že doktor Watson byl ve skutečnosti slečna Watsonová, žijící s Holmesem na hromádce – více se dozvíte v kapitole Skandál v New Yorku. Auditorium ovšem vzalo žert vážně a legenda praví, že přednášející musel z hotelu, v němž se večeře konala, uprchnout zadním vchodem.

Stoutova řeč brzy vyšla i tiskem, nejprve v březnovém vydání *The Saturday Review of Literature*, poté i v dalších, fanouškům detektivek bližších periodikách, například v *Ellery Queen Mystery Magazine*, kde se objevila v dubnu 1946.

Miscellanea, čili věci rozličné

Skandál v New Yorku

Když se při večeři newyorského spolku *Baker Street Irregulars*, pořádané 31. ledna 1941, debatovalo o druhé manželce doktora Watsona, nevypadalo to zpočátku na nic víc, než na obvyklé sezení, zpestřené snad trochu zvýšenými hlasy, dojde-li během řeči k rozporům v důkazech. Až do chvíle, kdy přítomní holmesologové pustili ke slovu Rexe Stouta, literárního otce olbřímího pěstitele orchidejí a pijáka piva Nera Wolfeho.

Spisovatel (který se fyzicky svému detektivovi vůbec nepodobal) hned na úvod prohlásil, že žádná druhá (tím pádem ani třetí)²⁸ manželka nikdy neexistovala. A z jednoho prostého důvodu si nemohl vzít ani Mary Morstanovou [SIGN]. Protože doktor Watson byla ve skutečnosti slečna Watsonová!

Než se posluchači stačili nadechnout, vysvětlil Stout svou teorii blíže.

Watson s oblibou popisuje vybavení bytu, jídelničku a nudné pohodě večerů u krbu. Bezmezně svého přítele obdivuje. Takhle by žádný muž přece nepsal.

²⁸ Nedá mi, abych se nepřipojil s vlastní, neméně potrhlou teorií. Tři Watsonovy manželky opustily svět po nepřilíš dlouhém soužití s tímto afghánským veteránem. Vzhledem k tomu, že dr. Watson byl lékař, zdá se to ještě podivnější. Na počátku dvacátého století byla mimochodem Anglie vzrušena skutečným případem dr. Crippena, který prokazatelně zavraždil aspoň jednu manželku, (první zesnula řadu let předtím v Americe). Byl popraven v roce 1910, tedy v době, kdy dr. Watson i Sherlock Holmes už svou praxi téměř neprovozovali. Že by byla Cora Crippenová *čtverou* ženou jinak bezúhonného lékaře? A co na to Holmes? Watson ho předstíráním slabomyslnosti a neustálým obdivováním mohl dokonale omámit – už po druhé vraždě by možná Holmes, kdyby vraha odhalil, nedokázal přiznat, že on, geniální detektiv, měl zločin pod nosem a nechal ho zajít tak daleko. Podobných a mnohem bláznivějších teorií se dá pochopitelně vymyslet celá řada.

„Zřídka kdy se stalo, aby šel spát později než v deset, vstával a snídal dříve než já. Než jsem vstal, byl už pryč.“ [STUD, I/17] tak zní první z citátů, který prý ve Stoutovi proměnil nejasné podezření v očividnou stopu. Děsivou jistotu pak prý znamenají citáty následující:

„Když jsem se opět obrátil, stál před mým pracovním stolem usměvavý Sherlock Holmes. Zvedl jsem se, několik vteřin jsem na něho užasle zíral a pak jsem patrně poprvé a naposled v životě omdlel.“ [EMPT, III/11]

„V oněch pozdějších letech se mezi námi ustálil zvláštní vztah. Holmes měl své zvyky, nečetné, avšak hluboce zakořeněné, a já jsem se stal jedním z nich. Byl jsem nepostradatelný jako jeho housle, řezaný tabák, stará černá lulka, odborné příručky a ty další, méně chvályhodné jeho záliby.“ [CREE, V/321]²⁹

Proč ale nejsou zápisky doktora Watsona prostě vyprávěním milující manželky? Proč je zapotřebí takové krytí?

Protože, vážení přítomní, argumentuje dál Rex Stout, Holmes žil s touto ženou bez řádného sezdání. A s tím by se viktoriánská dáma nikdy nechlubila.

Ale pokračujme, praví Stout (mimochodem, jeho vlastní, wolfovské detektivky měl ve velké oblibě William Faulkner). Z díla, jenž po sobě slečna Watsonová zanechala, lze odvodit i její křestní jméno. Není to nic jednoduchého, ale jsme přece následníci slavného detektiva z Baker Street. Jméno, tedy titul najdeme v názvech šedesáti příběhů.

Seřaďme je chronologicky. A přemýšlejme.

Jde o mystifikaci. Nejmystičtější číslo je sedm a pro zesílení efektu ho vynásobme sebou samým. Čtyřicet devět.

²⁹ Pro pořádek připomínám, že v první osobě angličtina těžko rozezná mužský a ženský rod.

Čtyřicet devět: *The Adventure of the Illustrious Client*. [ILLU] První čtyři slova jsou pochopitelně zbytná. Odložme příběh a pojďme dál.

Watson se snaží čtenáře přesvědčit, že jeho příběhy jsou absolutně správné (v originále they are on the square). A první square, čili druhá mocnina celého čísla je čtyři.

Red-Headed League [REDH]

Holmes ve své práci nepočítá s náhodou a štěstím, nejšťastnější čísla ve hře jsou sedm a jedenáct. Sedm už tu bylo, jedenáctý příběh je *The Adventure of the Engineer's Thumb* [ENGR].

Dvacet sedm let bylo Holmesovi a dvacet šest Watsonovi, když zakotvili v Baker Street.

The Adventure of the Norwood Builder [NORW] a *The Adventure of the Empty House* [EMPTY]

Seřazeno pod sebou, ořezáno o uvozující Dobrodružství s a čteno jako akrostich (první písmena každé řádky),

Illustrious Client
Red-Headed League
Engineer's Thumb
Norwood Builder
Empty House

tedy **Irene**

Druhá skupina pak doplňuje příjmení, aby to bylo zřejmé:

Wisteria Lodge
Abbey Grande
Twisted Lip
Study in Scarlet
Orange Pips
Noble Bachelor

a máme to celé: **Irene Watson**

Jakpak se jmenuje *žena všech žen*, jejíž portrét stojí na krbové římsě?

Irene Adlerová, známá dobrodružka, která kdysi přivedla do nesnází následníka českého trůnu.

Pokud si připomenete děj slavného Skandálu v Čechách [SCAN], pak Holmes přiznává, že byl svědkem na svatbě Ireny Adlerové. Přiznává to ovšem slovy dr. Watsona. Co se tehdy v kostele Svaté Moniky na Edgware Road [SCAN, I/212] vlastně stalo? Leč nerozvíjme příliš Stoutovu geniální konstrukci, nemuselo by se nám to vyplatit. Jak se v totiž holmesologických kruzích traduje, musel Rex Stout po tomto skandálním odhalení tajně prchnout zadními dveřmi.

Jak prosté, drahý Watsone, případ čeká

Elementary, (my) dear Watson.

Nejproslulejší replika nejproslulejšího soukromého detektiva všech dob, Sherlocka Holmese. Tuto frázi provázejí hned dva omly.

Především nepochází z pera Arthura Conana Doyla. Neobjevuje se v žádném z jím sepsaných šedesáti holmesovských příběhů.

Ani její českou variantu, Jak prosté, drahý Watsone, z pochopitelných důvodů v překladech nenajdete.

Není také pravda, že fráze poprvé zazněla ve filmu, v němž Velkého detektiva hrál William Gillette.

Ještě dříve, než se objevil gilletovský film – *Sherlock Holmes* – který měl premiéru v roce 1916, objevila se fráze "*Elementary, my dear Watson, elementary,*" v knize *Psmith Journalist* anglického humoristy P. G. Woodehouse. A ta vyšla o rok dříve. William Gillette sice ztvárnil slavného detektiva i na divadelním pódiu, (*Sherlock Holmes*, premiéra 1899), ale taky kde nic tu nic.

Gillettovská hláška navíc zněla: "*Oh, this is elementary, my dear fellow*", zatímco legendární "*Elementary, my dear Watson,*" použil ve filmu až Clive Brook, další britský herec se zářezem role Sherlocka Holmese na pažbě (1929).

Detektivu z 221B Baker Street bývá často přiznáváno i autorství citátu, který sice pronesl, ale právě jen jako citát. Je to zvolání *The game is afoot*, jež se objevilo v povídce *The Abbey Grange* (česky *Opatské sídlo*).

"Come, Watson, come!" he cried. "The game is afoot. Not a word! Into your clothes and come!"

(„Rychle, Watstone, rychle!“ zvolal. „Případ čeká! Teď ani slovo! Oblečte se a pojd'te!“) [ABBE, III/243]

Tady ovšem autor detektivovými ústy cituje (a zároveň významově parafrázuje) ze Shakespearova Jindřicha IV. (*"Before the game is afoot, thou still let'st slip."*, v českém překladu Ladislava Čelakovského: *Než laň vyběhla, ty již smečku pouštíš.*). Případně z téhož dramatika, jen ze hry Jindřich V: *The game's afoot: Follow your spirit, and upon this charge. Cry 'God for Harry, England, and Saint George!'*, (*Zvěř vyzdvižena: jen za ní; heslo povětrím ať víří, Bůh s Jindřichem buď! Anglie, Svatý Jiří!*, – pro změnu stejně letitý překlad, jen pro změnu Josefa Rodomila Čejky, vydaný tiskem roku 1858).

Víte, že...

První knižní vydání *Study in Scarlet* [STUD], které pořídilo nakladatelství Ward, Lock & Co. v červenci 1888 ilustroval autorův otec Charles Doyle.

Nejznámější deduktivní dialog:

„Je tu ještě nějaká další okolnost, na kterou byste mě chtěl upozornit?“

„Na to, jak zvláštně se tehdy v noci choval pes.“

„Pes přece tu noc neštěkal.“

„To je na tom právě to zvláštní,“ poznamenal Sherlock Holmes.

naleznete v povídce Stříbrný Lysáček [SILV, II/26]

Další proslavenou větu:

Vzpomínáte si, Watstone, že na ten hrozný případ Abernattyho rodiny mě nejprve upozornilo to, jak hluboko se petržel za dusného dne ponořila do másla.

hledejte v příběhu Šest Napoleonů [SIXN, III/164]

Deerstalker, čili loveckou čapku, bez níž si dnes neumíme Sherlocka Holmesa představit, měl detektiv na hlavě pouze ve třech případech: SILV, BOSC a HOUN

Baritsu, orientální bojové umění, které Holmes ovládal a jež použil při slavném souboji s profesorem Moriartym u Reichenbašských vodopádů [EMPT], je skutečně existujícím stylem sebeobrany, nazvaným *bartitsu*, které po návratu z tříletého působení v Japonsku vymyslel a propagoval britský inženýr Edward William Barton-Wright.

Seznam ilustrací

Sherlock Holmes a země České: Watson, Holmes a český král na ilustraci Josefa Friedricha (1885–1929) k českému vydání příběhu *A Scandal in Bohemia*, (Skandální příhoda, in: Dobrodružství detektiva Sherlocka Holmesa, Jos. R. Vilímek, Praha 1906)

Vzestup a pád profesora Moriartyho: Profesor Moriarty na ilustraci Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *Final Problem*, The Strand Magazine, December 1893

Mycroft Holmes, podivín z klubu Diogenes: Mycroft Holmes na ilustraci Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *The Greek Interpreter*, The Strand Magazine, September 1893

Irene Adlerová, žena všech žen: Svatba Ireny Adlerové na ilustraci Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *A Scandal in Bohemia*, The Strand Magazine, July 1891

Policisté: Inspektor Lestrade se svými muži zatýká plukovníka Morana na ilustraci Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *The Adventure of the Empty House*, The Strand Magazine, October 1903

Neúspěchy Sherlocka Holmes: Holmes nalézá mrtvé tělo na blatech, ilustrace Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *The Hound of the Baskervilles*, The Strand Magazine, February 1902

Watsonovo zranění: Sluha Murray odnáší raněného Watsona do bezpečí, ilustrace Richarda Gutschmidta (1861–1926) k německému vydání *A Study in Scarlet* (Späte Rache, Lutz Verlag, Stuttgart 1902)

Frederic Dorr Steele: Sherlock Holmes na ilustraci Frederica Dorr Steela (1873–1944) k příběhu *The Adventure of the Solitary Cyclist*, Collier's Weekly, 26 prosince 1903

Jak prosté, Watsons, případ čeká: Holmes budí Watsona na ilustraci Sidneyho Pageta (1860 – 1908) k příběhu *The Abbey Grange*, Strand Magazine, September 1904

Prameny a vybrané odkazy

Sherlockian Net

(<http://sherlockian.net/>)

Camden House – The Complete Sherlock Holmes

(<http://www.ignisart.com/camdenhouse/>)

Česká společnost Sherlocka Holmese

(<http://www.sherlockholmes.cz>),

oficiální stránky ČSSH

Sherlock Holmes on-line

(<http://www.mlp.cz/holmes/>),

projekt Městské knihovny v Praze

Holmesiana

(<http://www.fext.cz/cokoliv/holmesiana.htm>),

Holmesovské stránky autora této knihy

The Sherlock Holmes Atlas

(<http://www.evo.org/sherlock/>)

La Société Sherlock Holmes de France

(<http://www.sshf.com/>)

Panáček v říši mluveného slova

(<http://mluveny.panacek.com/>),

zdroj informací o rozhlasových hrách a audionahrávkách

Virtuální studovna Divadelního ústavu

(<http://vis.idu.cz/Productions.aspx>),

zdroj informací o divadelních hrách

Petr Vyhlídka

Holmesiana

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 16. 5. 2014